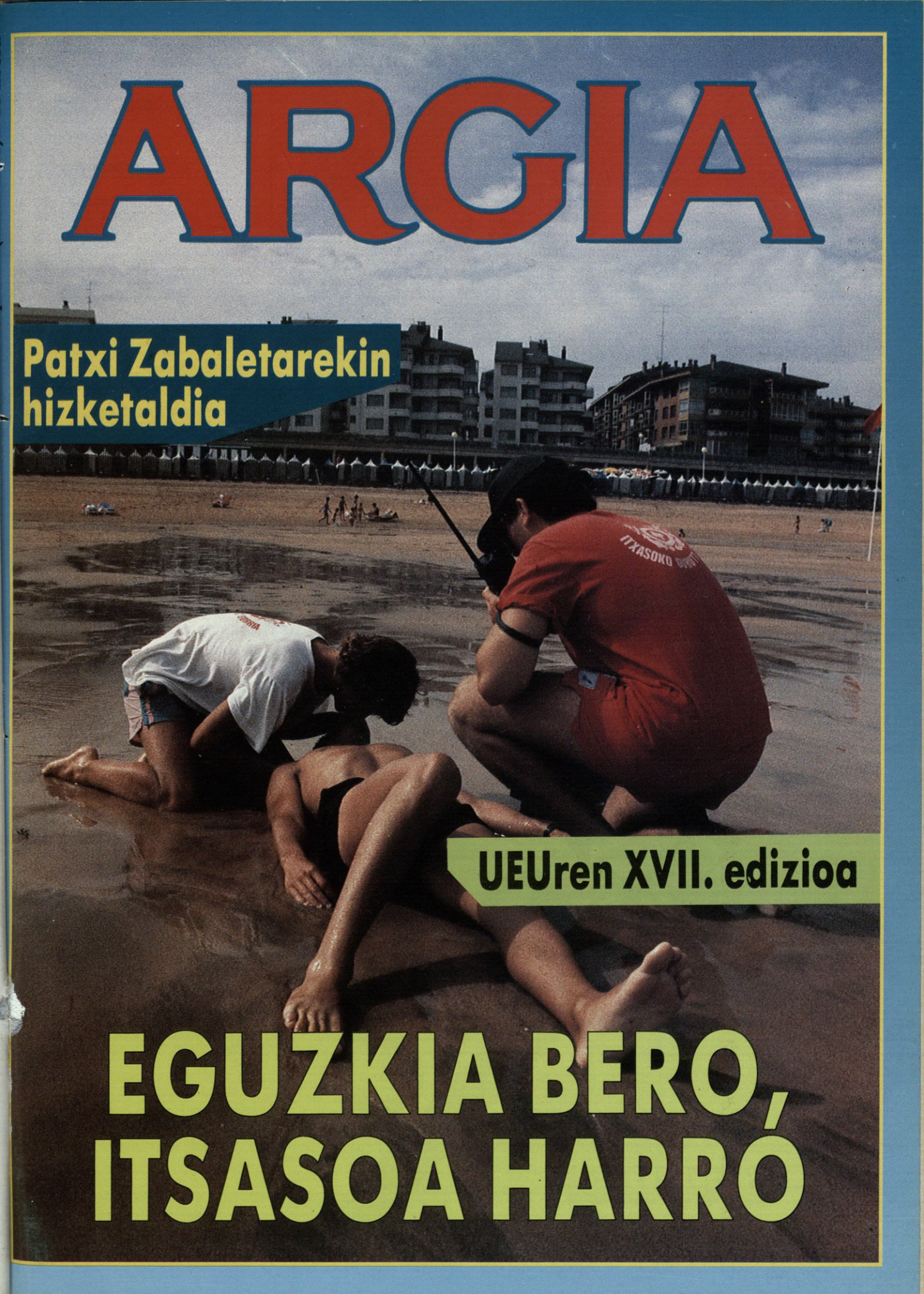

ARGIA

**Patxi Zabaletarekin
hizketaldia**

UEUren XVII. edizioa

**EGUZKIA BERO,
ITSASOA HARRO**

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Refentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73-71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.255-56. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

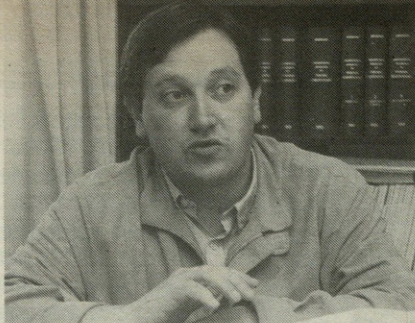
- 12.— Laburrak.
- 13.— J.A. Belloch, Jueces para la Democracia-koa. **I. Murua eta P. Zubiria.**
- 16.— Kronika politikoa.
- 18.— Patxi Zabaleta: «Politikariak ez dituzte karta guztiak euren eskutan». **I. Uria eta X. Lekunena.**
- 21.— Imanol Murua: «Euskararen arazoari ez zaio tinkotasunez heldu». **I. Uria.**
- 18.— SESBeko nazioak federazio gisa berri baten bila. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 28.— Javier Eneriz: «Lurralde Antolaketa galtza motzetan orain». **I. Camino.**
- 30.— Xiberotar Uhaitza kultur etxeak aurrera ekingo. **A. Sokarros.**
- 39.— Eguzkia bero, itsasoa harro. **I. Isasti.**
- 42.— Dina Bilbao: «Gure artean kirola asko egin eta ulertzen da». **J.J. Petrikorena.**
- 46.— Loiolako Inazio-ren jaiotza-ren 5. mendeurrenarentz. **I. Aristi.**

KULTURA

- 51.— Kultur ataria.
- 52.— Udako Euskal Unibertsitatea Iruñeko ihardunaldietan: balantze gisan. **L. Agirre.**
- 56.— Azala folk taldeak «Marigaizto» diskoa kaleratu. **M. Arrieta.**
- 57.— Musika promotoreak udako jaialdiak prestatzen. **J. Oiz.**
- 60.— Kulturaren aste borroka.
- 58.— Azkena. **Xalbardin.**

OPORRETARA goaz **ARGIA** egiten dugunok ere, **IRAILA** arte. Horregatik eskaintzen dizuegu uztailaren **AZKEN ZENBAKI** hau **BIKOITZ** moduan, ohizkoak baino zortzi orrialde gehiagoz horniturik. Gai nagusitzat **HONDARTZA** hartu dugu, **PREBENTZIO**aren ildotik abiatuta: **ARRISKUAK**, **ISTRIPUAK**, **SOROSLEAK**... Beste zenbait erreportaia: **PERESTROIKA** eta nazio arazoak; **LOIOLAKO INAZIO** jaio zela laster 500 urte; **MUSIKA PROMOTOREAK**, uda partean jaialdiak etengabe antolatzen; edo **UEUren** aurtengo edizioan izandako mamiaren laburpena. Elkar hizketen artean berriz: **PATXI ZABALETA** —Herri Batasunako kidea—, **JUAN ALBERTO BELLOCH** —Jueces para la Democracia-ko burua—, eta **IMANOL MURUA** —Gipuzkoa-ko diputatu nagusia— politika orrialdeetan; eta **DINA BILBAO** kirolariarekin luzez erdian. **ABUZTUA** benetan **ONGI IGAROKO** dugulakoan, eguraldia bezain beroa gure **AGURRA** zuentzat.

Jabea: Zeruko **ARGIA S.A.L.**

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermíñe Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gastelizen: Bagare euskaltokikoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elotegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagire, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Mattin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz, Joxemi Zumalabe, Xalbardin.

Diselnu eta montajes: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa eta Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: **ARGIA**, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Ibañeta de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: **ANTZA** inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ bane)

Hego Euskal Herria.....	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	430 libera.
Estatu Espainola.....	6.500 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.600 pezeta.
Airez.....	13.000 pezeta.

UZTAILA 30 ABUZTUA 5

abuztuaren 1an ilberri

eguzkia: (uztailaren 30an)
irten: 6,10
sartu: 20,31

mareak: (uztailaren 30an)
gora: 02,45 eta 15,11
behera: 08,27 eta 21,14

LIBURUAK

JOSU LANDA

Izenburua: Christau Doctrin Berri-Ecarlea.

Egilea: Fray Juan Antonio Ubillos.

Argitaratzailea: Euskaltzaindia.

XVIII. mendeko idazle haundietakoa datorkigu boskarrenez plazara. Larra mendik sortutako eskola edo 'eragina' ren menpe aritu zen euskal idazle-andanako nagusienetakoa. Aurten go maiatzean bete da Ubillosen heriotzaren II. mendeurrena, eta idazlearen jaioterria izan zen Billabonako Udalak aukerari eutsi egin dio, antolatutako omenaldiaren barruan liburu hau ere argitaratzea erabakiz. Patxi Altunak hitzaurrean dioskunez, Euskaltzaindiak asmo horren berri izan zuenean eskabidea luzatu omen zion aipatu Udalari, hots, «ager zedila, bai, antzineko testua zen-zenean eta hitzik ez letrarik aldatu gabe, baina aldi berean sarrera gisako solasez jantzia, han idazlearen berri irakurleari emanez eta

FRAY JUAN ANTONIO UBILLOS

CHRISTAU
DOCTRIN
BERRI - ECARLEA

Edizioa
1985

liburu behar zuen oharrez eta argitasunez aberastuz ikerlariaren eta irakurle soilaren faboretan». Halaxe bada, Patxi Altunak hogeitabat orrialdeko hitzaurrea erantsi dio faksimil argitalpen honi, argibidez josiak, argitalpen desberdinen arteko gorabeherak aipatuz, oharpen filologikoak eginez eta akatsak izan litezkeenak zerrendatuz.

Zaharra da faksimil argitalpenak ala argitalpen kritikoak behar ote diren auzia. Bistan da Altuna bigarrenen aldekoa dela erabat —eta ez zaio arrazoi puska bat falta—, oraingoan sarrera mamitsua idaztera mugatu behar izan badu ere. Hala eta guztiz ere, areago ere joan da, erabaki ausarta hartuz: «gaurko usarioen arabera alfer eta trabagarri ziren ehunka koma bidetik kendu, liburu hau irakurtzerakoan lasaigo eta erosoago ibil zedin irakurlea». Erabaki eztabaidagarri horren ondorioa ez pentsa, dena den, atzera bihurtezina denik, irakurleari arras erraza izango baitzaio faksimilean erauzitako komak utzitako hutsuneen bidez antzematea eta bai-leuden irakurtzea.

Gogora dezagun, azkenik, aurretik Ubillosek berak egindako argitalpenaz gain, liburuak beste hiru gehiago ere izan dituela, azkena «Hordago»rena (faksimila

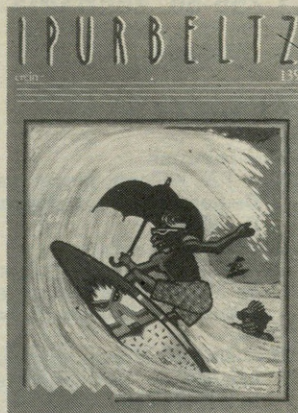
hau ere), duela hamar bat urte egina. Dena dela, bi faksimil garaikide hauek testu desberdinak hartu ei dituzte jatorrizko gisa. Oraingoan eskuratu arazi zaiguna Azkue Liburutegian dagoenetik kopiatua dago. Ez dadila aukerarik falta, beraz, Ubillosen prosa kulto, estilizatu eta baterazalea dastatzeko.

Aldizkariaren izena: Ipurbeltz.

Ezaugarriak: 139 zbka. 1989ko uda.

Hiruhilabeteroko ohitura-ren poderioari buelta ezin emanez ikusi izan dugu «Ipurbeltz» azken urteotan. Haurrei zuzendutako aldizkari batek bere burua berri-tzatzearen eskatzen duen irudimen esfortzua benetan haundia delako, edota argitaletxearen barruan bazter-bazterreko produktua delako, «Ipurbeltz»i bizitasuna falta ohi zaiola susmatu ohi dugu maiz. Bizpahiru saio egin dira bere hamar urte luzetako historian itxura nahiz mamia eraberritzeari buruz (azkeneko saioa Albaro Matxinbarrenaren bitartez egin zen, oker ez bagaude), baina saio horiek oso mementukoak gertatu dira, gutxi barru errutina pisu batean eroriz. Berriro ere diogu, hori bai, zeharo nekeza dela umeentzat pentsatutako aldizkari bati kanpotik ikusita guztiok desiratuko geniokeen saltsa ematea.

Azalari kasu eginez gero, udari begira egindako alea duzue 139. hau, baina barruko edukiari gertuagotik erreparatuz gero ez dago ia beste inon hori erreparatzerik. Olariagaren ilustrazio parela kenduta, gainerako guztia ohizko pertsonaia eta istorio-sailei segida ematea besterik ez da. Hauraldizkaria izaten saiatu zen «Ipurbeltz» komikia izatera bueltatu da: historia luzeen

atal gehiegi daude gure gustorako, guztiok somatzen dugun teoria baten konfirmazio gisa: pertsonaia bat sortu eta haren inguruan orrialde bat edo biko istoriotxoak eginez irautea oso zaila dela, oso-oso zaila.

Ezin luzatuko dugu harpidedun egin zaitezten edota aldizkaria eros dezazuen gobitarik, ez bait du inon zenbat kosta den berririk.

Izenburua: Euskal Hizkuntza eta Literatura. UBI.

Egilea: Elgoibarko Euskara Mintegia.

Argitaratzailea: Elkar.

Elgoibarko Euskara Mintegia BBBrako testu-liburuak egiten hasi zen duela urte batzu, Euskal Hizkuntza eta Literatura ikasgairako. BBBko hiru ikastarotarako liburu bana egin ondoren, oraingoan UBBrakoa burutu dute. Pentsa liteke zikloa amaituta legokeela, baina espero dezagun ezetz, erakutsitako ikuspegi ekilibratuagatik eta erdietsitako testu-liburu kalitatezkoengatik merezi bait du saioak jarrai dezan. Beren lorpen haundiena hauxe da gure ustez: eduki akademikoak modu osotuan ikutzeaz gain, kulturazko nahiz literaturazko osagaiak interesgarri izan daitezen iritsi dute. Esfortzu merituzko

horren bidez, liburu biziak egin dutelakoan gaude, gaur egungo literatura eta hizkuntza bizirik gertueraziz.

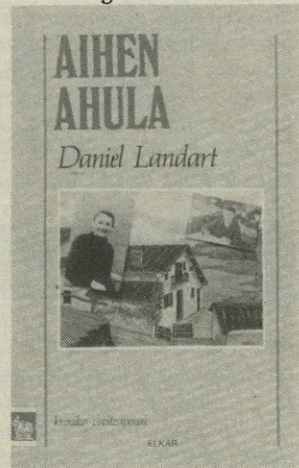

Hiru arlo nagusi betetzen dituzte liburuko hemezortzi atalak: fonologia-fonetika, dialektologia eta XX. mendeko arte eta literatura. Atal bakoitzaren barruan, teoriaren azalpena ematen da aurrena; ondoren kulturazko jakinagaiak datoz; bukatzeko, ahozko ekarpena (bertso eta kantu, erdarakadak zuzentzen) eta idatzizko ekarpena (irazkin orokorra, literatur txokoa). Eske-ma horixe da atal guztietan, baina oso modu borobilean osatuta suertatzen dira orohar. Liburuaren bukaeran bi gai monografiko daude, liburu banaz egindakoak: «Egunero hasten delako» eta «Arrats-beran».

Izenburua: Aihen ahula.
Egilea: Daniel Landart.
Argitaratzailea: Elkar.
Kronika-oroitzenak Saila.

Daniel Landart-en «Aihen ahula» berriz ere argitaratzeko asmotan zirela jakin genuenean errotik poztu egin ginen. Izan ere, Landart beti ere irakurtzeko atsegina izan bada ere, liburu hau idatzi dituenen artean atsegina dela esatera ausartuko ginateke. Bere

hautzaroko kronika egiten du Danielek liburu honetan: sorlekuko kontuak, ikastetxeak, erlijio hastapenak, herriko gorabeherak, eta gisa guztietako istorioak kondatzen dizkigu estilo fresko eta arinaz. Oroitzapen liburua da, ez nobela; elementu narratiboak ez zaizkio falta, eta gogoeta urrunarekin batera umore fin batek lortzen du irakurlearekiko hurbiltasuna. Besteren batek estruktura minimoa gaineratuta nobela burutuko luke material berarekin. Guk dagoen-dagoenean maite dugu «Aihen ahula».

Lehenbiziko aldiz 1978an argitaratu zen, eta geroztik 1982an nozitu zuen bigarren argitalpena. Oraingo hirugarren hau beraz, nabaria zen hutsunea birbetetzera etorri da.

Izenburua: Xanti eta Anerekin jolasean.
Egileak: Horacio Elena eta Isabel Martí.
Euskaratzailea: Joxean Ormazabal.
Argitaratzailea: Timun Mas eta Elkar.

Eskolaurrea eta hasieraziklorako argitaratu ohi den material mordoaren barruan, hona hemen «Xanti eta Anerekin jolasean» izeneko hau. Helburu komertzialei begira seguru aski, koaderno hauek «Xanti eta Ane» izeneko beste liburu

batzutan dute oinarri, nahiz eta egileek berek diotenez, «ariketa guztiak «Xanti eta Ane» bilduma irakurri gabe egin daitezke, baina liburuska horiek aurrez erabili baditu eragingarriagoak izango dira ariketa hauek». Garbi dago, ezta?

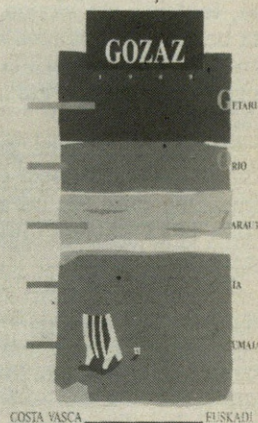
Koaderno hauetan proposatzen diren ariketak seko erakargarriak dira, are denborapasa kutsukoak ariketa hutsak baino, eta horrexegatik beharbada tranpa komertzialean erori eta liburu nahiz koaderno guztiak erosi beharko ditu 4-7 urte bitarteko umeekin aritu behar duten orok, irakasle nahiz guraso. Hori ere abantaila bait du bilduma honek: eskolan ezezik, etxean egiteko modukoak direla, guraso bati baino gehiagori eskolarik gabeko hutsarteak nola demontre pasa buruhausteak konpontzen lagunduko diotela.

Aldizkariaren izena: Gozaz.

Ezaugarriak: Orio, Getaia, Zarautz, Aia eta Zumaiako Udalek argitaratua, 1989ko Uda.

Hiriburu turistikoa den Donostiak konkurrentzia lartza suposatzen die turismo-tik ere sos galantak atera nahi dituzten inguruko herriei. Zertzelada horretan daude aldizkari hau bultzatu duten udalerriak. Horre-

taz aspaldian jabeturik Zarautzen Turismo Bulegoa sortu zuten, eta azken aldian Donostiakoa baino proportzionalki azkarrago eta zuhurrago jokatzeko duen duelakoan gaude. «Gozaz» izenburuz Turismo Bulego horrek eragin duen aldizkari-katalogo hau horren adierazgarritzat jo genezake. Diseinu aldetik, Donostiako imajinak faltan duen modernotasuna dario. Turismo ekipamenduei buruzko informazioarekin batera, herrian herriko idazle eta taldeen kolaborazioak tarte-katzen dira, ezinbesteko diru-iturria den publizitatea duintasunez agertuz baina gehiegizko protagonismoa eman gabe.

Kosta Eskualdearen apologia eginez hasten da aldizkaria, segituan hondartzak, gastronomia, jatetxeak, jaiak, museoak, parkeak etabarren berri emanez. Ondoren herriz herri ibilaldi laburra eta irudiz josia eskaintzen da, agenda moduko batekin bukatzeko azkenik.

Ez dakigu zenbat hizkuntzatzen argitaratu duten, baina guri eskurarazi zaiguna euskara hutsez dago. Euskararekiko begirune aldetik ere, beste hiriburu eta herrietako turismo-eragileek badute zer ikasi.

Nahas-mahas udatiarra oporretarako

Datorren asterako ditugun pelikulak, nahiko onak eta nahiko txarren arteko nahasketa dira. Alde batetik, adar jotzea dirudien filma bat botako zaigu, Perry Masonena, telesailarekin nahikoa ez bagenu bezala. Honekin batera, Francis astoaren betiko horietariko beste bat. Baina bestalde, pelikula oso onak ditugu iragarrita. Lehenik, 1977ko filma bat, tentsioa eta akzioa erabat bideratzen dituen eta berekin batera izen ospetsuez jositako «Ana Karenina». Hala ere, nahiko ongi tartekatu dira pelikula txarrak eta onak eta kalitatetzekoak eta dibertigarriak.

Asteazkeneko zine pantailan, «Silver Lode». Gizon bat bere ezkontza egunean, erahilketa batetaz akusatzen dute eta bere izena garbi geratzeko borroka latza batean murgildu beharrean aurkitzen da handik aurrera.

Zuzendaria: Allan Dwan. Antzesleak: Jhon Payne, Dan Duyrea eta Lizabeth Scott.

Osteguneko ETBko urrezko filmetan, «Anna Karenina». Errusiako kontesa batek bere senarrarengandik ihesten du, ofizial galant batekin abentura bat edukiz. Senarraren mehatxuek ez dute emaztearen abentura egarria geratuko.

Zuzendaria: Clarence Brown. Antzesleak: Greta Garbo, Freddie Brtholomew eta Frederich March.

Ostiraleko gaueko pelikulan, «Asteburu Odoltsua». Bikote batek asteburua etxalde batetan pasatzeko asmoa du, baina ganberro talde baten bandalismoari aurre egin behar izango diote.

Zuzendaria: William Fruet. Antzesleak: Brenda Vaccaro, Don Strovo eta Chuck Shamata.

Larunbat eguerdian, «Francis zaldi lasterketetan». Francis, amerikar ejerzitoko mando bat da, baina astoa da izatez. Agian esan nahi zaiguna, amerikar ejerzitoko mandoak, agintedunak, asto batzuk direla da eta hitzegiteko gai direla.

Zuzendaria: Arthur Lubin. Antzesleak: Donald O'conor, Pipè Laurie eta Cecil Kellaway.

Igande eguerdiko pelikulan, «Perry Mason: Erahildako artistaren kasua». 40 milioi ikusle eta zuzeneko ikusleak, aktore ospetsu batek telebistako aurkezle bat trokatzen duenaren lekuko suertatzen dira.

Zuzendaria: Ron Satlof. Antzesleak: Raymond Burr, Barbara Hale eta William Katt.

Ongi loturiko ETB

Abuztua bertan dagoenez, Argiak bere oporralditxoak hartuko ditu kaskoa pixkabat lasaitzeko eta garai ona izan daiteke gogoeta bat burutzeko. Euskal Telebistak, euskara eta euskal kultura zuzpertzeko jaio zen Gasteizko medioak, zer esan handiak eskeini dizkigu aurten, beste urteetan bezala. Baina gauza bat garbi dago, haserako bi-dearen okertzea eta asmo hura ukatzea garbia bada ere, azken denboraldian antzeman den gauza berria, ETBren lotze eta kateatzea izan da. Hau da, apostua egina zegoen lehenagotik, baina orain dena lotu dute, asmo politikoak aurrera eraman ahal izateko eta inongo oztoporik ez izateko.

Gorordoren garaian, euskalzaletasunari ez zitzaiola uko egiten eta erdara sartu eta bultzatzea merkatu arrazoi bat zela aipatzen zen. Ikuslegoa engaina zezaketen orduan, baina orain gauzak aldatu dira. Orain, haserako asmoa haiek eraldatzera doazte eta arrazoi berriak ezarri nahi dituzte. ETB kontrolatzen duen partiduak, PNVk, medio honetan nahi duena egiteko lotu beharreko gauza garrantzitsuen, kontrola eskupean izatea dela ohar-tu da, eta horri ekin dio. Nola ez zuen ba horrelakorik egingo, dirudien euskal zaleak diren partiduak, abertzale bezala onartuak, ez bait dira euskararen alde bat etortzen? PNV ohar-tu zen, bereztat euskararen alde egitea baino lan politiko garrantzitsuagoak badaudela eta horri besterik ez dio eultzi. Orain, ETB ez da euskara eta euskal kulturaren aldeko medioa eta beraz, kontrol politikoari atxekitu nahi izan zaio. Euskara bada, teorikoki gutxienez, denak bat ekartzen dituen asmoa eta honetan batasunik lortu nahi izan ez bada, beste guztia, bakoitzaren probetxurako da eta PNVk ez dio bizkarrik eman. Hau da, ETB masa komunikazio izanik eta beraz kontrol sozialerako medio guztiz erabakiorra, errentagarritasun politiko lortzeko tresna onena bilkatzen da, galdu ezina. PNVk nahiko eskusa topatu ditu errealtate sozialean, bere proiektua aurrera eramateko. Partido politiko nagusiak euskararen aldeko erakunde herrikoi baten aurka jarri eta protesta urriak somatzen direnean, PNVk hortxe aurkitzen du euskara baztertu eta ezer gertatuko ez balitz bezala agertzeko lehen arrazoia.

Orduan PNVri kontrol politikoa ziurtatzea besterik ez zaio geratu eta halaxe egin du. Ortuondo jaun eta jabe izanik eta etxeko bufoiak kolokatuz, dena familian geratu da. Arazo bakarra beste partidu guztiak erabat haserre agertzen direla izan da. Baina garrantzitsuenala hala ere, euskarari fabore gutxi egiten zaiola, hots, haizea hartzera bidaltzen dela hizkuntzaren zuzpertzeta.

XABIER BENITO

zinema

Dokumentalak Atarratzen

"Saiak" Euskal Herriko Harrapakariak Ikertzeko eta Begiratzeko Elkarteak antolatuta, eta uztailaren zehar plazaratutako filmeei segida emanez, bi filme bistaratu-ko zaizkigu aste honetan Atarratzen. Izan ere, abuztuaren 4 eta 5ean, ostiral eta larunbatez, herri xubero-rotar honen Piellenia ostatuaren markuan izango ditugu ikusgai bi dokumenta-
lok, arratseko 9etan hain zuzen.

antzerkia

Uztailaren 29an, larunbat honetan, Larrabetzun, Gazte Egunaren eskutik, ilunabarreko 8etan "Kaixo" taldearen 18,1 "Ikusi-makusi" eta gaueko 9etan "Gog magog" taldearen "Gog, rey de Magog" muntaiak ikusgai.

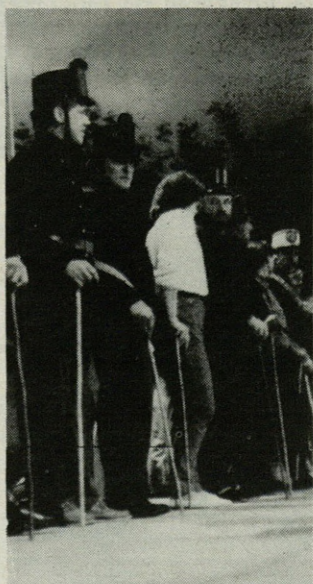
"Zirrizti-mirristi" taldearen "Herriko bozak" izeneko muntaia Altzon ikusgai izango dugu igande honetan, hilak 30, eguerdiko ordubatean.

Molinao auzo donostiarran, datorren ostiralean, abuztuak 4, "Gorakada" taldeak "Tartalo eta artzaina" haur antzez-kizuna plazaratuko.

Oiartzunen, datorren asteazkenean, hilak 2, txontxongilo emanaldia "Cobaya" taldearen "Xilibistroren altxorra" obraren eskutik gaueko 10,30etan.

Lakarrin Pastorala

Altzain plazaratu eta gero, datorren larunbatean, hilak 5, arratsaldeko 3etan, Lakarri herriari "Zumalakarregi" pastorala bistaratzeko txanda egokituko zaio. Hurrengo eta hegoaldean (lehen-dabiziko aldiz), Ormaiztegin haiz zuzen.

Arrain-gizakia

Uda parte honetan zineak 'reprise' ugari dauka, filme berri berriak ez direnak alegia. Sasoian ikusi ezindako pelikulak gozatzeko aukera. Horien artean giori berezia daukan filmea «Le grand bleu» dugu. Oinarrian benetazko istorio bat, egiazko fenomeno bat. Giza baten gorabeherak. Jacques Mayollen bihotzaren taupadek eman dute zer esanik, eman dute harridurarik, eman dute buru-hausterik. Taupaden erritmoa hain zen apala ezen gizaki hau erraien erreinukoa ez ote zen izango batek baino gehiagok galdetu behar izan dio bere buru koskorriari, batez ere eta bereziki zientifikoei, ezinezkotzat joaz baina berdenboran onartu beharraz. Pelikula honetako eszena adierazgarri bat lekuko. Jacques ohean etzanik, sapaia so, sapaia ustekabea, itsumustuan eta bapatean urez betetzen zaio, gela osoa itsaso-uholdez estaliz. Surrealista nonbait. Baina bere gorputzari gertatzen zaiona erreala oster, erreala izan ere. Belarrietatik eta sudurretik odola dariola, ohean etzanik. Edonori gerta dakiokkeen baina gertatzekotan non eta ur azpitan. Jacquesi oster lur azaletan gertatzen zaio, lehorrean. Hortaz zer? Arrain-gizakia bera. Emakume-maitale eta izurde-maitaleen artean, izurdearenganako aukera egiten du, beste erremediorik geratzen ez zaiolakoan.

Irudi mailan itsaso azpiko erreinua ikusgarria zinez, Eric Serraren musika umela gehituz gero udarako filme aproposa dela dirudigu. Ur eta lurraren arteko borroka hori. Jacquesen ezintasuna lur gainean 'normal' bizitzeko, bere familia bakarra izurdiarena.

Produktu frantsesa dugu baina hegoaldekoek boikotari salbuespen bat egiteko prest baleude...

LUKAS

□«Le grand bleu». Zuzendaria: Luc Besson. Gidoia: Luc Besson eta Robert Garland. Musika: Eric Serra. Produktorea: Patrice Ledoux. Aktoreak: Rosanne Arquette, Jean Marc Barra, Jean Reno, Paul Shennar.

Kukubiltxo kalerik kale

Aipatutako Lekeitioko plazaratze ez ezik, badugu non topatu "Kukubiltxoak" aste honetan. Romoko Santa Eujenia plazan, batetik abuztuaren 2an, asteazke-

nez, "Tarzan Olinpic Elefant Taldea" muntaia ilunabarreko 8,30etan eta bestetik hilaren 5ean, "Umeak gara, eta zer" antzekizunaz arratsaldeko 5,30etan. Beran azkenik, abuztuaren 6an, igandez, "Umeak..." ikuskituzunaz arratsaldeko 4,30etan.

Kale antzerkia lekeition. Herriko kaleak bereganatuz, asteburu honetan "I. Kale Antzerki Jaialdia" plazaratuko da Lekeition honako egitarau honenkin: ostiralez, uztailak 28 "Maskarada" taldea "Akerlarrua" muntaiarekin. Biharamunean berriz, hilak 29, "Kukubiltxo" arratsaldeko 6,30etan plazan, "Markeliñe", 8,30etan eskolapean eta "La burbuja teatro" gaueko 11etan plazan. Azkenik, abuztuaren 30ean, *Hankapalu Eguna* izango dugu non hainbat talderen kalez kaleko ihardunak batera bistaratuko zaizkigun arratsaldeko 7,30etan kaian.

arte

IRUÑEAN ASKUNZE

Hogeitabi koa-
dro, olio eta
akrilikoak bistara-
tuz, Iruñeko
Amaur Gatzelua
kaleko kultur are-
toak Josemi As-
kuntze 27 urtetako
margolari donos-
tiarraren pintura
lanak, abuztuaren
6a, arte erakutsiko
dizkigu.

ATARRATZE ERAKUSLE

Uhaitza elkar-
teak Atarratze-
ko Merkatu plazan
duen gelan paratu-
ta, eta "Saiak" el-
kartearen eskutik,
abuztuak 19 bete
arte, Euskalerriko
harrapakariak
gaiaz osatu den
erakusketa ikus-
ahal izango dugu.

ZARAUTZ GASTEIZ

Torre Luzea era-
kustoki zarautz-
tarrak datorren
iganderarte, abuz-
tuak 6, Juan Ra-
món Elisbururen
lanez osatutako
erakusketa bistra-
tuko digu. Bestal-

de Arabako hiribu-
ruan, abuztuaren
13a arte "Propues-
ta 89" izenburutu-
riko erakusketa
kolektiboa zabalik
izango dugu, non
3 pintore eta lau
eskultoreren lanak
aurkeztuko zaizki-
gun.

lehiaketak

□ **Literatur sariak.** Eusko Jaurilaritzaren Kultura sailak 1989ko Euskal Herriko euskarazko sari literarioak

aurkeztu berri ditu. Lau dira bereizitako atalak: Nobela-rako "Jon Mirande" saria, poesiarako "Lizardi" saria, antzerkirako "Pedro I. Barrrutia" saria eta saiakerara-ko "Miguel de Unamuno" saria. Lanak euskaraz idatziak beharko dute izan, orijinalak eta argitaratu gabekoak. Idazleak Euskal Herrian jaio edo bertan bizi behar du, nolanahi ere, ezin izango dira aurkeztu, ez beste lehiaketaren batean saritutako obrak, ez literatura sorpenerako laguntza-
ren bat jasodutenak ezta itzulpenak ere.

□ **Haur-liburu lehiaketa.** Santa Maria fundazioak antolatzen du honako lehiaketa honen hirugarren edizioa, idazlanen gaia guztiz librea bada ere, literatura jeneroak narrazioa edo elaberria behar du izan. Idazlanak 30 foliotakoa izan beharko du gutxienez, argitaragabeak eta euskaraz idatziak. Lanak honako helbide honetara igorri behar dira, izenorpean eta kartazal itxi batekin, berorren ba-

rruan idazlearen helbidea izena-abizenak jarriko direlarik: Santa Maria fundazioa, Txako auzoa, 3 48480 Arrigorriaga.

□ **Bertso-paper lehiaketa.** Loiola 91ren inguruan "San Inazio bertso paper lehiaketa" antolatu berri du San Inazioaren V jaio-tze-mendeurrena ari den batzordeak, bertara 40 bertsoko bertso paperak aurkeztu behar direlarik. Bertso-jartzaileak, Inazioaren bizitza, lanak eta garaia konstatu beharko ditu batetik, eta gaurko mundua eta Euskal Herria bestetik. Lanak urte bukaera baino lehen igorri behar dira Loiolako Santutegira. Argibide gehiago jaso nahi duenak honako telefono hauetara jo dezake: 810408 edo 810508.

musika

■ Bizkor hasi baino lehen, irakurri eta kontzertura. Larunbat honetan, hilak 29, Anje Duhalde Donazarreko plazan 18,1gaueko 9etan; eta Larrabetzukoan arratseko 11etan "Delirium Tremens" eta "Heriotza"

■ Uztailaren 30ean arratsaldeko 6,45etan eta abuztuaren 6ean, 8etan, Baionako "Choeur du Pays Basque" Loiolako basilikan Javier Bello-Porturen zuzendari-tapean.

■ Mendexa herri bizkaitarran, hilaren 31ean, astelehenez, "Oskorri" gaueko 10,30etan plazan.

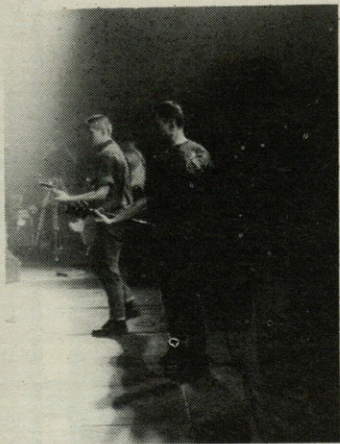
■ "Dolphin blues band" Portugaleteko Areilza parkean abuztuaren 5ean, larunbatez, arratseko 10etan.

■ Muxikako San Roman auzoan "Yassa" taldea izango dugu kontzertuan. Ordua oraindik zehaztugabea.

■ "Kazkabarra" folk taldea eta Erramun Martikorena kantaria Zubietan uztailaren 31ean, gaueko 10etatik aurrera.

■ Lekeitioko herri plazako kioskoan eta Hankapalu Egunaren barruan, hilaren 30ean, "Zubipeko Swing" taldea entzungai gaueko 11etan.

■ Abuztuaren 4ean Algortako Faduran eta 6ean Donostiako Polikiroldegian *Silvio Rodriguez* izango dugu kantari. 18,1Konfirmatzekoa oraindik Lekeition jotzearen aukera.

Trikitia doinu nagusia.— Hementxe dituzue besteak beste, trikitixaz alaitutakoak aste honetarako: *Altzon* batetik, uztailaren 31ean arratsaldeko 7en inguruan herriko trikitilarien saioa eta biharamunean, abuztuak 1, Tapia eta Leturiaren iharduna (alde batetik eguerdiko 12etan eta bestetik arratsalde partez eta goizalderarte. *Zubietan* (Gipuzkoakoa) berriz, hilaren 30ean, igandez, "Zubietako III. Trikitilari Gazteen Txapelketa" arratsaldeko 6,30etan. Abuztuaren 5ean azkenik, *Oiartzungo* Urkabe mendian Euskal Erromeria goizeko 10etatik aurrera.

Hertzainez inguratuta

Bi talde desberdin baina izen bera (alderatzeak ez dezala inor mindu): Loiolako Zumardian eta Loiola'91 ekintza egitarauaren eskutik, Ertzaitzaren musika bandaren saioa eguerdiko

12,30etan. Oiartzungo Madalensoro pilotalekuan ordea, datorren ostegunean, abuztuak 3, eta *Iturri-Berri* elkarteak antolaturik, "Hertzainak" taldea izango dugu kontzertertuan gaueko 10,30etatik aurrera; hilaren 5ean berriz Romon izango ditugu.

ihardunaldiak

Folklore eta herrien nortasuna.Iruñako Ortzadar euskal folklore taldeak "V. Folklore eta Kultura tradizioari buruzko ihardunaldien" antolaketa lanean dihardu, aurtengo honetan aztertuko den gai berezia "Folklore eta herrien nortasuna" izango delarik. Gai berezia aipaturiko izateaz gain, beste berrikuntza berri bat dakar aurtengo edizioak, sail irekia deritzona hain zuzen ere. Lanen bat aurkeztu nahi duen orok ikerlanaren titulua eta edukiaren laburpena antolatzaileei jakin araziko die abuztuaren 15a baino lehen. Lana makinaz idatzirik, espazio bikoitzez eta DIN A4 tamainako orrietan aurkeztuko da irailaren 30a aurretik. Ihardunaldi hauei buruzko informazio gehiago jaso nahi duzenok, honako helbide honetara jo dezakezue: Descalzos kalea 65 behera, 31001 Iruñea. 223107 tf.

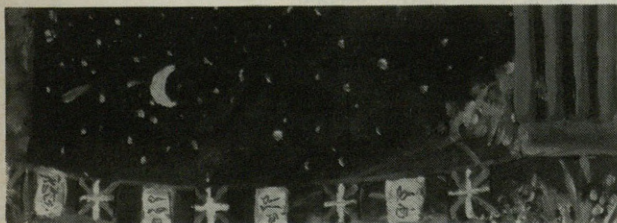
● **Artea/Izadia.** Artelekun bertan baina Alfonso Albacete eta Mitsuo Miuraren gidaritzapean Artea eta Izadiari buruzko beste ikastaro bat izango da Irailean. Ikastaro honetan pintura ezagupideak dituen pertsona oro aurkez daiteke, ikas-

leen gehienezko kopurua 20 pertsonatakoa izango delarik. Aurreko kasuan bezala, inskripzio orria, curriculum vitae laburra eta lanaren hiru argazki edo diapositiba igorri behar dira Artelekura abuztuaren 25a baino lehen.

kirolak

Euskadiko sega txapelketa

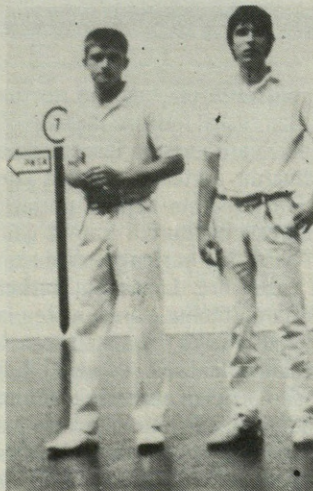
Uztailaren 30ean arratsaldeko seiretan jokatu da Axpe Busturian Euskadiko sega txapelketa, bertan euskadiko segalari onenak neurtuko direlarik. Beherakada nabaria somatu du segak azken urte hauetan, herrialdeetako kanporaketetan aritu diren segalari gopurua oso urria izan delarik. Dena den lehia gogorra izango da, faborito gisara gipuzkoarrek azaltzen zaizkiguarik.

Ilargi betea. Aranzadiko sail ezberdinek urtean zehar antolaturiko irteeraldien artean, abuztuaren 17an ilargiaren eklipsea dela eta, zenbait ekintza antolatu dituzte. lehenik diapositiba emanaldi bat izango da Aieteko auzoan dagoen Arbideko dorrean. Bukatu ondoren, Bianditzera joango dira partehartzaileak gertaera hori aztertzerako. Biltokia Arbideko dorrea izango da, gabeko 11etan hain zuzen ere.

Pilota txapelketa

Usurbilgo Andatza UKKe-k antolaturiko pilota txapelketan parte hartzeko izena emateko epea irekita dago iadanik, abuztuaren 11a bitartean hain zuzen ere. Izena Aurrezki Kutxa Munizipalean eman behar da, bi mila pezetakin batera bikoteko. Txapelketaren hasiera irailean izango da. Urtero bezala txapelketa bukatzerakoan pilotarien arteko afaria izanen da, aurtengoan izango delarik.

Getariako jaiak

Abuztuaren 3an hasiko dira aurtengo Salbadoreak Getarian, festeei hasiera emateko zankoen kalejira izango delarik egun honetan. Baina ofizialki emango zaie hasiera festei ikurriña eta berbenarekin. Larunbaterako euskal jaia antolatu da: kalejira, marmitako txapelketa, dantza saioak, kantaldi berezia eta herri kirolekin. Salbatore egunean, abuztuaren 6an, kontzertua izango da meza nagusiaren ostean, eta pilota partidua arratsaldean. Abuztuaren 7an gazteen eguna izango da moilan jolasak, trikitixa, bazkaria eta gauean gaupasa izango delarik; goizeko zazpiretan zezenak izango dira hondartzan.

Altzoko jaiak

Lehengo astean hasi ziren aparteko giroz Altzoko jaiak, aste honetan ere ekintza ugari izango direlarik. Uztailaren 30ean, kirolak izango dute pisu nagusia, goizean izango den herritarrentzako txirrindulari probaz gain, pilota partidua izango direlarik arratsaldean. Gabean, eta goizalderarte dantza saioa izango da Egan taldearekin. Hurrengo egunean, Iraultza dantza taldearen emankizuna izango da arratsaldeko 7etan, tartekatuz herriko trikitilariak arituko direlarik. Gabean arituko den taldea berriz Akelarre izanen da. Abuztuaren 1ean, eta festei bukaera emateko, Tapia eta Leturiaren trikitixa saioa izango da 12etan, arratsaldeko 6,30etan bertsolariak arituko direlarik.

Xanistebanak

Abuztuaren 2tik 6ra bitartean Xanistebanak izango dira Oiartzunen. Festen lehen egunean, arratsaldeko 8,30etan sokatira txapelketa izango da Madalensoro pilotalekuan, besteak beste Girizia, Auzolan eta Inurriak taldeak arituko direlarik. Gabeko 11,30etan Minxoriak taldearen emanaldia izanen da. Xanisteban egunean, Sokamuturra izango da goizeko 7etan, meza ostean Lartaungo txistularien kontzertua izango delarik. Gabeko 10etan Hertzainak taldearen kontzertua izango da Madalensoron. Abuztuaren 4ean baserriarren eguna izango da. Hurrengo egunean preso eta errefuxiatuen eguna izango da, goizeko hamarretatik aurrera euskal erromeria izango delarik. Abuztuaren 6an umeen egunarekin emango zaie bukaera Oiartzungo festei.

dantza

Donostiako Loiola auzoko frontian, igande honetan, hilak **30**, Nazioarteko Folklore Jaialdiaren saio bat plazaratuko 18,1zaigu arratsaldeko 7,30etan.

Altzoko plazan, datorren astelehenean, hilak **31**, "Iraultza" taldearen dantzakizuna ikusgai izango dugu arratsaldeko 7etan hasita.

Oiartzunen solte eta taldeka

Oiartzunen, batetik, datorren ostegunean, hilak **3**, arratsaldeko 5etan hasita, fandango eta arin-arin dantza txapelketa plazaratuko da; eta bestetik biharamunean, abuztuak **6**, arratsaldeko 5etan hasita auzoz auzo, Iturengo *joal-dunak*, bertako "Ereintza" dantza taldea eta Altzuruko dantzariak.

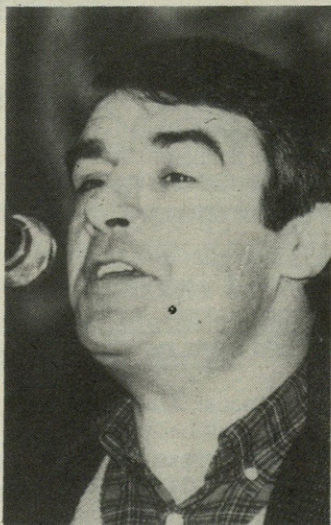
bertsoak

Datorren asteartean, abuztuak **1**, Alizon (joan den astean **19**rako iragarritakoak **29**rako behar luke jarri, adi beraz), 18,1eguerdi eta arratsalde parteko saioan Joxe Lizaso eta Joxe Agirre bertso ihardunean izango ditugu.

Berako herriko plazan, datorren ostegunean, abuztuak **3**, Jon Lopategi eta Sebastian Lizaso izango ditugu gai librean kantari eguerdiko 12,30etatik aurrera.

Abuztuaren 2an, asteazkenean, Azpeitiko plazan Joxe Agirre eta Joxe Lizaso entzungai izango ditugu eguerdiko 12,30etan hasiko den binakako saioan.

Oiartzunen, datorren astelehenean, uztailak **31**, "Ozentziyo", Aitor Arbelaitz, "Larraxabal" eta Koxme Lizaso eguerdiko ordubatean entzungai.

Usurbilen ostegunez

abuztua

3 Usurbilgo San Esteban auzoko jai egitarauak paratuta, bertso saio bat plazaratuko da datorren ostegunean, non honako bertsolari hauek kantari ihardungo duten arratsaldeko 5,30etatik aurrera: Imanol Lazkano, Xabier Eguzkitze, Jokin Sorozabal eta Sebastian Lizaso.

Billabonan lau gaia jarrita

Joxe Mari Aranaldek botatako gaiak kantatuz, larunbat honetan, hilak **29**, lau bertsolari izango ditugu Billabonako plazan entzungai arratsaldeko 8etan hasita. Honakook hain zuzen: Jon Azpillaga, Lazkao Txiki, Patxi Etcheberria eta Txomin Garmendia.

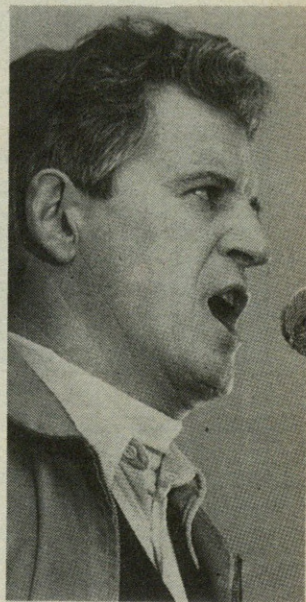
Madalensoro

oiartzuarran

trikitixak

lagunduta

Xanistebanak direla eta *Girizia* elkartearen eskutik, datorren ostiralean, abuztuak **4**, trikitixa eta bertso jaialdia ospatuko da oiartzungo Madalensoro pilotalekuan eguerdiko 12,15etatik aurrera, non besteak beste honako bertsolari hauek hartuko duten parte: Jon Azpillaga, Mañukorta, Lazkao Txiki eta Koxme Lizaso.

ikastaroak

● **Eskultura ikastaroa.** Sergi Aguiarren zuzendaritzapean eskultura ikastaro bat izango da Artelekun irailan, ikasle gehieneko kopurua 15ekoa izango delarik. Ikastaro honetan eskultura ezagupideak dituzten pertsona guztiak har dezakete parte, eskaera egite

ko orduan inskripzio orria, curriculum vitae laburra eta eginiko obraren kolorezko hiru argazki edo diapositiba aurkeztu behar delarik. Eskakizuna abuztuaren **25**a baino lehen igorri behar da Artelekura: Kristobaldegi 14, 20014 Donostia. Hautatuen zerrenda tailerraren arduradunak burutuko du.

HITZEZ HITZ

«Aurrerantzean baztertu egin behar da negoziazio edo pakturik egitea, politikaren bitartez negoziatzeko gaitasuna galdu duen gaizkile erakunde batekin».

Baltasar Garzón
(D.V., 89-7-20)

«Tregarako alde bateko oferta bat egongo da, eta berriro, lehen utzitako puntu berean negoziatzen hasiko dira».

Txema Montero
(Egin, 89-7-21)

«ETako presoek ez dute inongo erregimen berezirik. Zer gertatzen da? Familiarrak eta lagunak organizaturik daude eta arropak, dirua eta liburuak ekartzen dizkiete».

Enrique Múgica
(Gaur Express, 89-7-22)

«Eak Eusko Jauralaritzarekiko mantendu duen aurre oposizioa kaltegarria izan da».

Imanol Murua
(D.V., 89-7-23)

GORDETZEKOAK

Ertzainen dirua inbertsioetarako aproposa

GASTEIZKO gobernuak ertzain bakoitzagatik kupoan aurretzen duen diruarekin puntako materiale sofistikaturia erosi nahi duela adierazi digu Erztantzako iturri batek. Ertzain bakoitzagatik hileroko 20.000 pezeta aurretzen baditu urtean zehar 1.000 milioitik gorako diru kopuru tzarra eskuratzen du Lakuako gobernuak.

PNV HB ingurua sondeatzen ari

AZKEN astean HB eta gobernu espainiarraren arteko kontaktoak argitaratu direla bide, PNV ez da PSOEz fio, guztiaren berri prentsez jakin behar izan bait du. Ondorioz, alderdi honetako zenbait militante HBren inguruan galdezka ari da, zertan den eta zertara eraman dezakeen espektatiba irekitze nahi honek.

Eako baseak Cuerda bota nahi

EUSKO Alkartasuna alderdian uztailak 27an buruturiko Asanblada Nazionala baino egun batzu lehen- txego mugimendua eman da; Gipuzkoako sektore bat, hala nola Bizkaikoa, Gasteizko alkate den Jose Angel Cuerdaren espultsioaren bila aritu da. Hauen eritziz hobe omen da oztopoa lehen bait bidetik kentzea, oztopo honek berarekin beste batzu ekarri baino lehen.

EZPALAK

URRALBURU ETA ARDANZAREN BILKURA

●Joan den asteburuan bildu ziren bi gai nagusiren inguruan, eta estraineko aldez ofizialki, Gabriel Urralburu eta José Antonio Ardanza Iruñean. Ardanza, Piriniotako Bilkuraren lehendakari ere, atlantiar ardatza bultzatu beharraz mintzatu zitzaion Urralbururi, zeinak laguntasun osoa eskaini zion ihardun horretan. Bestalde, Nafarroa eta CAVaren arteko harremanak tratatu ziren, azpiegitura, komunikabideak, nekazaritza, hizkuntz politika eta beste jorratu zelarik, aitortu zutenenez "modu ez ofizialean".

'BATTITTA' LARZABAL LIBRO UTZI LEGRAND-EK

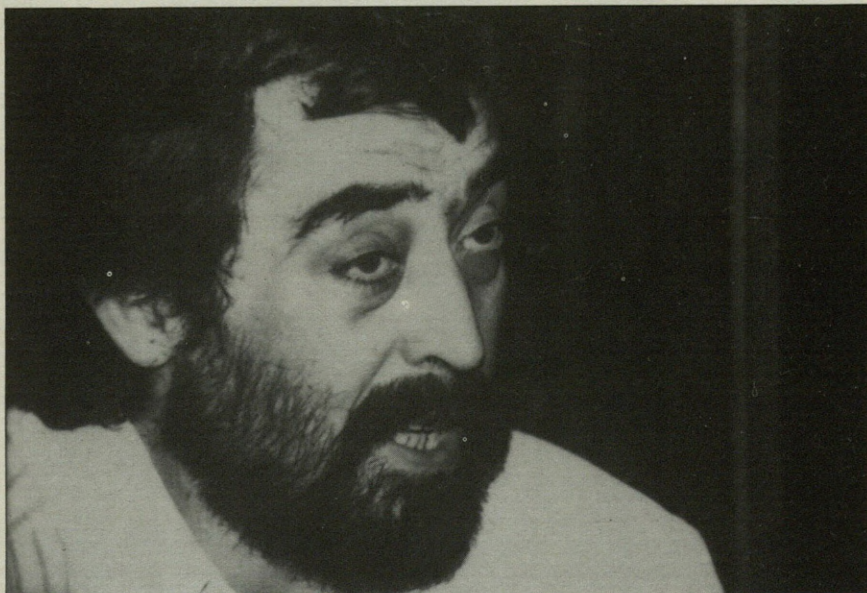
●Legrand jupeak Frederic Larzabal libro uztea erabaki du. 'Battita' Larzabal urte hasieran izan zen kartzeleratua euskal errefuxiatua den José Antonio Urrutikoetxea Bengoetxea, 'Josu Ternera' rekin batera, hain zuzen ere 'erakunde terroristarekin harremanak zituelako' akusaziopean. Kanean bada ere, Paristik ezingo du irten eta poliziaren kontrola jasan beharko du aurrerantzean.

'KREDITU MERKEAK' DEPORTATUAK JASO TRUKE

●Espainiar Gobernuak, azken bi urteotan, 50.000 milioi eskaini ditu kreditu merke gisa, euskal deportatuak jasotzen dituzten zazpi nazioei. Horietarik nabarmenenak: Cubak kasu, 2.900 milioi hartu zituen 84ean, 8.828 milioi 87an, eta 13.255 milioi 88an; Panamari 87an iritsi zitzaizkion estraineko laguntzak, 87an 1.248 milioi eta iaz 1.991 milioi; Venezuelak, 87an 2.182 milioi eta 88an 2.271 milioi, aurtan 6.000 milioi inguru jasotzea espero duelarik; Azkenik Argelia: 88an 461 milioi jaso zuen, eta aurtan 17.800 milioi.

Juan Alberto Belloch,
Bilboko Entzutegi Probintzialeko presidentea

«Estatutuaren kontsentsu maila ez da nahikoa»

Egoera nahiko ez ohizko batetik abiatzen gara. Batetik, hauteskundeetara aurkeztu eta boto kopuru bat jasotzen duen koalizio politiko bat dago, legimitate maila bat duena beraz, eta bestetik, nire ikuspuntutik terrorista den talde bat dugu. Orduan, demokrazi formalaren ikuspuntutik, Herri Batasunak botua ba du, inork ezin du inpugnatu HBren botu legitimoa. Baina ETA militarrek, ikuspuntu beretik, ez du lekurik. Logikoa izango litzateke diktadurara garaian ETArekin dialogatzea. Baina Zuzenbide Estatu batean bere eremuan lekua duenarekin baino ez du hitzegin. Orduan, benetan pentsatzen dut ETA militarrekiko dialogoak ez duela zentzurik estatu demokratikoaren barnean. Aljerreko akatsa ez da akats kasuala, akats estrukturala baizik.

A.— Zure artikuluan Aljerreko mahaiera heltzeko zirkunstantzi oso bereziak eman zirela esaten zenuen. Zein ziren zirkunstantzi haiek?

J.A.B.— Nire eritziz planteiamendu politiko erratu bat eman zen, zirkunstantzi batzurekin lotuta. Barne Ministeritzak ETArekin negoziatzea, soluzioa militarra dela pentsatzen duenarekin bat dator; kasu honetan hiritarrak kanpo uzten dira eta kupula militarrek konpondu dezatela erabakitzen da. Bada, nik ez diot legimitaterik ematen ez Barne Ministeritzari ezta ETA militarri ere. Legimitatea, demokrazi formalen, alderdi politikoei dute, eta arazoa alderdi politikoei konpondu behar dute. Eta punto. Beraz, negoziatzen dutenak ez badaude legimitatuta estatu demokratikoaren aldetik, ezin da emaitzik espero. Irrazionala izango litzateke.

‘Jueces para la Democracia’ kolektiboaren bozeramaile eta Bilboko Entzutegi Probintzialeko presidente, Justiziarren alorrean ez ezik politika munduan ere pizu handiko gizona da Juan Alberto Belloch magistratua. ETA eta espainiar gobernuaren arteko elkarriketetan noizbait bitartekari bezala ibilia, proposamen konkretu bat luzatu du berriki: negoziazioa bai baina euskal alderdi politikoen artean. Gai honi heldu diogu ondoko elkarriketan.

A.— Elkarrizketei buruz teorizatzeaz gain, bitartekari bezala ere hartu duzu parte noizbait.

Juan Alberto Belloch.— Duela urte pare hitzegin zen horretaz. Nik beti jarraera berari eutsi izan diot: beti pentsa-

tu dut egokia dela HB eta sozialisten arteko dialogoa, eta orokorrean indar politiko parlamentario guztiekikoa. Orduan, pertsona horiek hitzegin dezaten errazteko aukera egon denean, ez dut inoiz eragozpenik jarri.

A.— Ez zegoen posibilitaterik handik ezer ateratzeko, akordiorik lortzeko?

J.A.B.— Posibilitea bakarra ETak ETA izateari uztea litzateke, beste zerbaitean bihurtzea. ETak egitura militarra du, eta logika militarra. Nik ez dut militarrengan sinesten. Hori HBkoek bakarrik egin dezakete, beren egiazko erretoa onartzen badute. HBk erantzunkizun historikoa du legitimitatea duena bera delako.

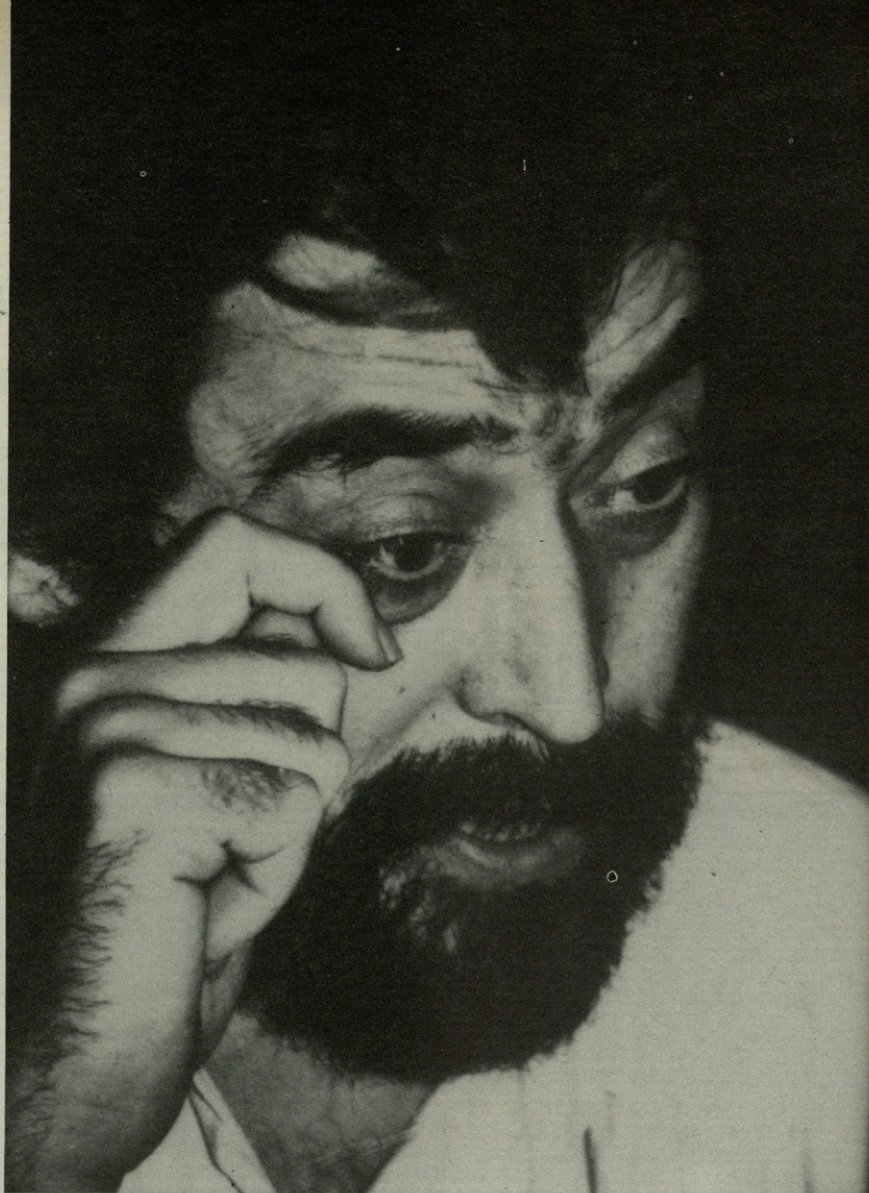
A.— Egoera honi irtenbidea emateko proposamena egiten duzu. Zer aportatzen du une honetan zuren proposamenak?

J.A.B.— Logika falta deskribatu nahi izan dut. Batetik, legitiमतता daudela uste duten instantzien logika falta, Barne Ministeritza eta ETarena alegia. Hori akats bat da, baina kuriosoki beste zentzuko akatsa badago: estatu demokratikoaren logikarekin bat egonik, ETaren kupularekin Aljerren esertzeko arazorik ez duten berberak onartezina erizten diote koalizio demokratiko batekin esertzeari. Garbi dago ilegala deklaratu eta disolbatzen ez den bitartean, errepresentazio demokratikoko indar legitimo bat dela HB. Errepresentazio erreala du, eta kontua da estatu demokratikoaren logikaz baliatzen direla talde demokratikoetatik bat inpugnatzeko. Hori ez dut onartzen. Sistemak bere ilegimititatea deklaratzeko ez duen bitartean HBkoek ilegimitate demokratiko osoa dute.

A.— Zein da zure proposamena?

J.A.B.— Ez ditut edukiak proposatzen, forma proposatu besterik ez dut egiten. Ez dakit zein izan daitekeen paktuaren edukia, hori ilegimitatea dutenek erabaki behar dute. Proposatzen dudana bidea zera da: euskal indar politikoek paktu demokratikoa berriro deatzela, eta berriro zabalduz. Nire ikuspuntutik, testu instituzionalek, Konstituzioa eta Estatutuak alegia, ezin dute bere xede esentziala bete ez badute lortzen gehiengo eta gutxiengo terminutan neurtzen ez den kontsentsu maila. 'Onartu zen', 'ez zen onartu' eta politikoek egiten dituzten kontu horiek ez ditut aintzakotzat hartzen. Testu horiek lege batek behar duen gehiengo baino zerbait gehiago behar dute.

Paktu instituzional batetik talde sozial esanguratsu bat kanpo uztea, demokrazi formalaren ikuspegitik erabat ilegimotaa izanda ere, ez da nahikoa testu instituzional batek konpondu behar dituen arazoak konpontzeko. Horregatik esaten dut: porrot egin genuen talde sozial jakin bat kanpoan utzi zuen paktua egin zenean. Orduan, politikoek paktu hori berritzea posible denentz planteiatu behar dutela uste dut, paktua zabalduz. Horretarako aurretiko baldintzapen batzuk daude. Batetik, batzuk

Juan Alberto Belloch, Bilboko Entzutegi Probintzialeko presidente eta 'Jueces para la Democracia'ko bozeramaile.

“Setienen proposamena eta nirearen artean bada zerbait amankomuna”

ez daitezela egoskortu Estatutuaren babesean eraturiko instituzioak ilegimitaterik ez dutela esaten. Hori uste duena erratuta dago, eta erratuta dago baita ere Estatutuak gehiengo lortu zuelako erabat ilegimotaa dela uste duena, modu eta neurri berean. Nabarmena da gehiengo demokratikoaren ilegimita-

tea duela, baina talde sozial zabal bat paktu instituzionalean ez sartzearen ondoriozko insufizientziak ditu. Gauza bat da ilegimotaa izatea, baina Estatutuaren kontsentsu maila ez da nahikoa.

Analisi honetatik abiatuz, hurrengo pausuak logikoa dirudi: ikus dezagun ea posible den hiritarrok, eta ez militarrek, gure arazoak konpondu ditzakegun. Goazen, azken finean, paktu instituzional batera heltzeko hitzegitera, ez gehiengo bakarrik, baizik eta Euskal Herriko gehiengo zabalena. Eta negoziatzera eseri beharra dago. Konziliazio formula batera heldu beharra dago: ikus dezagun ea urte batzuk iraungo dituen paktu batera heltzen garenentz, indarrean dirauen denboran Estatutuak eta euskal indar politikoek beren joku arauak paktatzen dituen modu konkretua izango dena. Beraz, tenporala litzateke, epe nahiko laburrekin, nik 20 urte proposatzen dut. Orduan, alderdi politikoek Estatuarekin paktatuko luke-

te esanaz, 'hau da ni autodeterminatzen naizen modua denbora epe honetan zehar'. Gero, paktua berrituko litzateke ala ez.

Saiatu gaitezen denbora epe batean autodeterminazioa ejerzitzea permititzen duen formula bat topatzen, nazionalismoaren superbibentzi soziologikoa permitituko duena eta Estatuari arazoizko epeetan bere politika egiten utziko diona. Hori da nire proposamenaren zentzua.

A.— Estatutua erreformatzea proposatu duzu zure artikuluan, baina konstituzioa aipatu ere ez duzu egin. Estatutuaren erreformak ez al luke Konstituzioa ikutuko?

J.A.B.— Estatutuaren erreformarako prozedura juridikoak nahiko bitarteko eskeintzen du. Une honetan, eta aurrikus daitezkeen garai politikoetan, aurretiko urrats bezala Konstituzioa erreformatu behar dela esaten duen edozein aukera politiko aurrera ateratzea ezinezkoa da. Garai politiko hauetan ez dago Konstituzioa erreformatzeko aukerarik. Estatutuaren erreforma ere ez da batere erraza, beste gauzen artean Madrilgo gorteek onartu behar dutelako, baina posible da.

A.— Planteatzen duzun paktuak, segun eta zein edukietara heltzen den, ez al luke Konstituzioaren erreforma ere eskatuko?

J.A.B.— Konstituzioaren aldaketa eskatuko lukeen alternatiba bakarria inde-

“ Ez diot legitimitaterik ematen ez Barne Ministeritzari ezta ETA militarri ere ”

pendentzia orain exigitzea da. Beste edozein formulak ez luke Konstituzioaren aldaketa eskatuko. Eta independentzia eskatzea gaur egungo plateamendua ez dela iruditzen zait, beraz, horrek ez luke izan behar arazo.

A.— Autodeterminazioaz hitz egitean edukiaz ari zara, zenbat aurretatu daiteke edukietan?

J.A.B.— Edukien arloan ez dut aurrera egin nahi une honetan nire papera hori ez bait da. Hemen, maila sozialean, beste hitz batzuekin baina nireekin bat datorren jarrera izan zuena Setien gotzaia izan zen. 'Pacto constitucional' hitza aipatu zuenean jendeak ez zion entzun eta prozesua blokeatu egin zen, baina Setien proposamana eta nirearen artean bada zerbait amankomuna.

Amankomuna den filosofia dago. Bestalde ikusi izan dudana zera da, ez dagoela inolako indar polikorik nire proposamena erabat ontzat eman duenik ezta erabat baztertu duenik ere.

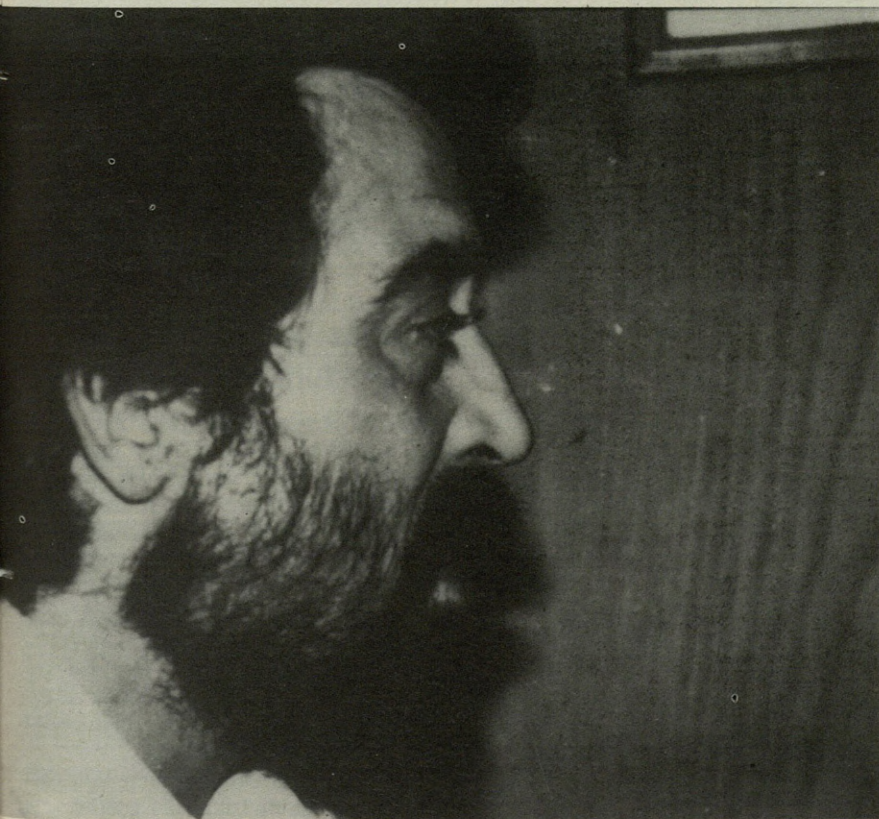
A.— Zein izango litzateke gai hauen ganean hitzegin beharko litzatekeen lekua?

J.A.B.— Eusko Legebiltzarra, bertan eztabaidatu behar bait da Estatutuaren erreforma. Jakin ezin duguna hori Legebiltzarrera hel dadin zein urrats eman behar diren da. Une jakin batean HBko ordezkariak Legebiltzarrera joango balira beste indar politikoekin Estatutuaren erreformarako paktua egiteko, hori bai izango litzatekeela 'ia konponduta dago' esatea. Pentsatzen dut hori gertatu aurretik instituziotik kanpo elkarrizketa batzuk emango beharko direla, Legebiltzarrera joateak hori marko bezala onartzea suposatuko bait luke. Baina badirudi hau orain ezinezkoa dela, zeren eta HBk automarginatza jotzen du eta beste indar politikoei HB marginatza.

A.— Ezagutzen al duzu proposatzen duzun prozesua eman den prezedererik?

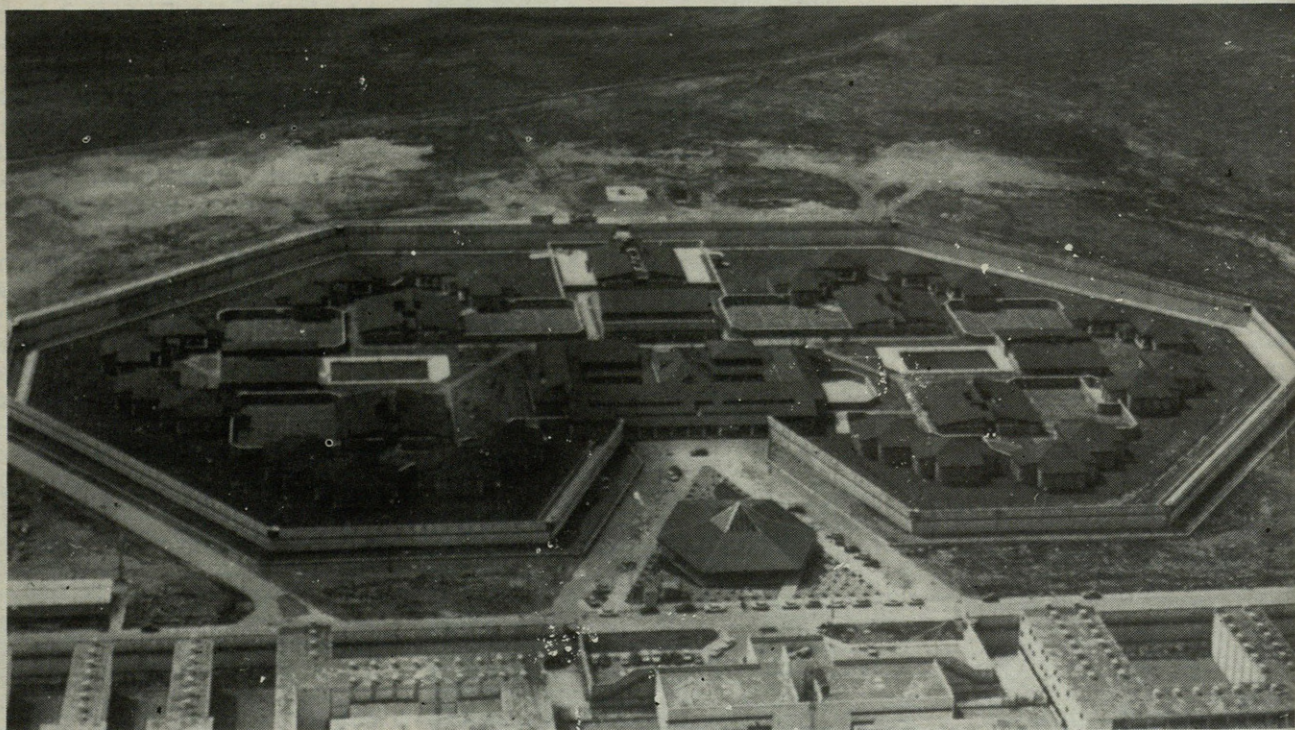
J.A.B.— Quevec-en 50 urtekoa egin zen, eta 'independentzi bai, independentzia ez' terminutan planteatu zen. Paktuan esaten zen ezetz ateratzen bazen alde guztiak 50 urte barru arte berriro ez zutela kuestionatuko. Quevec-eko nazionalismoak apostu hori jokatu zuen, eta galdu egin zuen. Prezedente hori ez da zuzenena, izan ere, gaur egun hemen arazoa horrela planteatzea independentziari ezetz esatea bait litzateke. Formulazio nazionalista zabalenean ere, Ifar Euskadi eta Hego Euskadi osoak botatuta, ezetz aterako litzateke. Eta komunitate autonomo mailan ere berdin. Konbentzituta nago nazionalista arradikalak izango liratekeela independentziari buruzko erreferendumari uko egingo lioketen lehenak. Kasu guztietan ezetz aterako litzateke. Nazionalismoak ez luke erreferenduma planteatuko erantzunaren beldur, eta Estatuak, aldiz, galderaren beldur ez luke egingo. Nik proposatzen dudana aztertuez gero ikus daiteke hori izan daitekeela inork galdera egin behar ez izateko formula. 50 urteko epea apostu gogorra izango litzateke, baina nik proposatzen dudana epeak 20 urte barru gauzak berriro planteatzea permitituko luke. Gakoa hori da, hau da, nor da galderaren beldur eta nor erantzunaren beldur. Ikusiko duzue horren tradukzio logikoa galdera eta erantzuna eragotziko duen denbora epea dela.

P.ZUBIRIA
I.MURUA

Bere ustez, negoziatzera eseri behar dutenak euskal alderdi politikoak dira, eta Estatutua erreformatzen saiatu.

Espektatibetarako betarik ezean, presoak denon ikusmiran

PRESO eta funtzionarioak izan dira uztaileko azken aste honetan zenbait alderdiren ikusmiran ipini den gaia. PNVk, garai batean alderdian zegoen Joseba Azkarragak egiten zuen lana egun egiten duen Iñaki Anasagastiren bitartez, euskal preso politikoen erreintserzioa bultzatuko duela prentsaurreko batez adierazi berri du. Harritzekoa, edota susmatzekoa; zeren Euskal Herrian bizi den edonork badaki presoekin 'lan' egin nahi duenak ezin dezakeela prentsaurrekoen bitartez funtzionatu, baliapide horrek presoenganako sentsibilitatea publikoki eta komenientziaz azaltzeko besterik ez bait du balio. Honelaxe, mintzo zen Bizkaiko EAko lehendakari den J. Daniel Barandiaran, euskal presoaren erreintserzioan hainbat urte aritu diren Eusko Alkartasunakoek honetan esperientzia dutelarik. Ildo beretik jarraituz, Arzalluzek badaki, ederki jakin ere, Hego eta Ipar Euskal Herriko eguneroko politikagintzan diskrezioaz funtzionatzen, beraz, ez dirudi, Euzko Alderdi Jeltzaleak berak plazaratu duen asmoaz sinesen duenik.

PNVren ustez, presoaren artean printzadura frango

PNV-REN eritziz presoaren gehiengoa PSOE gobernuak Madriletik bultzaturiko neurrien alde badago, sakabanaketa, jipoiak, umilazioak, senideen kontrako erasoak... guztiei onespena ematen dietela pentsa beharko litzateke, baina bere kabaletan dagoenari ez zaio burutik ere pasatzen horrelakorik. Arzalluzek jakin badaki ere, presoaren irteera gestionatzea ez dela Komunitate autonomoko hainbat gai gestionatzea bezalakoa, baina orain arte presoek jasandako guztia pairatu ostean, gai honetan deskolokatua ez gelditzeak eta gerora etor daitekeenaren aurrean PNVk presoaren defentsa egina izatea aldarrikatzeak emaitza politiko oparoak eman ditzakeela pentsaturik du.

Agian presoek berek erakutsi beharko diete jeltzaleei, prentsa gehiengoaren gainetik eta trikimailu guztien azpitik, euskal preso politikoen kolektiboan printzadurarik ez

dagoela eta aurreko astean Juan Karlos Ioldik garbiki gure atsekariari emandako erantzunetan azaltzen zuenez, beste hainbatek ez bezala, presoak euren interesen alde baino Euskal Herriaren alde guztia emateko prest daudela eta ematen ari direla.

Alderdi instituzionalak pragmatismoaren ildotik

PRAGMATISMO hitza euskal alderdi instituzionalen urrezko neurrian bilakatu da. PNV alderdiak biziki martxan ipini du eta azken sasoi honetan eginkio gestio lanak hauteskundeetan emaitza onak eman dizkio, aitzitik, Nafarroa, euskalgintza euskalduntze prozesoa, Iparraldearekiko harremanak... bertan behera utzi dituelarik; PSOEk ildo bera hartu du, Damborenearen lerro guztia hankaz gora jarritz, gobernukideekin mutur jotzerik jazo ez dadin. Era berean, Herri Batasunak dituen alkateak udal-erretatik kanpo bota nahi ditu, horretarako gainerantzeko alderdien laguntza eskatu duelarik. Lehen saioa Laudion egin du, Ajuria-eneako hitzarmenaren izpirituen izenean zentsura emendakin bat sartuz; baina EA eta PNV atzera bota dira.

Herriak gehien botatu duen alkatea alderdien artean egin dezaketenean kargu salerosketa dela medio udal-erretatik kanpo bota nahi izateak, alderdi horren ordezkariotasuna eta sistema beraren zutasuna kolokan jar ditzake. Alkateen gora beherak gauzatuz gero, hauteskundeetako guda herri mailara jeitsi daiteke, PSOEren interesetarako batez ere.

Espektatibak berpiztu baino lehen ETAk harremanen egoera erakutsi

MADRILEKO prentsak ederki zuzendu ditu gobernu espainiarrak marraztutako lerroak. 'El País' eta 'Diario 16'k hainbat kontakto eta ate irekien itxaropena sortarazi nahi izan dute, errefuxiatuak, presoak eta hauen senideak erasotu ostean, beste fronte bat ireki nahian Herri Batasunako base zabalaren artean. Igandeko egunkari madrildar batean iragarri zen Rafael Verak Christianne Fandorekin izandako elkarrizketa, ARGIAko orrialdeotan Patxi Zabaletak gezurtatzen duena hain zuzen ere.

Espektatiba, edota sasi-espektatiben egoera hau izaki, ETA erakundeak Estatu espainiarreko bihotzean jo du, bertako ejerzitoaren bi buru zerraldo utziz eta soldadu bat zaurituz. Lehen espektatibak irekitzen saiatu zen prentsa berak, orain ETAk ateak itxi eta negoziaketaren kontrako jarrera duela saldu du. Espektatibak argitu dira hala ere.

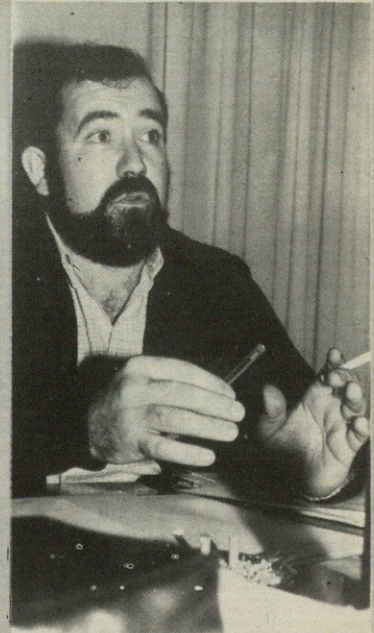
Ertzantza protestaka

ENTREPRESA gestionatzaile bikaina izan da Barne Saileko Juan Lasa baina oraingoan ERNE eta ELAko neska mutil ertzainek grebara joan nahi zaizkio. Polizia espainiar legeak grebarik onartzen ez badu ere, 27rako greba iragarri zuten. Ertzantzak egin dezakeen lehen greba litzateke. Hala ere, lanari uzteko era desberdina aurkitu dituzte Arkauteko poliziek, Komunitate autonomoko errepideetan makina bat kotxe gelditu eta oporretako abiada eskuarra oztopatzen ari direlarik.

Barne Sailak komenio kontutan polizia sindikatoei hortzak erakutsi dizkie, arazoei bestelako jatorria dutenean Barne sailaren eta sindikatoen jarrerak ikusteke daudelarik.

N. ARRASTOA

Antton Ibarguren hil da

BERE bizitzako ilusiorik handienetako bat, 8.000ko gailur bat zanpatzea, erdietsita itzultzean hil da Antton Ibarguren. Ezker Abertzalearen ildoan, langile mugimenduan, politikagintzan eta kulturean lan handia egin duen gizon inportante bat galdu da Gashembruneko gailurretik Txina aldera amilduta.

Duela 39 urte Gipuzkoako Altzagan sortua, abokatu lanean egin zen ezagun, militantzia politikoa lehen urratsak klandestinitatean emanez, ETAren inguruan beti. «Egin» egunkariaren fundatzaileetarikoa, Herri Batasunaren lehen mahai nazionalen plazaratu zen trantsizio urteetan —ordurako «Berdin» despatxu laboralista antolatzen ariua zen— eta Telesforo Monzon, Miguel Castells eta abarrek inespertxeratu zuten, Gernikan Espainiako erregeari egindako protestagatik. Telesforo hilda, bere postua izan zuen Madrilgo Parlamentuan. Azken urteotan kargu publikoetatik aparte ageri zen, azken urteotako zenbait aukerarekin oso kritikoa. Autodeterminazioaren aldeko mugimendua bultzatzen ibili zen, beti ere HB barruan indar espezifikoa bat zuelarik. Baserritarren EHNE sindikatuaren sorreran egona, bere abokatua zen.

Kulturgintzari dagokionez, ezker abertzalearen pentsamendu aldizkaria izan zen «Zehatz»en ekipokoa izan zen, Udako Euskal Unibertsitatean ohizko laguntzaile zuten, Gipuzkoako abokatuen elkarteak euskara batzordean zebilen eta azkenaldian «Larrun» aldizkariaren proiektuaren barruan autodeterminazioari buruzko sistesi lan baten ardura hartua zeukan, talde animatzailearen bileretan parte hartuz.

Sortzen ikusi zuen baserriarekiko lotutak beti bizirik mantendu ditu Antton Ibargurennek, eta asteburuak nekazaritzan ematen bazituen, oporretako proiektuak mendiei lotuak izaten zituen. Indar eta sasoi handiko gizona, kirolzalea, buru argikoa eta oso jantzia, ororen buru ausarta ere izan zen beti. Karakorun gailurretan hil da, adiskide handia zuen Xabier Erreren espedizioan. Gorputzik aurkitu ezinean, ezagutu genuenoi bere pioleta geldituko zaigu ikur eta Anttonen ideia zorrotzen, ilusio zabalen eta farre lasaiaren oroimena.

P.Z

Patxi Zabaleta, Herri Batasunako Mahai Nazionalekoa

«Kontakto bila etorri ziren eta bidea erre dute»

Hainbat urtetan Iruñeko zinegotzi eta Herri Batasunako Mahai Nazionaleko kide den Patxi Zabaleta bapateko protagonismoaz jantzi du 'El País' egunkari madrildarrak; maia-tzean Iñaki Aldekoarekin batera Luis Roldán Guardia zibilaren zuzendari nagusiak deituriko bilera-kontakto batera deitua izan zen. Egunotan guztia prentsan filtratu ostean, bidea erretzat jotzen du Zabaletak, Madrilen suertaturiko atentatuak arrazoina ematen diolarik.

Patxi Zabaleta abokatu iruñearra.

ARGIA.— Orain bi hilabete egini-ko kontakto batek orain bapatean izugarritzko indarra hartu du; nola aztertzen duzu prentsan agerturikoa?

Patxi Zabaleta.— 'El País' en argitaraturiko erreportaian hiru gauza agertzen ziren: bilera hori guk eskatuta ze-

la, bigarrena, bilera horretan elkarriketek jarrai zezaten eskaria gurea izan zela eta hirugarrena, kontakto informal baten berezitasuna ematen zitzaioala. Prentsan agertu denez gero, gobernuaren filtrazio bat izan dela pentsa daiteke; gainera berri hau ez da ezereztatik atera, Christianne Fando Rafael Verare-

kin kontaktoak izan dituela iragarri da eta hori ez da egia. Eta ez dute egia osoa esan nahi izan, zeren bilera horretan geundenok Iñaki Aldekoa eta ni ginen eta beste aldetik Roldán eta gehiago.

A.— Zergatik atera dute orain?

P.Z.— Ene iduripenez giro bat sortzeko egin dute guzti hau. Horrela uler daiteke hurrengo egunean ere giro hau berotzeko atera diren beste hainbat notizia; bestalde, erreakzioak ere oso gorrak izan dira Fragaren eta PNVren aldetik batez ere. Ikusi da Aljerreko elkarriketak bukatu zirenean gogorren jokatu zuten alderdiek bi hauexek izan zirela —Euskadiko Ezkerrak besteek egiten dutena egin behar duenez ez du kontatzen—, eta sondeo honetan berdin jarraitu egin dute. Sondeoa diot baina, argitaratu dutenez gero, beste arrazoren bat egon daiteke, bide hori ez dela izango jarraitzeko modukoa pentsatu izan dutelako agian; bide hau erre dutela alegia.

Herri Batasunak filtratu duen irakurketa bat ere entzuna dut, batez ere, Iñaki Esnaolarena nolabait isil erazteko balio izan dezan. Hori ez da egia, badakigulako honelakoak gertatzen direnean Herri Batasunaren jokaera oso bestelakoa izan ohi dela, aurre egin eta kalera irten, eta oraingoan Iñaki Esnaola bera plazaratu da. Herri Batasunaren jokabidea ez da ke kortina bat egitea.

A.— Hala ere, ia urtero gobernu espainiarrak negoziaketa eta kontaktoen hautsak harrotzen ditu. Zergatik urteroko jokaera hau?

P.Z.— Arrazoin taktikoak badira gobernuak hori orain kaleratzeko. Orain

bi urte Felipe González-ek Barrionuevo-ri agiri bat eman zion, orain urtebete gai hau ere kaleratu zuten eta aurten beren tresna eta egunkaria den 'El País'en bitartez egin dute.

Honen aurrean, gure jarrera, eta batipat nerea, gertakaria egia denez, ez ukatzekoa izan da. Edukinari buruz Herri Batasunak bere agiria atera du eta horri heltzen diogu, gaia ez delako zehatza baina bai oso delikatua, eta elkarriketa luzea izan zelako.

A.— Zein mezuz etorri ziren Iruñera?

P.Z.— Mezuaz ez gara egunkarietan mintzatu. Nire adierazpen pertsonaletan mezua ez dut azaldu nahi izan, lehendabizi protagonismo ez bilatua eta zaila gainera etorri zaidalako, kanpainen Montero eta Iruinek aipatu zutenean ni txintik atera gabe egon nintzen. Horri buruz ez dut hitzegin baina mezuaren mamiaz esateko bi gauza aipatuko nituzke: lehena, harreman eta kontakto bide baten bila etorri ziren —eta hau ez da arraro, lehen ere hone-lakoak egin bait dituzte—, eta bide hau erre dute. Eta bigarrena, ea posible izan litezkeen elkarriketak beti tregua baldintza bezala mahaiaren gainean jarriaz eta Aljerian utzitako toki beretik hasi gabe. Era berean, Aljerian esku hartu zuten pertsonaiekin bakarrik ez edota gutxienez beste nolabait. Hori zen mezua eta galdera.

“PSOEk Ajuria-eneako alderdien ordezkari zuela azpimarratu zuen Roldán-ek”

Eta zuen galderak edota azalpenak?

P.Z.— Negoziaketak nork eraman behar zituen zehaztua zegoela aipatu genien. Bestalde, nahi ziren prolegomeno guztiekin baina hastekotan lehen utzitako pundutik hasi beharko liratekeela eta horrezaz gainera, Aljeriakoa zergatik utzi zenaren azalpen argiago bat eman behar zutela, oraindik emateke dagoelako eskatu genien. Bakoitzak bere interpretazioa ematen du eta nirea da gobernuak ez gaitasun handia erakutsi zuela zituen presioak gainditzeko eta ETaren partetik ere huts batzu egon zirela. Honela hautsi ziren elkarriketa haiek.

A.— Zein presio jasan zuen gobernu espainiarrak?

P.Z.— Presio handienak indar ekonomikoek egin zituzten baina bitarteko gi-

Patxi Zabaletaren ustez, EAren jarrera bestelakoengandik berezia denez, Herri Batasunarengandik tratamendu berezi bat jaso beharko luke.

sa PNV eta PP alderdi politikoak aritu ziren. Indar ekonomikoek zergatik egin zuten hori? Ene iduriz, edozein negoziaketa prozesu baten ondoren aldaketak sakondu egiten dira, bai hemen edo edonon. Eta hemen, Euskadin, indar ekonomikoek epe ertain batera bederen ez dute aldaketarik nahi.

A.— Orain arte Patxi Zabaletaren irudipenak entzun ditugu. Eta Luis Roldán eta besteek zeintzu ziren?

P.Z.— Garbi esan beharra dago, beraien mezuan inoiz ez zela agertu ETak egia esan ez zuenik. Guk aipaturiko huts taktikoak areagotu egin zituzten. Bestalde, presioena baieztatzen ez bazuten ere, alderdi politiko batzuen jarrera agerian utzi zuten, beti ere PSOEk Ajuria-eneako alderdien ordezkari zuela azpimarratuz, eta alderdi horrek garai hartan harturiko paperari egun ere eusten diola eutsiz etorri dira.

Nire ustez PSOE egiten ari den paperari etekin handiak atera dizkiote sozialistek hauteskunde hauetan.

**A.— Lehen aipatu duzu honelako berriekin giro baten atzetik dabil-tzala, baina zer bilatzen du giro hori-
nekin?**

P.Z.— Giro horretan, aurreko urteetako sondeotan bezalatsu, helburu bat baino gehiago kontutan hartua izan dela aipatuko nuke. Lehena, tanteatze soi-

la, honen aurrean besteek —indar ekonomikoak, instituzioak...— zer dioten ikustea, zein jarrera dute eta zein neurri hartu behar den aztertzeke. Honekin batera, zein bide moeta eskain daitekeen jokuan egon daiteke.

Guzti honek bilakaera bat ematen du eta kazetariak geroz eta galdera zehatzagoak egiten zizkidaten: Venezuela zer iruditzen zaizu? Eta azkenean esaten zenuen, 'ez gaizki'. Eta gero Venezuelako bati galdetu diote, proposamena zehazten arituko balira.

A.— Hitzez aurrera joan nahi izatearen itxura saltze honek, funtsarrik gabeko espektatiba sortze honek ez al du Herri Batasunaren basea helburu?

P.Z.— Izan daiteke. Baina nik uste dut Herri Batasunaren inguruak baino beste alderdi abertzaleenak kezkatzen dituela. PSOEk bere harreman instituzionalak eta hitzarmenak dituenez gero, ez du aurrera joan nahi beste alderdiak, abertzaleak batez ere, arrastaka ematen ez baditu.

Azenarioa eta makilarena ezaguna da, hala ere. Gai honekin bezalaxe, sakabanaketa eta erreintzerzioarekin egiten dute; PNVri lehendakari zela ematen dioten hein berean, aurrekontuen %80a mugitzen duten kontseilaritzak

«Presio handienak indar ekonomikoek egin zituzten baina bitarteko gisa PNV eta PP alderdi politikoak aritu ziren».

eskuratzen dituzte. Politikan egin ohi den betidaniko jokua da.

A.— Aljerikoa osatzen zen neurrian, parte bakoitzak elkarriketak jarraitzeko bestearen heldutasun eza aipatzen zuen. Nolatan dago heldutasun arazoa une honetan?

P.Z.— Elkarriketei ekiteko edota aurrekoei eusteko ez da gaitasun arazorik izan. Arazoa hain sakona eta serioa da tratamenduak ere oso sakona izan behar duela. PSOEk duela zazpi urte izan zuen indar ikaragarri haren bidez askoz errazago egin zitzakeen gauzak orain baino.

Gure aldetik, bestalde, harremanak hobeagoak balira ere, berdin gertatuko litzateke politika mailan eta ETak orain arte batasun bat argi adierazi duela nabari da. Beraz, gaitasuna baino politikagileek behar dituzten karta guztiak euren eskuetan ez dituztela esan behar da. Adibidez, gure aldea aztertuz, esan behar dugu egin genezakeen gauza bakarra bitarteko batzu izatea mahai bat osa zedin. Gu ez ginen han negoziaketa politiko baten protagonistak eta horixe da, hain zuzen, gure isilaren esplikazioa; guk ez dugu gauza hau isildu, ez dugu bilera egin eta hurrengo egunean

prentsara jo, ez bait gara prozesu honetan protagonistak. Eta protagonistak bihurtuko bagina porrot egingo genuke. Gu ginen, eta orain ez gara, prozesu batean aurrera-bideak sortzeko baldintza batzu nola bete bilatu zitzaizkatenak, besterik ez.

“ PSOEk ez du aurrera joan nahi beste alderdiak, abertzaleak batez ere, arrastaka eramaten ez baditu ”

A.— Beraz, esandakoaren arabera, PSOEk negoziatu ezin duenik igarri al daiteke?

P.Z.— PSOEk negoziatzeko garai bateko baino baldintza kaskarragoak ditu eta lehen Bakerako mahaia sortu zuen bezala, negoziatzeko tresna egokia bilakatu zitzaiona, oraingoan ere honelako

aterapideak bilatu beharko ditu irtenbide serio bat eman nahi baldin badio.

A.— Ajuria-eneako hitzarmenaren ostean ez al da bidea estuagotu?

P.Z.— Hauteskunde hauetan jarrera eta egoera politikoak fijatu egin dira. Baina horrek ez du esan nahi lehen mahai horretan eseri zirenak ezin litezkeenik orain ere eseri. Gertatzen dena da lehen mahaian eserita zeudenak zutitu egin zirela, eta hori da arazoa. Aljeriakoa gertatu zenean, Corcuera hitzarmen horretako alderdiei informazioa eskaintzea eta, bide batez, entzutea joan zela pentsa daiteke, lehen esan bezala PP eta PNVk oztupo handienak jartzen zutelarik.

A.— Orain bi hilabetetako bilera hori aipatzerakoan, Guerrak, Coloradok... denek, ezer baino lehen, tregua ezinbesteko baldintzat jartzen dute. Zer adieraz dezake horrek?

P.Z.— Gobernuaren partetik jarrera fijo bat adierazten da, indar faktikoen aldetik jarrera honen gogortasunak baldintza erreala zein den azaltzen du gainera. *Indar ekintzak dauden bitartean ez dago elkarriketarik* Felipe González-ek osatutako esaldi horri eusten diote oraindik, beti ere baldintza bezala mahai gainean ipintzen dutelarik. Mezu hau orain ere errepikatu dute, baina gertatzen da lehen ETak baldintza hori bete zuela eta orain ere bete lezakeela. Ikusi beharko litzateke zer eskatuko lukeen truke eta beste... Distentsio bat egon beharko luke eta horrek gaur egun presoen kontrako sakabanaketa eta gainerantzeko neurriekin zerikusi zuzena dauka.

A.— Hala ere, Ajuria-eneako hitzarmena sinatu zuten alderdietan ez da nabari printzadura handiegirik. Eusko Alkartasuna izan da kili kolo egon den bakarra.

P.Z.— Eak jokabide bikoitz horri eustsiz elektoralki oradaindu du eta PN-Vrekin daraman guda berezi horretan ere ordaindu egin du. Tartean datu asko badago ere, esan beharra dago EAren jarrera bestelakoengandik berezia dela, eta nik uste, Herri Batasunarengandik tratamendu berezi bat jaso beharko lukeela.

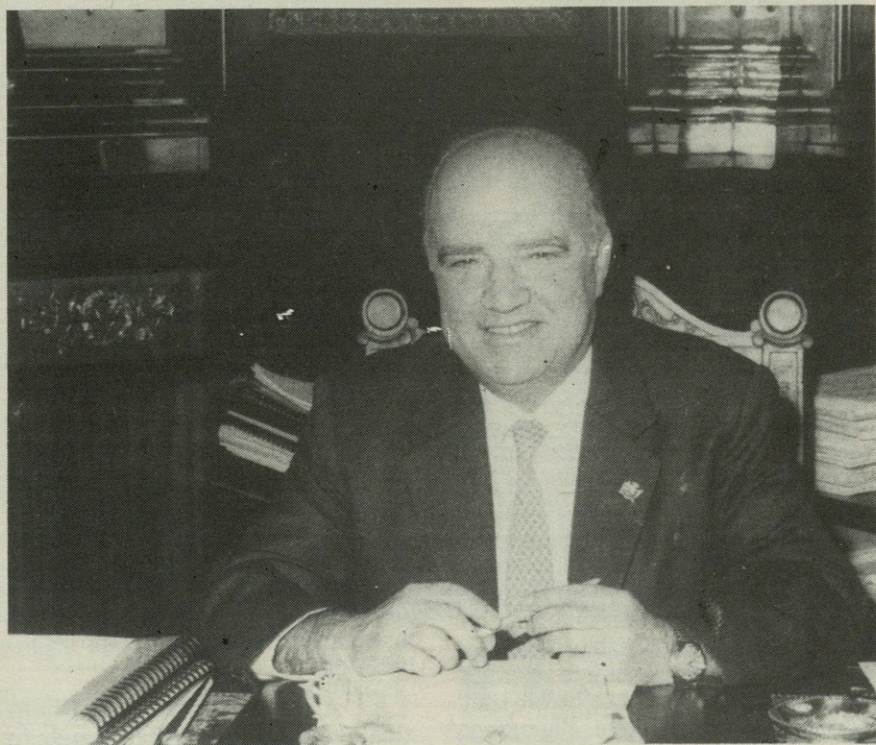
A.— Zein tratamendu izan daiteke?

P.Z.— Ez dakit harremanak eskatu dizkiguten edota nahi izango litzuketen eta ez dakit Herri Batasunak zein baldintza jarriko liokeen, baina jarrera desberdina denez gero, Herri Batasunak atzerketa desberdina egin beharko luke.

XABIER LEKUONA
INAKI URIA

Imanol Murua, Gipuzkoako Diputatu Nagusia

«Euskararen arazoari ez zaio tinkotasunez heldu»

Azken bi urte hauetako gestio-balantzea egin du Gipuzkoako Diputazioak. Bertan oso pozik agertu dira EA eta EE beren elkar-lanaz. Modernoagotu egin da Gipuzkoa beren ustez eta Diputazioak bultzatu du hori. Imanol Murua diputatu nagusiarekin balantzera baino beste gai batzutara joan zaigu solasa... Izan ere bero hauekin...

ARGIA.- PSOEk errekursoak sartu zituen Diputazioak lan-postu batzutarako euskara eskatzeagatik. Zertan dago afera?

IMANOL.MURUA.- Horiek errekurrituta daude. Orduan egin nuen protesta

haserre, ez bait ziguten lagatzen bizitzan, ari ziren administrazioari oztopoak jartzen eta euskararen kontra eginez. Orduan esan genuen behar izanez gero atakera pasako ginela. Baina ikusi genuen oso zaila dela ze guk errekur-

tsoa egiteko lruñean egin behar genuen aurrena, Epaitegi Gorenean gero, Konstituzionalean gero eta Strasbourg-en gero. Hasieran pentsatzen nuen zuzenean hara jotzea genuela baina... Hala ere estatuak hemen egiten dituen konkurtsoak begiratzen hasi ginen, baina estatu guztirako egiten denez ez da erraza errekurritzen. Guk errekurritu duguna honako egindako konbokatoria bat da, euskara beharrezkoa duena. Ez zuten baloratu ere egiten euskara. Epaitegira jo dugu. Nik uste errekurtsio haien aurka atera ginenetik ez dutela besterik sartu. Errespetu piska bat jarri dugula. Legeak mugak ditu, limitazioak, guk berriz goiari helduta jokatu behar dugu muga horiek berak nahiko behean bait daude.

A.- Hizkuntz Perfilak prest daude administrazio gune ezberdinetan ezartzen hasteko. Ba al dago ahalmenik ordea horretarako?

I.M.- Bi arazo daude. Bat, barruan daudenak, bi deialdi berriak. Esanez gero postu batean euskara beharrezko dela, konbokatoria berri batean eskatu egingo da. Horretan aurrera egingo dugu. Benetako arazoa dago barruan daudenekin. Duela gutxi, Aitor Sarasuak uste dut, zioen euskara militantzia dela, euskara defenditzea militantzia dela. Arrazoi ematen diot. Gauza ez da euskara jakitea, sentitu egin behar da eta ahal den gehiena hitzegin. Hemen dauden langileak euskaldunberriak laneko ordutan eta ihardun dutelako dira, ez bere kasa irten zaielako, berak hori sentitzen duelako. Lanetik kanpo esfortzu bat eskatzen bazaie... gaizki. Baina langile batzordeekin perfilak aplikatzeko plan bat eginez gero zenbait funtzio-

**“ Sozialistak en-
tramatu ekonomiko
bat antolatzen ari dira
gobernutik aldegitera-
koan indar ekonomiko
handia izateko beren
eskutan.**

nariok ikasiko du. Halaz eta guztiz ere borondatez egiten ez bada gero ez da erabiltzen.

A.- Zaila ikusten dut aplikazioa egungo egoeran. Helburuak, epeak... eta ze baldintza jartzen den horretarako.

I.M.- Segun ze pertsona dauden. PSOE agintzen ari den diputazio batean nik badakit hark ez duela nik bezala bultzatuko hori. Pertsonak nolakoak diren zer ikusi handia dauka horren aplikazioan. Baina berezko zailtasuna dauka, gaur egun administrazioan dauden askok ez dakitelako eta dakiten askok ohiturarik ez dutelako hitzegiteko. Esaten duzun aplikazio hori zaila da, katean bezala. Katean ere dakien askok ez du hitzegiten.

A.- Gauza batzuk egiteko ezartzen dira neurriak. 'Europa 93' plana egin eta badakigu hemendik lau urtetara ze karretera, urtegi eta abar izango ditugun. Horretarako planak egin, bitartekoak neurtu, lanabesak jarri... dena egiten da. Euskararen kontuarekin berriz ez da horrelakorik egiten.

I.M.- Euskararen kontuarekin ez da egin. Piskana ari da egiten. Normalizazioaren legea hor dago, perfilena hor dago... gero administrazio bakoitzak egin beharko du bere plangintza bere administrazio barruan. Baina ez dira berdinak 'Europa 93' eta arazo hau. Han nahikoa da dirua eta teknikoak martxan jartzea. Hemen ez da plana bakarrik, plana aurrera eramango duen jendea eta aurrera eramaten behartu behar den jendea. Hor dago zailtasuna.

A.- Euskalduntzea aurrera eramanezakeen jendearen gogoazapuztu egin da askotan Jaurilaritzatik eta. Ofiziala bihurtu dute 'Jendeak ez dio eutsi euskararen apostuari' esaldia baina instituzioetatik ez da bultzatu euskaltzalea euskarari eustera.

I.M.- Ez, denok errekonozitu behar dugu gehiegi ez dela bultzatu, zaila delako, jende askok komodidadeari ematen diolako, jende asko kontra dagoelako... Uste dut ez zaiola horri behar bezalako tinkotasunarekin heldu. Bueno, hemen gauza guztiak jokutzen du. Nik

prentsurrekoetan erdaraz egin behar izaten dut euskaraz egiten badut ez bait dute hartzen kazetariak. Nik gustorago egiten dut euskaraz baina euskaraz esaten duzun gauza bat ez dute isladatzen egunkarietan. Zerbait azpimarratu nahi baduzu erdaraz esan behar duzu.

A.- Diputazioan hamar urte daramatzazu, diputatu hasieran eta diputatu nagusi gero, eta egin duzun balorazioan esan duzu EA-EE bikotearen azken bi urte hauek izan direla onenak.

I.M.- Uste dut esan dudala gauza gehienak egin direla. Gero egin dut matizazio bat. Gertatzen da aurrenengo lau urtetan ez zegoela diru posibilitaterik. Kontzertu ekonomikorik ez zegoen eta ahal zena egiten zen. Planak gehiago beste ezer baino. Kontzertua etorri zenean organizazioa etorri zen. Korporatiboa izatetik, hau da, alderdi guztiak hemen eta gauza guztiak eztabaidatu egin behar izaten ziren inoperante bihurtuz. Parlamentua eta ejekutiboa batera izango balitz bezala zen hura. Bigarrenengo lau urteen hasieran egitura hori aldatu eta diputazio-gobernu bat osatu genuen. Gero gure eszisia etorri zen eta nahiko urte pare arraroa izan zen. Orain gertatu da egitura berria dagoela, koalizio berria, ilusioa lan egiteko, elkarren arteko txokerik ez... daukagun denbora guztia lanerako daukagu.

A.- Une batzutan eman ohi du EA-EEko diputatuaren artean hobeto konpontzen zinetela diputatuak zeuen alderdiekin baino.

I.M.- Horrek ere badauka esplikazioa. Hemen ez duzu izaten debate ideologikorik. Batzuk bai, baina sakonik ez. He-

men arazo praktikoak aurrera ateratzen ahalegintzen gara.

A.- Autobidearena erabaki zenu-tenean EE barruan urradura ugari sortu ziren.

I.M.- Hor, hasieran baloratu genuen Araxes-eko irtenbidearen azterketa ari-na geneukala hasieran eta azterketa sa- kon bat eskatu genuen. Gero, azterketa ikusi ondoren garbi zegoen zein zen erabakia. Beren alderdi barruan iskan- bila handia izan zuten. Baina EEn ezez- koa erabaki izan balute ere guk baiez- koa esan eta, gehiengoaren medioz, aurrera aterako litzateke. Horregatik ez zen ezer gertatuko gure artean.

A.- Azkenengo hauteskundeei be- giratu eta autobidearen aurka da- goen HB izan da aurrena. EE ba- rruan iskanbila handia hori dela eta, EAn ere ez zatozte denak bat...

I.M.- Nik dakidala barruan ez. Pertso- nalki igual, baina programan ez da du- darik. HBn asko eta asko ezagutzen di- tut autobidearen alde. Jende destaka- tuaren izena emango nizuke...

A.- Esan didazuna. Pertsonak egongo dira, programak ordea...

I.M.- Nik errespetatzen ditut eritzi ho- riek. Izadiaren maitale naiz oso. Euska- din ez da egongo hau bezainbat aztertu den estudiorik. Nik badaukat nire kez- ka Leitzarango baso hartatik pasatzeak autobideak egingo duenaz, baina ni konbentzituta nago, konbentzituta, autobidea behar bezala eginda eta in- paktoarena zaintzen bada hura igarri ere ez dela egingo. Ekologia zaindu egin behar da eta ekonomia-aren gara- pe- na ere bai. Alde horretatik autobidea garrantzitsua iruditzen zaigu. Azken le- gealdi honetan zerbait egin izan badu- gu inpaktoa zaintzea izan da obra guz- tietan. Gehiago gastatu behar bada ere, ez dezagula astakariarik egin. Egia da Leitzaraneke salbajetasuna galduko due- la autobidearekin. Baina zaintzen bal- din bada... Hor txarrena izango litzate- ke hori egin eta inguruan dena etxex josten hasten bada. Diputazioaren as- moa da hori ez gertatzea eta inguru- a babestea.

A.- Atienzak esan zuen Diputa- zioak ez zuela ezer egiten fraude fis- kalaren kontra...

I.M.- Estrategiarik ez dugula esatea beraiek baino fraude txikiagoa dauka- gunean... horrek ez dauka izenik. So- zialisten esanetan hemengo nazionalis- tek ez dugu ezer egiten, dena sozialis- tek egiten dute. Nazionalistak kalami- dade batzuka gara. Eta ekonomia ondo baldin badaoz ez da sozialistek egindako lanagatik, gizartearen dinamikatik baizik. Koiuntura aldatu da eta hemen beti egon den dinamika eman dio go- rakada ekonomia-ri. Gobernuaren la- guntzak ere emango zion... baina ahaz- tu egin zen diputazioak eta udaletxeak

ere badaudela eta hauek ere lagundu dutela. Orduan esan nuen sozialistek ederki dakitela saltzen egiten ez dutena. Horrezaz gain besteek egiten duguna ere ederki saltzen dute.

Esan zuten Europatik 70.000 milioi etorriko zirela. Tramitatu zuten dena... ea non dauden milioi horiek. Ez dakit nik ezer etorriko den baina orain arte Euskal Herrira oso diru gutxi etorri da handik. Beldur naiz horiek dauden bitartean hona oso gutxi etorriko dela aurrerantzean ere. Orain saltzen ari diren bestea ferrokarrilarena da. Eta ez dago ezer. Nik uste Eusko Jaurlaritzaren ere ez dakitela ezer. Luzatu, luzatu eta luzatu, Renfek ere informea egin behar duela... hemen inork ez daki

**“ Ni konbentzitu-
ta nago, konbentzituta,
autobidea behar beza-
la eginda eta inpaktoa-
rena zainduta igerri ere
ez da egingo.**

ezer. Ni kezkatuta nago asunto horrekin eta ez naiz lasai egongo hauek ondo dagoela esan arren. Eginda egongo balitz bezala ari dira saltzen. Ez dago

eskubiderik. Ezin da jendea engainatu. Ez dago konpromiso bakar bat ere.

A.- Gauzak horrela izanda ere ikusten da Jaurlaritzatik sozialistak ondo ari direla kolokatzen bere jendea. Antolin dugu azken adibidea.

I.M.- Hori beste operazio bat da garbi garbia hauek ari direla entramatu ekonomiko bat montatzen gaur edo bihar gobernutik aldegiten dutenean, bada gobernutik aldeginagatikan indar ekonomiko handia beren eskutan edukitze-ko. Hori operazio garbi garbia da. Birmoldaketa dela eta nola diru-laguntza handiak eman dituzten hori aprobetxatzen dute eta bere jendea sartzen dute. Atera kontu, hurrengo legealdian ez daudela gobernuan... baina indar ekonomiko garrantzitsuenetan bai.

A.- Amatiñok bota izandu du EAK Mendieta aurkeztuko duela hurrengo Diputatu Nagusiaren posturako eta ez Imanol Murua.

I.M.- Amatiñok eta Mikel Atxagak... egin zenuten bada inkesta bat ARGIA Jaurlaritzak ea zergatik ez zuen behar bezala ARGIA laguntzen... bada jende horrek kulpia diputazioari bezala ematen zion. Orduan ez nintzen irten, baina nola oportunitadea ematen didazun, haiek badakite argi eta garbi, zuek bezala, diputazioak ez duela batere kulparik, baizik eta konpromisua gobernuak hartu zuela diputazioak eta gobernuak laguntzen zituen aldikariak laguntze-ko. Diputazioak herrialdeko aldikari txikiak laguntzeko konpromisua hartu zuen. Gero gertatu zen diputazioak bete zuela bere konpromisua baina gobernuak ez.

Beti horrelakoxeak botatzen dituzte. Mendieta renak eta bestearenak dira itxuragabeko gauzak. Mendieta ez zekien. Nik deitu nion. Neri ejekutibatik deitu zidaten ez ote nuen sinistu galdezka. Residentzian boto bila ibili nintze-la... intentzio txarra ere bai askotan. Badago diputazioaren aurkako zera bat. Badakigu 'Deia' norena den, pertsona batzuk gainera... Baina mina ematen dit lagun izandakoak, euskararen munduan elkarrekin ibilitakoak, Imanol Murua ederki ezagutzen duten pertsonak desprestijiatu nahian ibiltzea.

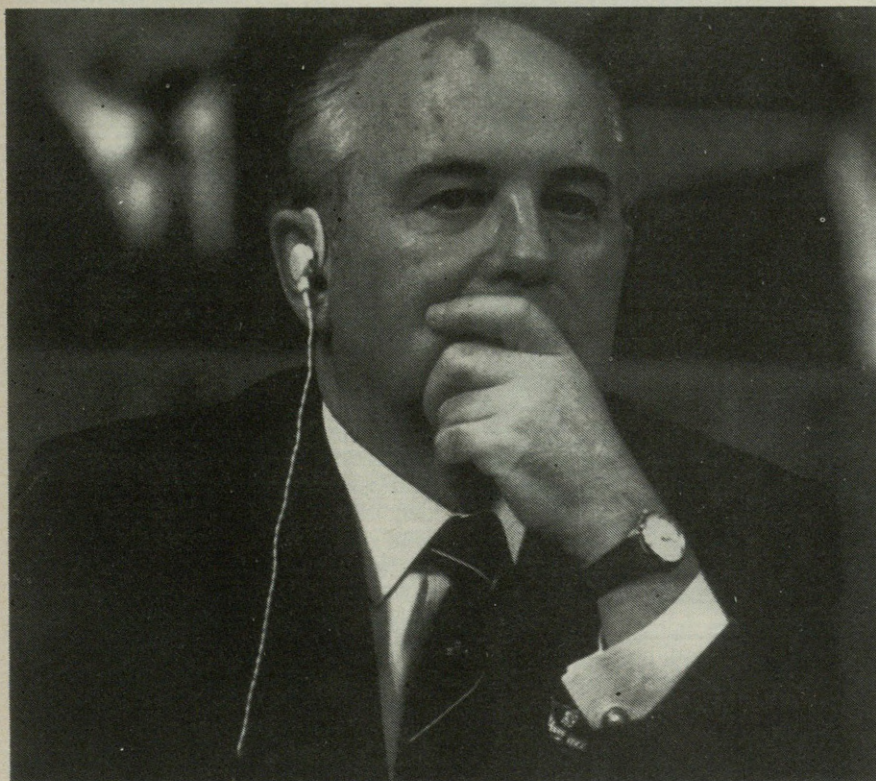
A.- Bai, baina segitzeko asmotan zabilta?

I.M.- Ez naü preokupatzen. Hamar urte badaramatzat diputazio honetan eta uste dut erreleboa norbaitek egiteko eskubidea badaukadala. Ez lidade penarik emango -pena igual bai- beste kandidatoren bat aurkeztuko balitz. Ez dut esaten neri esanez gero ezezkoa esango nukeenik. Ikusiko dugu garaia iristen denean.

INAKI URIA

Abjaziako azken enfrontamenduetan
milaka arma errexisatu armadak

Federazio gisa berri bat barruntatzen ari SESBeko nazioak?

Andropoven hitzak dira, baina Gorbaxovenak izan litezke: «Ez nazioen *sblijenie*-a [elkarrenganatzea] bakarririk, beren *sliyanie*-a [fusioa, bat egitea] baizik». *Sblijenie*, *sliyanie*: soviatar buruzagiek hagitz maite dituzten hitz bi, beren ustez Batasuneko nazioek eraman beharreko bilakaerari buruz. Helburua: «herri soviatarra». Agi denetik baina, ez da horrelakorik sortzen ari, nazioak geroz eta indarreanago ikusten ditugu. Hausten ari ote da Soviatar Batasuna?

1903an izan zen. Ukraniar, armeniar intelektualen eta «Bund» erakundean biltzen ziren Polonia, Lituania eta Errusiako juduen eraginez. Zar-aren aurka indarrak biltzeko premia eta beharraz: Leninek autodeterminazioaren alde egin zuen apostu.

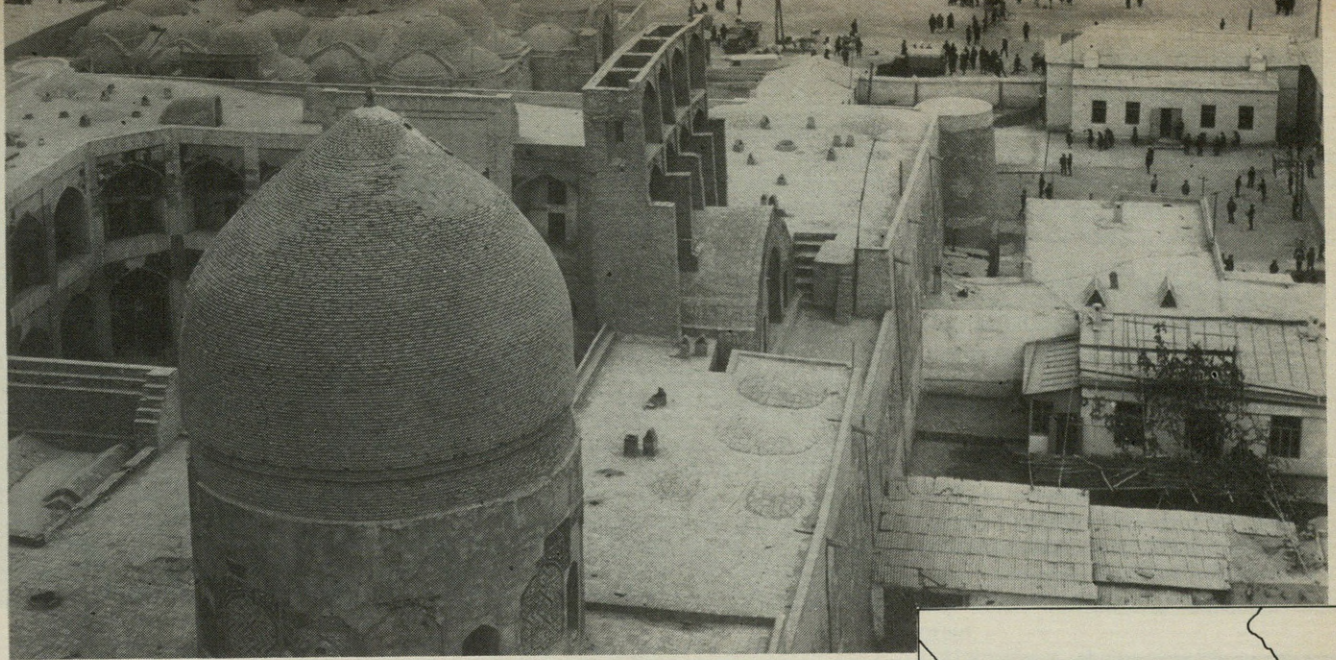
Autodeterminazioa bai, baina kultur autonomiarik ez. Masa ukrainiarren kulturaren desaroilatzea eskatzen zutenen aurrean, Leninek, progresoaren bidean, asimilazioa kontrajartzen zuen: hizkuntza bakarraren aldekoa zen —baina, azpimarratzen zuen, nazioen eskubideen ezagutzeak berak permitituko zuen nazio kontzientziaren gainditzea.

Aurtemintan Gorbaxovek esan du: «*Naturalki, errusierak betetzen du herrien arteko komunikazio tresnaren funtzioa; soviatar denek behar duten hizkuntza...*» «*Batez ere —erantsi du— errusiarrek internazionalismorako hain potentzial handia erakutsi dutelarik, eta besteekiko begirunea eta borondate ona*». Hamaika urte txar pasa eta gero beren errepublikan oraintxe ugaltzen eta kopuruz errusiarrekin berdintzen hasitako kazajak ez dirateke baieztapen horrekin erabat konforme...

Baltikon

50 urtez dependiente

1914a arte Inperioaren barru problema izan zena, gerra hasi zelarik, internazionalizatu egin zen, eta horrek boltxevien jarrera markatu zuen. Munduko potentziek, Alemaniak batipat —bere baitan ere nazio arazorik zuena horregatik—, bultzatu zuten, Moskupeko nazioak «askatu» zitezen. Ahalegin horietatik, eta na-

Uzbekistango Bujara hiriko ikuspegia. Oso bestelako historia...

zioen beren esfortzuetatik noski, Lausanne-ko «errusiar» nazio zapalduen konfrentzia sortu zen. Laster, 1917ko urrian eta abenduan respektiboki, iraultzaren berotan, Polonia eta Finlandia independizatu ziren. Eta, 1918an, Lituania, Estonia eta Letoniak lortu zuten orobat independentzia.

Aurreneko biek eutsi ziotelarik, gero hirurek 1940an galduko zuten subiranotasuna. Bigarren gerra hasi aitzin errusiar eta alemaniarrek egindako Ribbentrop-Molotov paktuaz izan zen, eta 1988ra bitarte ez ziren atzera piztu eta indar berritu nazio haiek. Urte biotan berri, sinisgaitzeko indarrez ekin diote borrokari. Kultur, hizkuntza problematika bereziki larria dute Baltikoko errepublikek, kanpotar, errusiar asko heldu bait da eta ez dira integratzen orohar.

Udaberriko hauteskundeetan Estonian zeharo nagusi gertatu zen Fronte Popularrereko partaide batekin mintzatu gara, eta honek ziurtatu digunez «*askotariko jendea ari da Frontean, baina dudarik ez dago independentzizaleok direla indarrik eragileena*». Mendebaldeari Batasuneko beste ezein herri baino lotuagoak dira —Tallin, Estoniako hiriburua, Helsinki-tik 60 kilometrotara dago itsasoz—, eta planifikazio zentralari buruz oso dira kritiko, hitz batez merkatu ekonomia nahiago dute.

Kiev-etik Minsk-era

Europaldeko beste nazio historikoa Ukrainia dugu. Ukrainian, lehen urte haetan, ez ziren uste berekoak Rada —bertako parlamentua— eta sovieta. Hark 1918an independentzia aldarrikatu bazuen, sovieten I. kongresuak Errepublika soviatarra zuen aldarrikatu, Errusiar errepublika federatzailearen parte.

Europa erdiko inperioek ezagutu bazuten independentzia hura, Armada gorriak

hiriburua, Kiev okupatu zuen; gero alemaniarrek okupatu zuten, baina ez zuten itxurazko independentzia bat besterik mantendu, populazioaren euskarririk gabe; tartean frantsesak ere bazebiltzen, eta Majno-ren gerrila anarkistak, hau da, sekulako saltsak —harik eta, 1920an, boltxevikeek definitiboki eskuratu zuten arte. Egun, jakin badakigu badela independentziaren aldeko jenderik errepublika hartan, haien hotsa oso apalik iristen zaigu baina.

Bielorrusia da dudarik gabe soviatar errepublika guztietan txarkien dagoena, kulturaren aldetik. Beren hizkuntza eta errusieraren artean alde txikia bait dago, eta asimilaketak buelta zaila dauka. Minsk-en kasu, hiriburuan alegia, eskola bakarra dago bielorrusieraz ikas daitekeena. Dena den Bielorrusiak beste berezitasun bat dauka, esan nahi baita, Moskutik nolarebait eragindako errepublika izan da: jada 1918an, independente izan zenean, berehala onartu zuen Poloniarekiko negoziaketetan Errusiak ordezkatu zean.

Nagorno Karabaj: armeniarren desengainua

Kaukasoko armeniar, georgiar eta azeriek ere izan zuten, 1918an, independentzia bana. Armenia eta Azerbaidjan Turkiak okupatu zituen, Georgiak aldiz, mentxevikeek gobernatua, kanpoko laguntzari esker eutsi egin zion 1920.era bitarte, eskualdetik Ingalaterrak alde egin zuelarik Errusiak interbenitu bait zuen. Baltikoaldea baino beharrezkoagoa bait zen —eta da, seguru aski— Kaukasooaldea Moskurentzako! (Ukrania ere, baitzepadakoa du, hala garia nola industriagatik).

Badakigu armeniarrekin Ankarak burututako genozidioaren berri. Alderatzuz gero, soviatarrekin ez dira hain gaizki nos-

ki. Zoritxarrez, izan da beste okerrik historian zehar oraindik zuzendu gabetik. Najitxevan alde batera utziz —Azerbaidjan barneko errepublika autonomoa, mende hasieran armeniarrek gehienbat, gutxiengo bat egun—, Nagorno Karabaj-ekoa dugu kasurik tamalgarriena: Stalinekin, Turkiaren presiopean (azeriak turkiar familiakoak izanki), 1944ean Azerbaidjanen eskuetan utzi zuen eskualdea, gauregun ere populazioaren %75a armeniarra izan arren.

Uste zuten Erevan eta Stepanakiert-en (ikusi mapa) perestroikarekin justizia egingo zitzailela, baina, hilak hil (lehengo urteko Sumgait-eko pogrom-etan 536 armeniar hil zuten, azeriek), Gorbatxovetik ez du erantzuten. Armeniarrak, inguru etsaikor batean, halabeharrez defentsibaren antzematen dira, bizkitartean bertako abertzalerik sutsuenak «egitazko autodeterminazio»aren alde ari omen dira, hitz hoiren esanguraz zehaztasun gehiagorik ez dugu baina.

Azerbaidjanen berriz —xiitak dira, Iranen bezala, eta ekainean Rafsanyani iranar presidentea SESBera bisita egin zuelarik bertako hiriburuko, Baku-ko mezkitan eman zuen predikua— Nazio Mugimenduaren Frontea sortu berri da, azerien mugaz alde bitako batasuna errebindikatzen duena —bost milioi dira iparraldean, hegoaldean hiru.

Musburoren porrota Turkestanen

Kaukasoa momentuz utzita Asialdera goazen. Errepublikak musulmanetan, boltxevikeena fenomeno kolonial bat suertatu da. Taxkent —gauregun Uzbekistango hiriburua— 1865ean hartu zuten errusiarrak. 1916an, lurrik onenak kentzen zizkietela eta, kazajak kolonoen aurka altxatu ziren. Iraultzarekin, kolono haiek boltxevikeen alde lerratu ziren, partiduan sartuz, bertakoek orduan independentzia aldarrikatu zuten, Kokand-en. Ondoriozko errepresioan 50.000 lagun hil zirela jotzen da, eta musulmanek *djihad*-a (gerra saildua) deklaratu zuten.

Sultan Galiev, Kazango tartarora zena, eta turkiar errokoa beraz, aurkitu zuten aldi hartan boltxevikeek bitarteko lana egiteko prest. Galiev hark herri turkiar

guztiak bilduko zituen Turkestango errepublika batean sinisten zuten (alderdi haietan herri bakar bat, tadjikena, ez da turkiar sustraikoa). Mendebaldeko Europar iraultza —aurreikusi bezala— zabalitzen ez zelarik, Islamaren munduan komunismoa hedatzeko posibilitatean sinisten zuten Galievek.

Ez zuten asko abantzatu. Moskutik heldu zen agindua, «Musburo» delakoa sortzekoa: erakunde musulman guztiak batuko zituen batzarrea. Basmatxien erreboltari puri-purian zegoen, eta herria haiekin txen. Halabaina, bertako handikiek eta partidu komunista «indigeneizatzeko» gomendioari egin zioten kasu eta Taxkenteko Musburoko lehenbiziko bileran Turkestango errepublika bakarraren alde eman zuten boto. Moskuk, beste alternatibarik gabe, onetsi egin zuen. Musburoren hurrengo pausua *Turkiar* errepublika

autonomoa aldarrikatzea izan zen, eta Turkiar partidu komunista *autonomo* bat sortu nahi izan zuten. Gehiegi Moskurentzat: Musburoa disolbitu zuten, 15.000 partidukide espulatsu zuten, «musulman»ez eta «Islam»ez mintzo zedin debekatu zuten eta Galiev bera preso sartu zuten.

Djihad berria

Kazango tartaro bat aipatu dugunez, desagun hizño bat haietaz. Kazajstandiek ez urruti daude eta, nazio kontzientzia handia izanda, baxkirrekin batean errepublika bat sortu zuten, 1918an. Ordea soviatar buruzagiek turkiar arriskuaz izan dira beti susmati eta, batetik, zatitu egin zituzten herri bi haiek, baxkirrei hizkuntza literario bat emanda eta, bestetik, eta Stalinekin esijitu baldintza guztiak betetzen bazituzten ere (lurraldea, kultura, hizkuntza, nortasuna), errepublika federatuaren maila ukatu zieten, bajuagoa den errepublika autonomoaren kategoria emanez. Ohartzekoa da, horretaz, SESB barruko inongo herriek ez daukala errepublika federatuaren maila, izen horrekiko denak Batasunaren kanpo-mugetan izanik. (Proiektu panfiniar bat, esatea badago bide batez, udmurtiek, mariek eta erro horretako beste herri batzuek perfilatu zutena ere, baino errazago, galera izan zuten urte haietan).

1926-28ko horretan errepresioaldi bat pairatu zuten asiarrek. «Masa ekintzak» nozitu zituzten (adibidez, «masa haserre-tuek» diru bidezko ezkontza bat etengo zuten, gizon zahar baten eskuetatik neska bat «erreskatatuz»...); mezikitak itxi zituzten, nomada zirenak sedentarizatu arazi zituzten... Ondorioz kazaj askok Txinara emigratu zuten, egundaino han bizi direlarik. 1918an hasitako basmatxien erreboltak 1934ra bitarte iraungo zuten.

Orain, arazoa zera da: europar errepublikak ez bezala, lan eskuz defizitarioak dira Asia erdiko horiek; Europatik eta Kaukasotik langile asko iristen denez ordea, nolabait inbadituak sentitzen dira haiek. Horrelako zerbaitek esplikatzen du partzialki Georgiatik Stalinekin hara atzerri-ratu zituen turkiar mesjetekin agitutakoa, bertakoek orain dela gutxiko enfrontamenduetan ehundik gora lagun akabatu zituztelarik.

Gatazka latz horiek zirela eta, «mozkor» eta «mafioso»ez mintzatu zen aurrena prentsa soviatarra; gero integristak zirela ezagutu zuten, *djihad* ari zirela egiten. Musulmanek kofreriak sortu dituzte, eta komunisten aurrean tradizio islamiakoaren arabera erakundetze motak erreibindikatzen dituzte. Ohargarria da bestalde Taxkenteko mezikitaburu den Mama Yusupov Mohammed Sadik Gorbaxoven alde mintzatu dela arestian. Harekin daude, bai... baldin eta perestroikarekin nahi dutena erreusitzen badute, jakina.

Konstituzioak onesten du baina Zeinek erabaki independentzia?

SESB (CCCP) 1922ko abenduan sortu zen, Errusiak batetik eta Ukraina, Bielorrusia eta Transkaukasiak bestetik bat eginda. Geroago bilduko ziren bestea eta bestea, egungo 15 errepublikak osatu bitarte. 1924ko konstituzioan bezala 1977koan ere, kontraesan begibistako bat ageri zaigu: berezitasunak goraiatzaren dira baina aldi berean federazioa transitorioa dela baieztatzen da («federazioa internazionalismo eskola bat da»...) Beste baten esanera: «nazioak indartuz ezabatu» nahi dira.

Berexteko eskubidea ezagutzen da, hori idatzita dago... Praktikan, ordea: Zein herri dauka eskubide hori, zeinek ez? Eta batez ere: Zeinek erabakitzen du? Partiduak —Leninek alditan esaten zuten bezala— ala nazioek —Leninek bestetan ezagutzen zuten bezala? Partidua bada, zeinek, Batasunakoak ala dagokion errepublikakoak? Garbi dagoena da Konstituzioan bertan behin eta berriz azpimarratzen dela, gatazka kasuan, lehentasuna beti, errepubliketako gain, Konstituzio eta arau federaletik dutela. Adibidez, «errepublikak atzerriko estatuekin harremanetan jarri daiteke, akordioak

burutu eta ordezkari diplomatikoak trukatu ditzake». Baina federazioak, besteak beste, «errepublika federatuaren atzerriko estatuekiko harreman moduak» definitzen ditu.

Alegia, unean uneko esijentzia politikoek ipintzen diote muga ideologia igualitarioari. Denbora batean koadro eta bitartekoen eskasiak eta —egun ere— problemen urjentsiak determinatzen du zentrotik, Moskutik kontrolatu beharra. Azken batean, pasa diren mendeetan antolatutako zeniperio kolonial desegin gabeko bakarra da Soviatar Batasuna eta, gaineratiko inperioetatik estatu gehienetan fiktizio batzuk sortu badira ere, soviatarrean «sinbolo» garrantzitsu batzuk falta dituzte, hala nola Armada, benetako autonomiarekiko gobernua, Nazio Batuen Erakundean ordezkaritza diplomatikoa (Ukraina eta Bielorrusia badira NBEan presente baina hutsaren hurrena). Beraz, prozesu iraultzailea —Ekialdeko Europako bestetan bezala— arrotz gertatu da bertako herri askorentzat ere, horrek —Gorbaxov konsziente omen da— ondorio grabak izan ditzakeelarik oraingo erreforma prozesuan.

Armeniarren manifestaldia, azeriekin enfrontatu zituen gatazka zela medio.

Georgiaren erresistentzia

Beraz honelaxe lotu dute komunistek asuntua: Errusiar Errepublika *Federatzailearen* barnean («federatzaile» bakarra dute berena: besteen igualak dira errusiarrak, baina —baten batek seinatu duez— apur bat «igualagoak...»), barnean beraz errepublika eta eskualde autonomo sail bat montatu dute (23 orotara), eta aldi batez independente izan zirenekin lotura bideak bilatu dituzte: 1920an Azerbaidjan eta Ukrainarekin «batasun militar eta ekonomiko»ari buruzko akordioak sinatu zituzten, halaber Bielorrusiarekin, eta orduan Georgia gelditu zen zinezko independentziari atxikiriko bakarra.

Sortzez hangoa zen Stalinekin esan zuen: «Ezin ditugu indarrez behartu, baina ahaldu egin ditzakegu». Interes ekonomiko estrategiko izugarriak zituzten jokuan. Baku-n armada gorria zegoen. «Kavburo» bat sortu zuten komunistek, Transkaukasiako aferez arduratzeko. 1921eko otsailan, barruko boltxevikeak arriskuan zirelakoan, eta armeniar eta georgiarren arteko istiluen aitzakiz, Leninek interbenitzeko agindua eman zuen.

1922ko otsailean Stalinekin bultzatu zuen proposamen zelebre hura, non Errusiar Errepublika Federatzaile bakar bat izango bait zen, haren barruan beste nazionalitateek autonomia estatutuak izango zituztelarik. Georgiak leher egin zuen. Bertako boltxevikeen erreakzioa gogorra izan zen. Filip Majaradze-k honela esan zuen: «Goitik inponitutako federazioa ez da izango aparatu burokratiko bat gehiago baizik, eta masen begien aurrean erabat inpopularrak izango da».

Lenin eta Stalin arteko eztabada izan zen hartan. Hiltzorian lehena, errusiar nazionalismoaren arriskua usaindu zuen eta berdintasunaren alde ihardun zen gogotik —jakina, konfiantza, denbora eman behar zitzairen, haren ustez, nazio guztiei, klase

solidaritate sentimentuak berenganatu zituzten.

Azkenaldiko borrokak

Orain, Asialdean gauzak baretu ez diren artean (azken albisteen arabera —uztailaren 22an— Tadjikistan eta Kirgiztaren hildako eta atxilotu gehiago gertatzen ari da), Georgian ari dira enfrontamendurik latzenak burutzen. Abjaziako errepublika autonomoak martxoaren 18an Georgiatik bereztea eskatu zuen. Hango buruzagiak dimitiarazi zituzten, baina georgiarren manifestazioetan abjaziarren eskaeren aurkako protestak zirenak aldarrikapen independentistak izaten bukatu ziren: handik etorri zen beste saraski bat, 20 lagun gutxienez hil zituelarik Armadak —ohartu, bestetan ez bezala, herria-armada enfrontamendua izan zela hura.

Abjazian, idazten ari garen momentuan, industriak eta garraioak geldirik daude, eta soldaduek 4.000 su-arma errekisatu dituzte. Batzuren eritziz, sistemak horrelako auziak konpontzeko inolako mekanismorik ez eskaintzeak esplikatzan du nazio edo talde bakoitzak indarraren bidez eraman nahi izatea urak bere errortara. Georgiar nazionalisten ustez bestalde, abjaziarren mugimendua —eta Adjaria eta Hego-Osetia eta bestetan suerta litzekkeenak— Moskuk piztua litzateke; nazionalista horientzat ez dago Gorbaxov eta besteen, normalean kontserbazale deitzen diren artean halako diferentziarik.

Talde aktiboenak independentistak dira, horiek eragin zituzten 1978ko hizkuntzaren aldeko, 1988ko konstituzioaren erreformaren aurkako mobilizapen izugarriak, eta ez dira Baltikokoak bezala kontu-kontuz ibiltzen, erdi-gorderik esate batera, argi-ta-garbi independentzia galdegiten dute. Akaki Bakaradze deputatua

—botoen %84az aukeratua oraintsu— Georgia independente eta sistema kapitalistan integratu baten aldekoa da: «Aukera bakarra dugu, 70 urte eta gero —zer-gatik, nolaz ez heldu?»

Mendebaldearen ikuspegi dudakorra

Gatazkadun beste bi punturik aipagarrienak Moldavia eta Krimea ditugu. Bigarren honetan bizi ziren tartaroak [hiru tartaro talde dira SESBen, Kazan, Krimea eta Lituania inguruetan], naziakiko kolaborazio presuntioetatik orobat Stalinekin atzerriatuak, borroka legal bat daramate beren lurretara itzuli ahal izateko —pape-retan badute eskubide berorri, ordea eremu haiek turismorako baliatzen dira orain.

Moldavian, ekainaren 28an, 40.000 —xifreei buruz, erreserba guztiak— manifestalari kaleratu ziren Kishinev hiriburuan, buruzagi komunisten dimisioa, Ukrainiak administratzen duen Bukovinaren itzultzea eta alfabeto latinoa errebindikatu. Gogoratu, lur horiek populazioz errumaniarrak direla, bigarren gerraz gero SESBen mende baldin badira ere.

Balantze eginez, nazio guzti horiek orohar erresistentzia pasibotik (asiar herrien dinamismo demografikoa, erresistentzia kulturala) borroka askoz eraginkor batera pasatu direla ikusten da, eta batez ere independentizatasuna arestian pentsa gaitzak ziren kota batzutara ailegatu dela.

Sovietar federalismoaren kontzeptzio berri bat ari al da jorratzen? Hausten ari al da Sovietar Batasuna? Laster ikusiko da, Schmidt alemaniar kantziler-ohiak 3-5 urtetako epea eman du, Gorbaxov aurrea aterako denetz ikusi dezagun. Egoera alarmagarria da? «Eta nola! —zioen soviatar idazle batek orain dela gutxi— Baina ez dago beste irtenbiderik, osterantzean mehatxua askoz handiagoa bait litzateke».

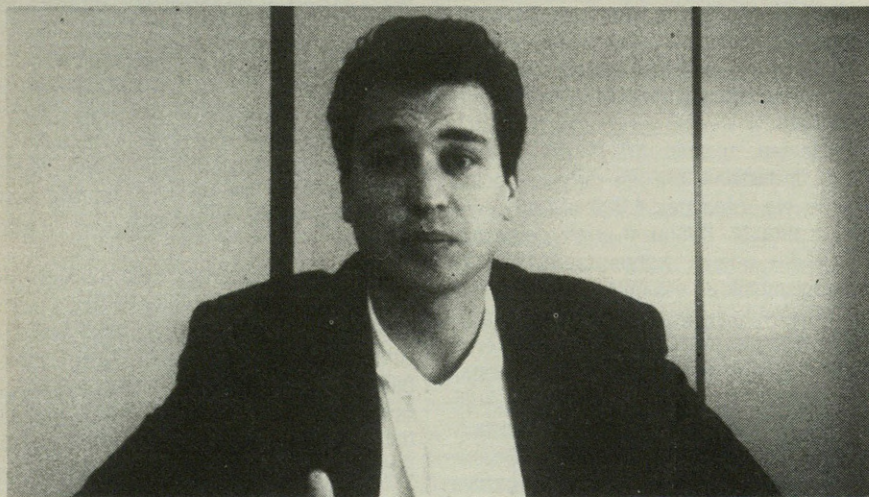
Eta, Mendebaldetik, nola ikusten da gauza? Baltiar errepublikez EEBBen jarra jakina da, ez du euren gaineko soviatar subiranotasuna ezagutzen. «Gure» Europan ere haien eta besteren sezesioaren aldeko joera nabari da, beldurra matizatu horregatik. Ez duen kasualitatez esan, arestian, Felipe Gonzalezek, «*SESBen herri errebolta izango bide direlarik (...) mendebaldeko gobernuak beren eritzi publikoekin zailtasun handiak enfrontatu beharko dituzte*». Erne ibili alegia, zeren autodeterminazio edo estatu kontzeptio berri batek ukituko balu ekialdeko partea, haiek bezain hautsiez, edo teoriar hautsiez, ditugun hauetakoren batengana ere heldu bait litzek zurrumurruak.

PABLO SASTRE

Jabier Enariz Nafarroako Lurralde Antolaketa Zerbitzuko zuzendari

«Lurralde antolaketa oso motel oraino»

Jabier Eneriz Nafarroako Lurralde Antolaketa Zerbitzuko zuzendari dugu. Tesia burutu berria duelarik, badu zer kontu. Lurralde autonomikoen antolaketari Konstituzio espainiarrak ezarri mugak, plangintza orokorren eskasa, Nafarroak CAVrekin gai honetaz dituzkeen loturak, industri guneak, litoizko gaia eta abar ibili genituen.

Nafarroako lurralde antolaketari buruzko tesia burutu berri du Jabier Eneriz-ek.

Argia.— Zer da labor erranik lurralde antolaketa?

Jabier eneriz.— Lurraldearen antolaketa definitzean berehala sortzen zaigu zalantza; lurraldea antolaturik ez dagoela ikustea nekeza ez bada ere, antolaketaren definizio positiboa ematea ez da auztaren gau erdiko eztula: ongi

aski ezagutu antolaturik ez dagoenean, arlo bakoitzeko ekintzak administrazio edo herriak aurrera daramatzaten gainerateko arlo edo sektore eta administrazioen ekintzak kontutan izan gabe, ikuspegi orokorra eta alde aurretikako plangintzarik gabe alegia. Antolatu gabeko lurraldeak gertatzen dira beraz

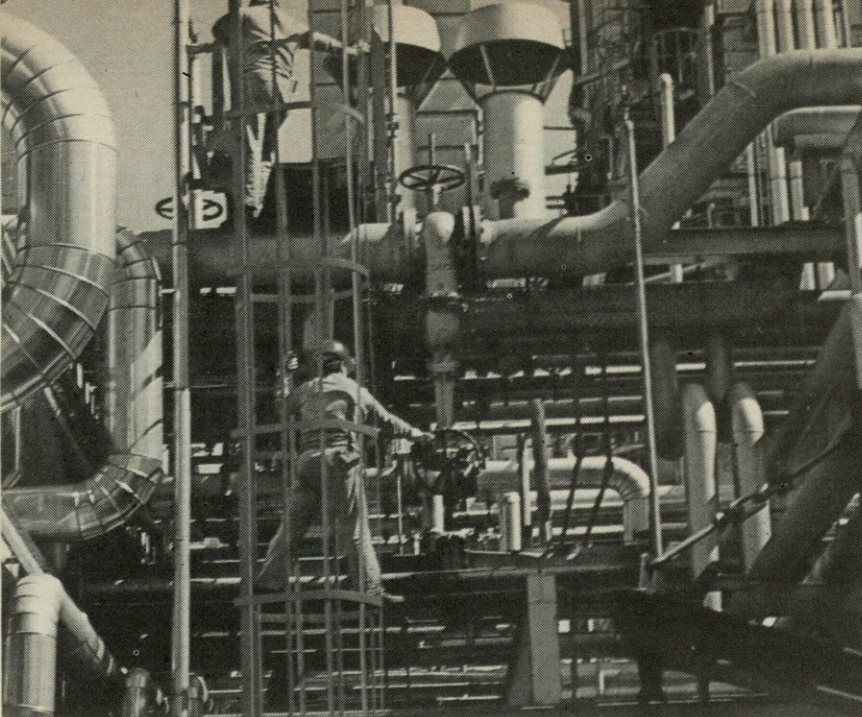
arlo bat biziki kalteturik gertatzea (ingurunea, industriarik ez izatea, gehiegizko populazioa edota jendez ustea eta abar).

A.— Zein dira egungo ereduak?

J.E.— Lurralde antolaketan ez dago eredu bakarra. Eredu europarrean frantsesa garrantzitsua da, eskualdekako bilakaera ekonomikoak oinarritua, oso erabilia Europen. Eredu alemaniarra aldiz gehiago arduratzen da ingurunea bezalako kontzeptuez. Lurraldeen antolaketarako “karta” europarrak bi eredu horiek biltzen ditu. Aberastasunen erariberarik arrazionalaren bila abiatzen da proiektu supramunizipalean oinarrituz, eskualdea eta eskualdea baino kontzeptu haundiagoei ere harreta ipiniaz. Badago beraz proiektu guztiei orokorrean eta modu globalean begiratzeko borondate bat baina aurretikako teoriak iritzien arabera da emaitza, garapen ekonomikoaren eta ingurunearen zaintze arteko sokan dantzatzen baita.

A.— Zein da estatu Espainoleko egoera?

J.E.— Espainian hau oso era kaskarrean gorpuzten da. Konstituzioa honetaz mintzatzen denean inork ez baita gero zehazki nola gorpuztuko den. Dio komunitate autonomoek lurraldearen kompetentziak izanen dituztela, baina gero beste kompetentzia batzu estatutuen esku uzten ditu, interes suprakomun

Eremu industrialak eskas dukete CAVen enpresek aurrerantzean.

nitarioa delakoan oinarriturik: urak, mehatzegiak, itsasaldeak, ingurunea, ekonomiazko plangintza eta abar. Konpetentzi arteko talka gertatzen da beraz. Azken finean ene tesian aditzera eman nahi dut juridikoki konstituzioak ematen diela estatu nahiz komunitate autonomoei konpetentzia lurralde antolaketa-aren plangintza egiteko, baina lurralde antolaketak behar ditu oraino errekurtsio batzuk hori aitzinera eramateko, eta baita botere juridikoa. Plangintza ekonomikoan konpetentzia duena plangintzaren barne jartzen ez bada disfuntzioak daude. Errekurtsioak dituen plangintza hori betetzera behartu ezin baldin bada, globaltasun asmoak hutsal gertatuko dira.

A.— Nafarroan ere zakurrak ortutik beraz?

J.E.— Nafarroa, gainerateko autonomiak bezala oso eskas gelditzen da konstituzioaren mugak direla-ta. Katalunya da aintzintxe dabilen bakarra. Hemen ere bada plangintzen lege bat baina ez da gestio sistima bat ezartzen aitzina eramateko. Katalunyak adibidez, zentzu batean industria komeni zaionean, aukera oso errentagarriak eskeintzen ditu egiturarako leku horretan, sobera industria dagoen lekuetan zergak handitzeko eta garestitzeko aukera duelarik.

A.— Konpetentziak non dauden omen da arazoa. Ez ote Itoizkoa antzera gertatzen?

J.E.— Plangintza hidrologikorik eta konpetentziarik ez dagoela dio Itoizko urtegiaren aurka dagoen jende multzo batek, baina horrek ere ez du arazoa

konpontzen. Diote ez dagoela ur plangintzarik Nafarroan, eta izan ere, bada, nahiz eta ez den lurraldearen plangintza orokorrean sartzen. Plangintza hidrologikoa beraz bada Itoizko urtegiarako nahiz eta oso xumea, zeren ur aberastasunak erregulatzeke bestelako gaiak erregulatzea ere beharrezko bait da.

Itoizko urtegiak ez du halako plangintza izugarria behar, funtsezko erizpide batzuk baizik. Gero letorke interes lokal eta partikularrak interes orokorren aurka azaltzea. Beraz, esan liteke Nafarroan badagoela ur plangintza bat, baina gainorateko atalekin koordinatu gabe agian.

A.— Zer asmo dago Nafarroako gobernuak exekutatzeko boterea bildu ahal izateko?

J.E.— 1986.ean ateratzen da inguruen antolaketa legea eta bada kezka bat gaiaz eta aski eskasa den saio hori bilakatzeko. Batetik urbanoak ez diren lekuen antolaketa genduz: Bardeak, Urbasa, Aralar, Irati, Pirineoak. Gero herrietako etxe eraikuntzarako arauak bakoitza ez ibiltzeko nahi lekutik. Garrantzizkoena Iruñeakoa da, 140 entitate lokaletik goiti baitago. Tuter inguruko eta Ebroren pasabidekoa prestatzen ari da, hura ekonomia aldetik garrantzi handikoa baita. Talde bat prestatzen hasiko da aurrean jende hain eskasten ari den Pirinio ingururako, nahiz egia den Orba edo Lana oraino murrarago dabilzala.

Iaz hasirik, Nafarroako lur antolaketarako erizpideak antolatzen ari dira. Nafarroaren garapenaz antolatuko da.

Ez da egia esan arraz iraultzaile eta berriazale egoerak ez bait du hala eskatzen, azken finean, Azoitz, Zangoz eta Lizarra alderdiak gaizki egonik ere, gainerateko Nafarroa aski ongi orekatu-rik ageri baita. Azpiegituren banaketa ahalik eta egokiena bilatzen da araudi honetan, administrazio lokal, probintzial eta estatuala ahalik eta gehien bat etorritik erizpideetan. Dena den ezarri baino, aholkatu egiten dute. Jendaurrean erakutsiko dira eskualdeak eta gero Parlamentura sartuko dituzte, heldu den urte hasieran edo.

A.— Ekologia, gizabidetasuna, zuen lanean bete-betean sartzen dira.

J.E.— Lurralde antolaketa, ongi antolatutik baldin badago, ekonomizismo inmediatean murgiltzen diren interes partikularren hustiratzeko lukratibo eta basatia, botere publiko bidez geldierazi nahi du. Horrek dakar begietan hartua izatea, bai baita interes partikularrak berez ekonomia hazkundera baldintza dezakeen mugarik nahi ez dutenak.

A.— CAVrekiko harremanak ere begien bistako zaizkio nornairi.

J.L.: Horretaz ez dizut hitz egingo Nafarroako Zerbitzu Zuzendari gisa, baina han lurralde politika sailean bi urte t'erdian lanean jardun naizenez esango dizut zerbaite.

Garbi dago Nafarroari begira osagarri dela, Bidasoa inguruko komunikazio ardatzak edo Gasteiz eta Donostiara bi-deak, Aldudekoa eta abar. Bistan da, beren lurralde ordenazioak eta Nafarroaren erabat izan behar dute osagarri nola Ebro ibaiaren bestaldeko inguruak. Gisa berean aintzat hartu behar da Iruñea Europaren alorrean, Barcelona-Bilbo eta Parise-madril ardatzean ageri zaigula. Giza (x) gurutzatzen den une berean dago Iruñea. Gainera Bilbokoa ezik Iruñea, Gasteiz eta Donostiako bizimodua iduria da. Euskal komunitate Autonomoak badu Nafarroak ez duen arazo bat, hiruen artean ez bait dira Nafarroaren lurraldearen erdia baizik. Eremu arazoek eraginik, hango industrietan inoizka kanpora irten beharra gertatuko zaie, Nafarroa eta Errioxara, eta komunikabide hobeak duten lekurakoa egingen dute dudarik gabe. Alde horretatik Nafarroaren kokagunea pribilegiatua da. Sakana aldean eremu libre gehiago dago Gipuzkoako bestaldean baino. Kontutan izan behar da Ebroren pasabidera joaten hasiak direla Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako enpresak. Arazo politikoez landa eskutik joan beharko duten probintziak eragileak berberak direlako.

I.CAMINO

Hilzorian zelarik,
Uhaitzak landatu zuen hazi berri bat

Ederlanaren uztaroa heldu da Xuberora

Joan den urteko Urrian, holako beldur bat bazen Xuberoan, ea bere hamargarren urtemuga ospatzearekin batean, Uhaitza elkartea ez ote zenez itzaliko. Ipar Euskadiko euskal kultur etxeen kenka txar orokorrarekin topo egina zuen Xuberoakoak ere eta frantses aginte publikoaren jokabide itozalearen ondorioz, peko errekarat joaiteko irrisku gorrian aurkitzen zen.

Geroztik, gauzak piska bat hobetu izanagatik, egoera geratzen da beti neketsu eta zalantzarria eta hola segituko du euskal kulturaren aldeko politika egoki bat obratua izan arte.

Uhaitzaren udazkena izaiten ahal zen ordu haietan berbera, bere babesean sortu zen Uztaro ederlan moldategia.

Gaur, zorionez, Uhaitza bizi da eta Uztaro bere haurra ere bai. Gonzalo, Uztaro kidearekin hitz egitera izan gara.

Argia.— Oroitarazten ahal daukuk Uztaro proiektua nola eta zein asmoren inguruan sortu zen?

Uhaitza.— Uhaitza, Xiberoako kultur elkartearen barne, duela orai urte bat eta erdi, arte moldategi bat sortzeko asmoa agerrarazi nuen. Uhaitzaren laguntza osoarekin proiektu hori barnatu ginuen eta 1988ko urrian, Thierry lagunarekin Uztaro atelierean lan egiten hasi gintan.

Hastapenetik bi xede nahi izan ditugu batean eraman: ederlan edo arte kursoak eman eta guhaurren lanak agertu. Bizkitartean, hirugarren xede bateri lotu gaituk ere aski laister: eskola publiko eta besteetan arte plastiko sail horren inguruan esku hartzaile bezala sartzea.

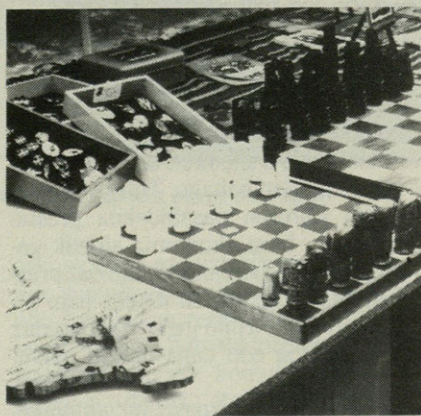
A.— Uhaitzaren egongian —Atarratzen— hasi zinezten lan egiten

bainan berehalaxe, Mauleko Indurain jauregiaren ondoan kokatzen den etxe batean jartzeko aukera izan zinuten. Horrek zein aldaketa ekarri du?

U.— Lehenik, esan beharra diat egongia hori problemarik batere gabe utzia izan zaukela. Hau, ene iduriz, lekukotasun bat, gure proiektua sinesgarria agertu dela.

Toki hori ezin hobea duk eta honarat etortzeak Uztaro-ren gehiago ezagutaraztea eragin dik eta halaber jendea ekarrarazi dik.

Gainerat leku horretan jartzearekin, gure aspaldiko asmo bateri gorputz ematea lortu diagu, esan nahi bait da,

Uztaro-koen dohainetik sortu ederlan batzu.

erakusketa gela bat montatzea.

Orainokoa erakustoki hori urtearen parte batez baizik ez diagu idekitzen ahal, zere uda denboran, saltoki bateri lekua utzi behar bait diogu azpi aldean.

Hala ere, gerorat, etxe horren barneak antolatuta eta, erakusgela hori iraunkorra bilakaraztea gogoan diagu.

A.— Aipatu duk, lehenago, Xuberoako eskola batzuekin gogoan zintela arte plastikoen alorrean, elkarlan bat egitea. Asmo horri haste bat emana izan zaio?

U.— Bai. Pasa den ikasturte honetan, hiru eskoletan ebili gira: Barkoxe "Zepelakoan" Sohutakoan eta Mauleko ikastolan. Bestalde, Atarratzeko ikastetxean —hango erakasle bateri esker— P.A.E., esan nahi bait da "Plan d'Action Educative", deritzan ikintza batean parte hartzea erdietsi diagu, gimnasia batean dekorazio lan bat burutuz ikastee kin.

Esperientzia horiek biziki ondorio tsuak izan dira guretzat; haurrekin lan egitea beti interesgarria duk, harreman eta kreaizioaren aldetik. Datorren urtean, bide horretan jarraitzeko asmoan gaituk.

A.— Usaiako galdera bat, Iparralde honetan kasik derrigorrezkoa: Uztaro-ren eraikitzeko diru laguntza publikorik erdietsi al duzue?

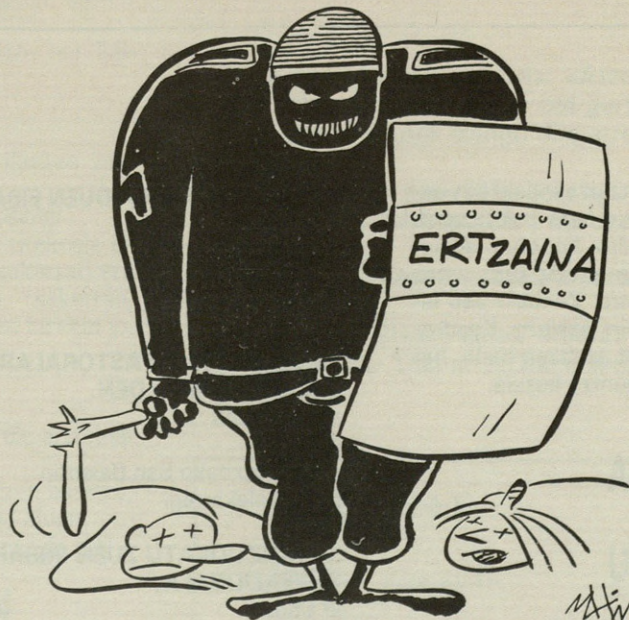
U.— Gauza askorik ez. "Jeunesse et Sports" erakundeak 5.000 libera berrietako diru laguntza bat luzatu dauku eta Adepto elkarteari esker moldakuntza ikastaldi bat ordaindua izan zauku. Besterik ez... Uhaitzaren babesean bultzatua izaita, zorionezkoa izan da beraz.

ALLANDE SOKARROS

ARGIA

txt

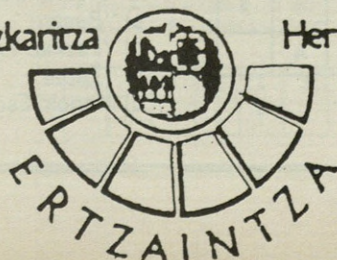
K O M I K I A 159 .zenbakia

ZU LAGUNTZEKO GALDE

Bidezaingo Artezkaritza

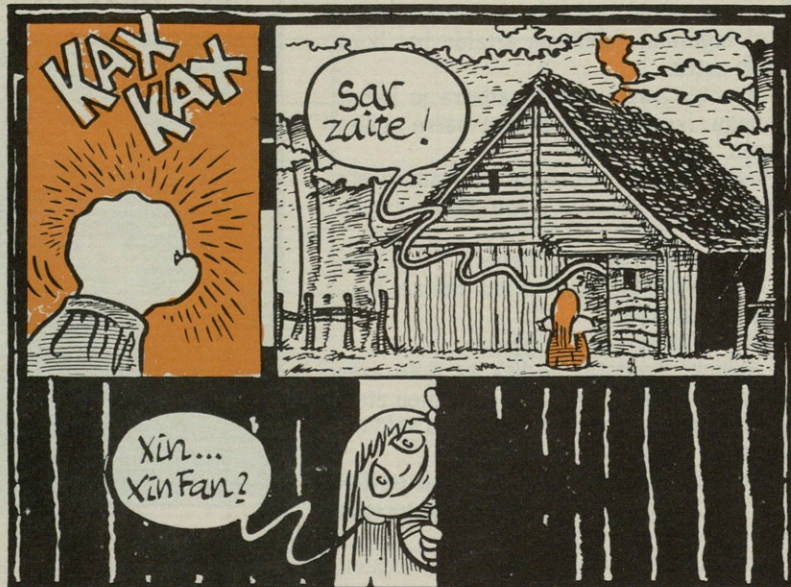
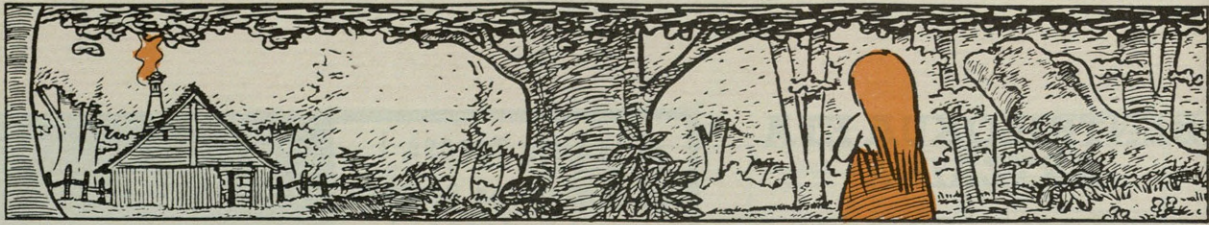
Herrizaingo Saila

- a) "Basarri"
b) "Lazkao Txiki"
c) "Zepai"
d) Manolo Escobar

S	B	L	G	B	Z	A	G	A	I
S	B	E	G	R	H	E	Z	A	I
O	D	E	E	R	A	L	E	Z	A
K	E	K	E	N	A	L	E	Z	A
A	T	S	U	E	D	A	L	E	Z
S	A	T	A	L	E	M	O	D	O
O	A	E	R	E	A	D	A	R	A
K	A	I	G	R	A	D	A	R	A
A	N	A	I	G	R	A	D	A	R
S	A	L	E	R	E	A	A	K	T
O	T	E	N	O	L	E	R	E	A
K	A	E	R	E	A	A	K	T	A
A	E	R	E	A	A	K	T	A	R

LUKUZEKO

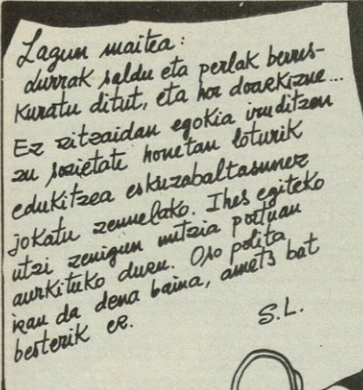

(segitzeko)

VUDU LEHENDAKARI

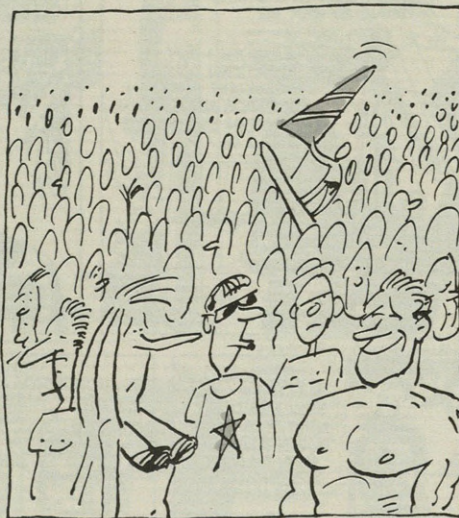
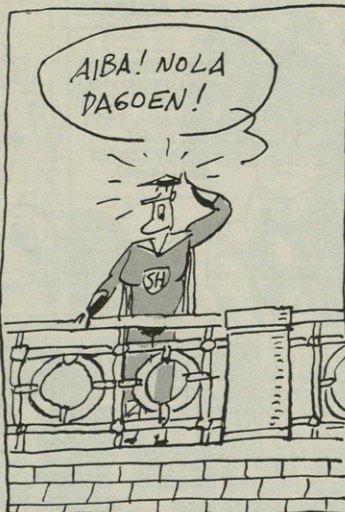

SUPERHERTZAINA

- MAW + Morau -

Atsedeen eta jolaserako gune egokia ez ezik arriskua ere eskeintzen du hondartzak

Eguzkia bero, itsasoa harro

Gainezka daude hondartzak. Eguzkia inoiz baino beroago dugu eta itsasertza, gutxitan bezain betea. Bainu freskagarria, urertzeko pasealdia, eguzkia hartuz etzanaldi luzea... patxada-rako edota denborapasarako leku egokia. Inguruan, bisera gorridun neska-mutil sendo eta mardulak, hegala besapean eta txilibittoa lepotik zintzilik dituztela, zelatan, gerta daitekeenari so. Medusen pikadurak, lipotimiak, ur-gaziaren tragoskadak... denetik jazotzen da hondartzan.

Digestioa burutu zain egotea baino garrantzitsuagoa da uretara pixkanaka sartzea. Bainulari honi ez zitzaion ezer gertatu, baina gerta zekioken.

«Norbait atera dutela!». Holako zerbait entzun ahala ez da urertzera zer gertatu den ikustera hurbiltzen ez denik. Hondartza askotan —arriskutsuak ei direnetan— ohizkoa den gertaera: uretara sartu bai baina gero ateratzeko

larri. Sorosleek edota surfistek hartzen dute ito larrian dagoen jendea olatuen eta ur-korrenteen indarretik salbatzeko lana. Behin urertzera ekarrietz gero, inguratzen den jendetza bilakatu ohi da arazo handiena. Hondartzetan patxa-

dan egoten den jendeak morbostasun berezia du Donostiako sorosleen eritzira. «Histeria kolektiboa sortzen da zerbait larria gertatzen denean».

Goian azaldutakoa ez da, hala ere, hondartza guztietan jazo ohi dena. Izan ere, itsasoa ez da hondartza guztietan berdin harrotzen, olatuek ez dituzte igerilariak berdin eramaten. Donostian, esate batera, Kontxan ez da kasik inoiz era horretako ezusterik izaten, baina Groseko hondartzan, aldiz, ia egunero ateratzen dute korrenteak harrapatutako baten bat. Gipuzkoako hondartzarik arriskutsuena omen da Donostiako Grosekoa; istripu gehienak han suertatzen dira behintzat.

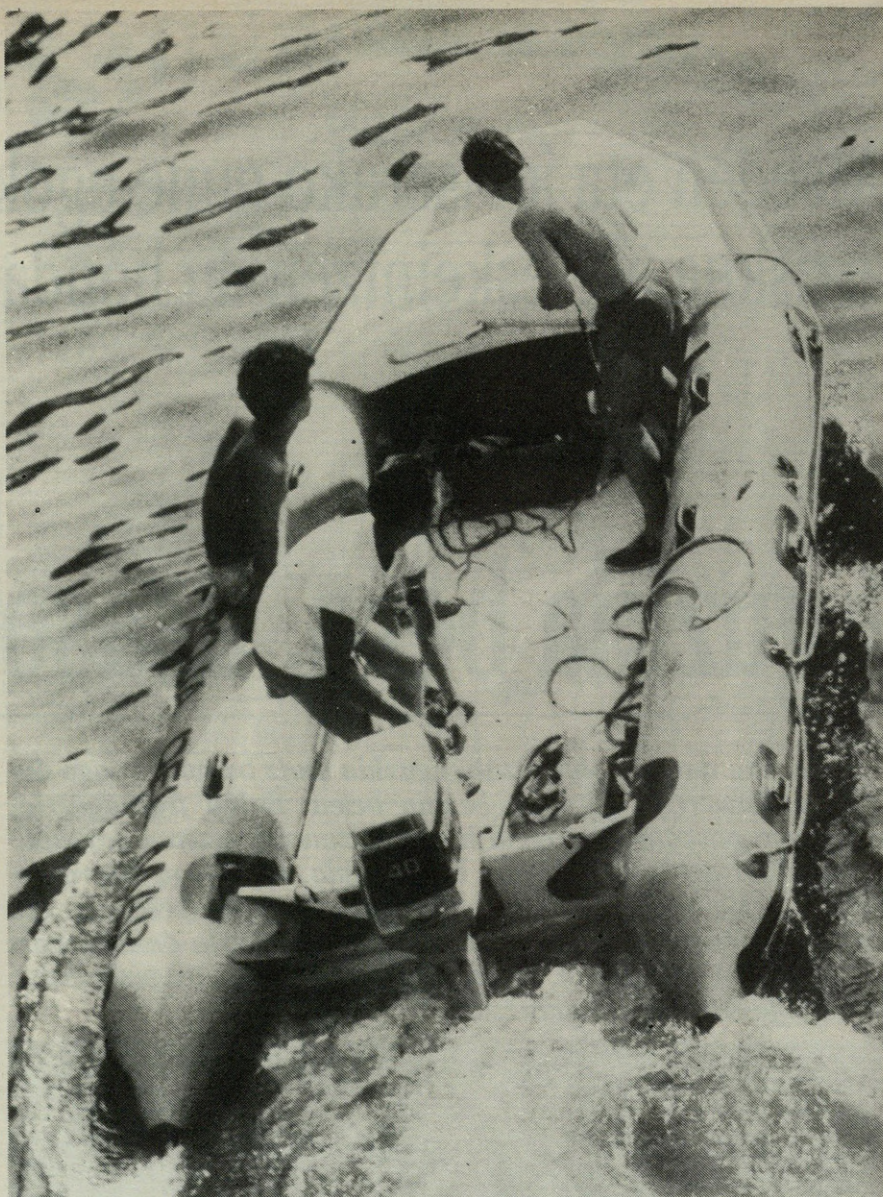
Itsasbazterraren formak baldintzatzen du arriskuaren neurria. Donostiako Kontxaren antzera itxia denak, babesa duenak alegia, ez du batere arriskurik. Grosekoaren antzera irekia denak, aldiz, arazo ugari sortarazten ditu, eta uretara sartzean kontu handiz ibili behar izaten da, lekua ezaguna ez bada batik bat. Larrabasterra, Mundaka, Zarratuz, Saturraran, Orio... ez dira gutxi ur nahasiak izan ohi dituzten hondartzak.

Bandera gorriek 'txurroak' —itsaso barrenera tiratzen duten ur-korrenteak— non sor daitezkeen auresaten duten arren, azken finean inor ez dago halako zurrunbiloak harrapatua izateko salbu. Ur-korrente estuak izan ohi dira, indartsuak baina iraupen laburrekoak. Halako baten erdian kausituez gero, bere kontra aritzea da egin daitekeen gauzarik okerreina, sorosleen hitzetan, «horrela ez dago aurrera egiterik eta nekatu baino ez da egiten». Korrentetik ateratzen saiatzea da egokiena, urertza-

S.O.S.

P lau, P lau Txarli Maik 12ren-tzat...P lau, P lau Txarli Maik 12ren-tzat...Bai, aurrera Txarli Maik... Hi, ez al duzue ikusten P lauan tipo bat itotzen ari zaizuela edo zer letxe!... Ospera! Bale, bagoaz... Txarli maik 12 P lauentzat... Aurrera... Oskar 12ri esan txurro handia dabilela eta Zulu 124a behar dugula. Guk baka-rrik ezin diagu. Azkar ibili... Zulu 124, Zulu 124 Txarli Maik 12ren-tzat... Bai, aurrera... Oskar 12 nauk. P lauen arazoak dituzte eta joan be-rehala QTH horretara. Tipo bat tra-gatzen ari da... QSL...

Txarli Maik 12 P lauentzat... Aurrera P lau. Hi, barrukaldeko ho-rietaryko bat da eta nahiko gaizki ze-gok... Ea, P lau, orain zein QTHtan zaudete...P lautik 500 metrotara ma-lekoi aldean. Bidali sendagilea... Txarli maik 12, Txarli Maik 12 P lauentzat... Aurrera... Hi hau gaizki zegok, zisko eginda. Paradan sartu zaigu eta sendagileak ere ezin du ezer egin. Deitu atodaletxe Alfa bati eta badaezpada ere Donostiara bai-mena eskatu medikalizatu bat bidal-tzeko... Bale, bale. Oskar 12 P hiru-rentzat... Aurrera... Hi, P lauen gau-zak gaizki zeudek eta kriston txur-roa etorri da. Horko biak joan P laura eta berehala bi bandera gorri jarri. Bi minutu baino lehen jende guztia uretatik kanpora nahi diat, QSL?... QSL. Oraintxe goaz...

Zodiac-a — 'zulua' — ezinbesteko tresna da sorosleen lanerako.

ren norabidea hartuz, 'txurro'ek 15-20 metrotako zabalera baino izan ohi ez dutenez bertatik kanporatzea nahiko erraza bait da, igeri lasaiean joanez ge-ro bedereni.

Hiru hildako

Aurtengoan, Gipuzkoan bakarrik, 3 pertsona hil dira dagoeneko, Uztailleko

“Inor gutxik

gogoratzen du gure

kostaldera hainbeste

medusa inoiz hurbildu

denik”

lehenengo astean hirurak: Deban lehe-negoa, Zarautzen bigarrena eta Donos-tian bestea. Azkenak polemika bizia piztu zuen, koltxonetan itsasoratu on-doren honek buelta eman eta haur bat ito zenean. Sorosleek bi ordu berandua-go aurkitu zuten mutikoaren gorpua. Beren lana behar bezala egin balute ha-lakorik ez litzatekeela gertatuko aurpe-giratu zitzaien. Gurasoek beren hau-rrak behar adina zaintzen ez dituztela eta kasu haretan beranduegi joan zi-tzaizkiela laguntza eske, ihardesten du-te sorosleek.

Beste heriotzak lehorretik uretara kolpetik pasatzean gorputzak jasaten duen temperatura aldaketa bortitzaren ondorioz gertatu ziren. Digestio etena deitu ohi zaie kasu hauei baina diges-tioak zerikusi gutxi izaten du: gorputza pixkanaka uraren temperaturara ohi-tzea da soluzioa, eta ez jatordua eta ge-ro hiru ordu itxarotea. Korrika abiatu

“Groseko
hondartzan ia egunero
ateratzen dute
korrenteek
harrapatutako baten
bat”

eta murgil egin beharrean, egokiago eta zuhurragoa da beraz, eskumuturra eta lepoa busti ondoren poliki poliki sartzea.

Medusak barra barra

Aurtengo Uztailleko berezitasun aipa-garriena ez da, halarik ere, aipaturiko

Oskar Altuna eta Fernando Gimeno, sorosleak

«Begira jartzen den jendearen histerismoa da txarrena»

Donostiako portuko Gurutz Gorrian topatu genituen Oskar Altuna eta Fernando Gimeno —Oskar 80, burua alegia— sorosleak goiz eguzkitsu batean. Beren lanari buruz aritu ginen solasaldi laburrean.

Argia.— Jende asko gelditzen al du uretatik atera ezinik?

Sorosleak.— Beno, Grosetik egunero ari gara jendea uretatik ateratzen. Kontxan dexente gutxiago, astean bizpahiru aldiz. Grosekoan 'txurro'egatik izaten da, Kontxan aldiz nekeegatik gehiago, itzuli ezin dutela eta...

A.— Zeintzu dira kausa nagusiak?

S.— Inprudentzia batez ere, jendeak ez daki zenbat iraungo duen, barruraino sartzen dira ateratzeko gai izango diren bezala jakin gabe. Gero, larri dabilena ateratzen saiatzean, berau oso larri badago, zeu heltzera joko du, eta heltzen bazaitu biak zoazte behera.

A.— Inguruko jendeak ere sortaraziko ditu arazoak...

S.— Bai, horixe da txarrena, begira jartzen den jendearen histerismoa. Ez dut ulertzen hondartzako jenderen morbosidade hori. Lehengo egunean neska bat mareatu zen, kamilan sartu eta botikineria generamala, jendea gainera etortzen zen. Histeria kolektiboa zirudien... Gertakizun larriagoak direnean zer esanik ez, agobiatu egiten zaituzte, ezin da lanik lasai egin. Arazo larria da. Kentzeko esan eta ezer ez. Oxigeno bila joan behar eta bultzaka ibili behar.

A.— Aurtun haur bat hil da Donostian.

S.— Bai, koltxoneta batekin jolastan ari zela, buelta eman zion eta... hondarretara atera genuenerako 2 ordu

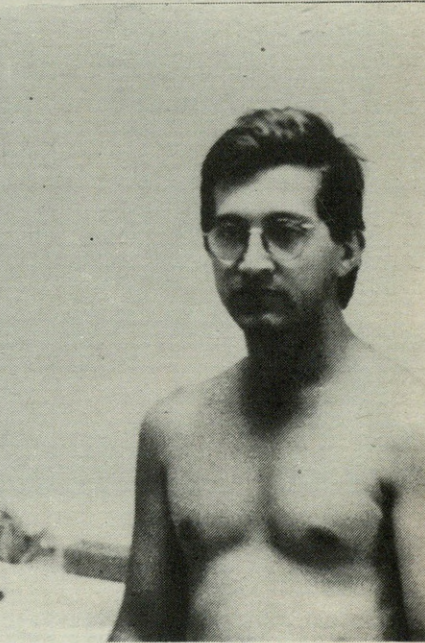
zeramatzan itota. Ezin izan genuen ezer egin. Jendeak eraso egin zigun haur haren asuntogatik, baina errua lehendabizi, gurasoena da, haurra bakarrik uzteagatik. Izan ere, haurrena arazo larria da, histeriko gaude honekin. Gurasoak haurrak bakarrik uzten dituzte eta berehala galtzen dira. Egunero gabiltza haur pilo baten bila. Haur haren kasuan, abisatzera etorri zirenean ez geniela kasurik egin leporatu ziguten. Beno, haur bat galdu zaiela esanaz etortzen diren guztiei gauza bera esaten diegu, kabinetara

joateko haurrak han jasotzen direla eta. Kabinetan ez zeudela esatean bila jarri ginen...

Bandera gorria arrisku biziaren adierazle dela ia denak jakin arren, ez da behar adina errespetatzen.

'Txurroak' direla, medusak direla edo besteak direla, Donostiako sorosleak adierazi digutenez, denetik gerta daiteke hondartza batean. «Ospitale batean kausitzen dena topa daiteke hondartza bateko Gurutz Gorriko postuan». Hile batean —Ekainaren erdialdetik Uztailaren erdialderarte—, esate baterako, ia 800 asistentzi egin behar izan dituzte Gipuzkoako 15 hondartzeko sorosleak. Aurtengoan gehienak medusen 'eraso'egatik izan dira, baina lipotimiak, uretatik atera ezinak, zauriak eta bestelako istripuak ere ez dira gutxi izan. Arretaz ibili beraz!

I.ISASTI

istripu larriena izah. Izan ere, inor gutxi gogoratzen du gure kostaldera hainbeste medusa inoiz hurbildu denik. Joan den asteko bi egunetan ia mila bainularik jasan zuen medusen 'erasoa'. Uztailaren lehenengo hiru astetan 5 mila kasu baino gehiago zenbatu dituzte Itsasoko Gurutze Gorriko portuetan.

Bi faktorek eragin omen dute medusa mordo honen etorrera. Batetik, ura-

ren temperatura izugarri igo da, eta horrek medusak itsasertz aldera ekartzen ditu, eta bestetik, uraren korrenteen aurrean arrainen aldean indar gutxi dute, eta eramaten dituzten lekura joaten dira. Aurtengo udan, beraz, medusa andana bat dugu gure hondartzetan, eta medusaren pikadura norberaren azalean sentitzea ezer larria ez bada ere, nahiko deserosoa denik ezin ukatu.

DINA BILBAO

«Gure artean kirola asko egin eta ulertzen da»

Dina Bilbao Ondarrun jaio zen. «Lekeitio bitarteko bizikleta saioak, portuan igeri pasatako ordu luzeak, inguruko mendieta zeharreko martxak...» eta antzeko gauzak datozkio orduko hartaz burura. 22 urtez hasi zen txapelketatan parte hartzen, eski probatan estrainekoz. Gerora, Orbearen txirringa ekipoan, eta orain bizikleta, igeriketa eta atletismoa uztartzen dituelarik, triathlon probetan buru belarri sartuta dabil. Tolosan bizi da. Informaltzat jotzen du bere burua. Gustokoa egiten duela aitortzen badu ere.

Abenturak gustokoak dituen horietakoa zaitugu. Azkenekoz, Groenlandiara joana zara, hango izotzetan bizikletaz ibiltzera. Nola-ko esperientzia izan zen hura, bai kirol alde-rik behatuta, bai talde bizitzari dagokio-nean...

Zer esango dizut ba, izotzezko pista batetan zehar bizikletaz joateak ez dauka beste munduko arriskurik, hori bai, gertatzen da askori ez zaiola honelakorik okurrizten, hotzaren beldur delako, edo gai ez delako, baina berez...

Hori bai, ez da normala izotzezko pistetan 30 gradu zeropean bizikletaz ibiltzea; baina beno, jakinda zertara zoazen alde guztietatik mentalizatzen zara, materiale onaz baliatzen zara...

Zeren bila zabilta honelako abentura batean parte hartzen duzunean?

Nik ez dut deusik frogatu nahi, gustoko toki batean egotea baino ez da nere helburua. Nola egon naitekeen gustora 30 gradu zero azpitiko giro batean? Medio bat da, aldapa gora bat den bezala, medio horretan gustora zaude jendearekin eta egiten ari zarenekin, eta kitto! beste guztia gailendu daiteke.

Azken partean bizikletari lotuta zabilta, eta triathlon probatan buru belarri sartuta.

Ez nabil inongo errekorren atzetik; entrenatzen naiz, ikusten dut konpetizio mailan zerbait egin dezakedala eta jarraitzen dut, ez soilik konpetizio mailan, umeei ere hor nabil ikastaroak ematen; nere buruari zera esaten diot: «*kirola bai, baina beste alternatiba batez*», eta gustokoa dudanez hor nabil.

Ulertuko al zenuke kirola konpetiziorik gabe?

Ulertuko nuke, baina serio edo ondo entrenatu nahi baduzu konpetizioaren alizientea beharrezkoa da, ze bestela beti dago zeregina, hau dela, bestea dela, eta utzi egiten duzu; nik ez dut esaten egun osoa kirola egiten pasa behar denik, baina konpetizioaren alizientea daukazu bitartean entrenatu egiten duzu. Hori edukiko ez banu halere, pentsatzen dut kirola beste maila batean egingo nukeela.

Zer helburu jartzen dizkiozu zure buruari? Eta helburu horiek lortzearen zertarako zaudete prest?

Denbora eman behar diozu. Askotan gustora joango zinateke beste zerbaitera, baina entrenamenduak nagusitzen dira... gehienetan, ze beste batzutan gustokoa dudana egiten bait dut; gertatzen da, Estatu espainiarrean, Jakako Isabel dabilela indartsuen, eta hura ere nere antzera informal samarra da, eta bata bestearen babesean ba hori... baina aurrean egon nahi baduzu, elite izan nahi baduzu gogor egin behar duzu, ez dago dudarik.

Zer da zuretzat irabaztea?

Ez dut oraino ezagutzen. Aurreko denboraldian gehienetan bigarrena egin nuen, Isabelen atzetik, eta aurtien Lekeitio bakarrik irabazi dut. Ekainak 4an, bestalde, Europako txapelketa korritu nuen Portugalen, eta han 17.a geratu nintzen. Hangoa beste maila bat zen.

Zer gertatzen da, Euskal Herriko emakumeak oraindik ez duela kirol munduan eragiten, parte hartzen?

Aportatzen du, gertatzen da hemen, zoritxarrez, ez dagoela kantitaterik, ez eta kalitate haundirik ere, eta beno, lasai ibiltzen naiz; igoal atera diren batzuk oso onak atera dira, baina agian, duela bi urte, askoz ere neska gehiagok hartzen zuen parte, eta kopurua jaitsi egin da, eta hori da errealitatea. Azken finean, laupabost aritzen gara antolatzen diren zazpi edo zortzi frogak egiten.

Hemen, neskak ez daude ohituta; edade txar bat dago, 14-15 urteak; ordura arte eskola mailan egiten da kirola, eta gero akabo! ez dute jarraitzen; baina pena haundiena ume koskorrek sorrarazten didate. Oso gaztetatik hasten dira konpetitzeko entrenatzen, eta konpetitzeari uzten diotenean ez dute kirolarik egiten.

Eta zer gertatzen da bestalde? Neska batek gustoko badu futbola edo beste "marimatxo" bat da, eta markatuta dago. Zergatik ez zaio neska bati salto egitea gustatu behar? Eta hori egiteko mutilekin ibili behar du, eta mutilekin bada-bil... baina hori inguruak markatzen du.

Noraino iritsi daiteke emakumea gizonezkoen markak berdintzeko afera horretan?

Nik uste dut ez daitezkeela berdindu. Fisikoki desberdinak gara; iritsi daiteke lehen dauden markak hobetzeraz, teknikak hobetuz, entrenamenduak hobetuz, baina neska batek ez du mutil batek egiten duen marka bat egingo; orain zenbait neskek mutil askok baino marka hobeak egiten dituzte. Maila ezberdinean, eta elite ezberdinean, ez da posible hori.

Medikuntza aldetik, elikadura aldetik ze prestakizun berezia behar da zu zauden maila horretan aritzeko?

Hor baditugu medikuntza taldeak, zeintzuek entrenamenduak, janariak eta beste kontrolatzen dizkiguten. Maila honetan zure marka hobetu dezakezu, baina hori lehengora bihurtzen da: kristoren disziplina, denbora... eta nere kasuan, nik ezagutzen dut zer egin beharko nukeen baina behar nukeenetik egiten dudanera tarte haundia dago. Hor balantza bat egiten duzu. Beti sinesen duzu hobe eginez gero markak hobetu daitezkeela baina ni ez naiz frustratua sentitzen hori egiten ez dudalako ze egiten ditudan beste esperientziak neretzat oso positiboak dira, haurrekin piraguismo ikastaroak direla eta beste.

Triathlonlean aritzen zaretenak "superkirolari"aren estereotipoa jazotzen duzue. Hala pentsatzen duzu?

Neretzat, hor dagoen jendea ez da "super" ez dakit zer, atleta onak dira, ze azken batean hiru proba dominatzen dituzte eta hiru probetan oso marka onak egiten dituzte. Horrek esan nahi du kondizio fisiko oso onak dauzkatela. Eta kirolari bakoitza bere kirolean elitea da, edo izan da, orduan ez dakit, beti jartzen da triathlona egiten duena supergizona edo superemakumea dela, baina joaten zara honelako proba bat ikustera eta denetarik ikusten duzu, jende normala, prestatua, lodiak...

Elite batean egoteak zer mesede eskaintzen dizu?

Bide asko errazten dizkizu. Dena ordainduta daukazu, ze nik azken batean hainbat probetan

HEMEN, NESKAK EZ DAUDE OHITUTA; EDADE TXAR BAT DAGO, 14-15 URTEAK; ORDURA ARTE ESKOLA MAILAN EGITEN DA KIROLA, ETA GERO AKA-BO! EZ DUTE JARRAITZEN; BAINA PENHA HAUNDIENA UME KOSKORRAK SORRARAZTEN DIDATE. OSO GAZ- TETATIK HASTEN DIRA KONPETITZEKO ENTRENA- TZEN, ETA KONPETITZEARI UZTEN DIOTENEAN EZ DUTE KIROLIK EGITEN.

NIK EZ DUT DEUSIK FROGATU NAHI, GUSTOKO TOKI BATEAN EGOTEA BAINO EZ DA NERE HELBURUA. NOLA EGON NAITEKEEN GUSTORA 30 GRADU ZERO AZPIKO GIRO BATEAN? MEDIO HORRETAN GUSTORA ZAUDE JENDEAREKIN ETA EGITEN ARI ZARENAREKIN, ETA KITTO! BESTE GUZTIA GAILENDU DAITEKE.

parte hartzen dudalarik esponsor batetan errentagarria suertatzen naiz, eta beraz, neretzat elitean egotea abantaila bat da. Neri ateak ireki zaizkit. Bestela, dena nere poltsikotik ordaindu behar izango banu...

Instituzioetatik inolako laguntzarik jasotzen al duzu(e)?

Egon badaude; nik aurtien eskatua daukat beka, baina beste kirol guztien artean triathlona aukeratzen duzularik, eta eurek kirol guztien artean zeintzuk duten arrakasta gehien erabaki behar dutelarik, ez dakit triathlonak zer eragin izan dezakeen beraiengan.

Kasik astebururo zabiltzate orain batetik bestera triathlonean. Hain gogorra izaki martxa elitean zabiltzatenontzat, drogetan aurkituko du batek baino gehiagok soluziorik, ezta?

Espainiako txapelketako probetan kontrola pasatzen dute... nere esperientziarekin ez dut uste jendeak hartuko duenik, ze jendeak badaki zer arriskatzen duen, ez? Kanpoko mailan, elite-eli-

teko maila horretan, oso mediku honekin ibiliko direnez ez dakit; neretzat arriskutsuago da erdi maila horretan, nahi eta ezinean dabilen maila hori, nahi, ezin eta orduan nahi hori lortzeko kapazak dira edozer gauza egiteko. Zuk baldin badakizu ez zarela iristen eta nahi duzun bakararra iristea denean edo atzetik datorrenak kondizio hobek dauzkala ikusten duzunean errazago ikusten dut jende batek drogetara jotzea.

Zuk egiten duzun bizimodua berezia al da?

Berezia da bai, ze hemengo ohitura taberna da eta bizitza soziala. Gero zera, zortzi ordu lantegian pasatzen du jendeak eta nere kasuan lana deportea da. Honetan ere bada berezia nere bizimodua.

Lehengora bueltatuz iruditzen zait gaur egun jendea bueltan dagoela, alkohol gutxiago edaten dela, eta bestalde, hemen kirol asko egiten da: zikloturismoaren mogida adibidez, ez dago beste inon hemen bezain sustraiturik, jendea mendira joaten da, hondartzara... inguruak ere laguntzen du, instalakuntzek ere noski laguntzen dute. Uste dut Euskal Herrian asko ulertu eta praktikatzen dela kirola.

Beraz, instalakuntzen aldetik behatuta ere nahiko aukerarik badagoela erizten duzu, ezta?

Tokiak badaude, baina azpiegiturarik ez; nik uste oraindik, eta batez ere umeen kasura joz gero, eskola mailan ez dagoela azpiegiturarik. Betiko problema: INEFeko irakasle batek ezin du O.H. Oko eskola batean klaserik eman, eta ez da eztabaidatzen mutil koskor bat atleta gisa osatzeko txikitatik hezitu behar dela. Baloia eman eta hor uzten da...

Eskolan dauden arazo asko eta askotaz kirolaren bidez konturatzen zara, koordinazioa dela, lateralitatea... eta ez daukate espezialistarik horretarako. Aldiz, atzerrian, umea lehendabizi atleta da eta gero espezializatzen da. Hemen berriz, junior munduko txapeldunak sortzen ditugu, txikitatik espezializatzen direlako, baina ja juniorretara iritsita ez dira pasatzen. Denak umearen atzetik ibiltzen dira; bakoitzak bere intereseko kirolera eraman nahi izaten du. Baina ume ona dena futboleko, ona da korrika, palaz... orduan, zertarako espezialdu gauza batetan bakarrik? Osatu atleta, eta gero ikusiko da.

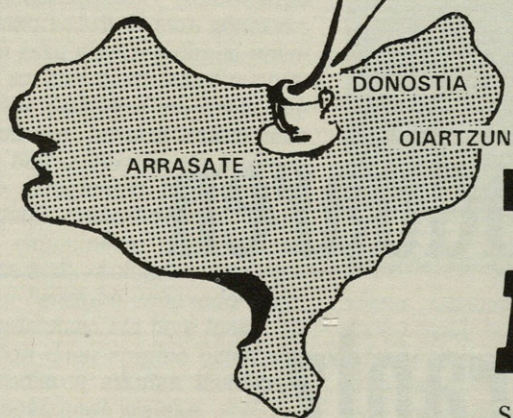
Ikusten da gazte gehientsuenak kirol masiboetan sartzen direla, Arconada bat izan nahi dutela, Petrovic bat, baina gero aurrera ateratzen direnak bakar batzuk baino ez dira, eta gehiengoak porrot egiten du, eta ondorioz kirola utzi ere. Eta halatsu bukatzen du gehiengoak.

Eskola munduan aldatzeko joerarik ikusten al da kirolari bere lekua emateko?

Orain Gobernua ikastaro batzuk antolatzen ari da kirola irakasteko. Gero jendearen borondatea dago, bere kabuz, eta gauza batzuk letuta, ume txoeikin kirola egiten ibiltzen den jende guzti horren borondatea. INEFerena ere hor dago, baina O.H.O.n ez dira sartzen. Praktikak eskoletan egiten dituzte, baina gero lan egin institutuetan. Baina argo dago espezialista bat dela, eta profesional onak sortzen ari direla.

J.J. PETRIKORENA

Zure etxeko kafea.
 Zaporea, lurrina,... bereziena...
 kolombiarra ehunetik ehun.
 Kolombiako kafearen agiria duen
 Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

**BIDE O ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA
 EZARTZEKO PREST**

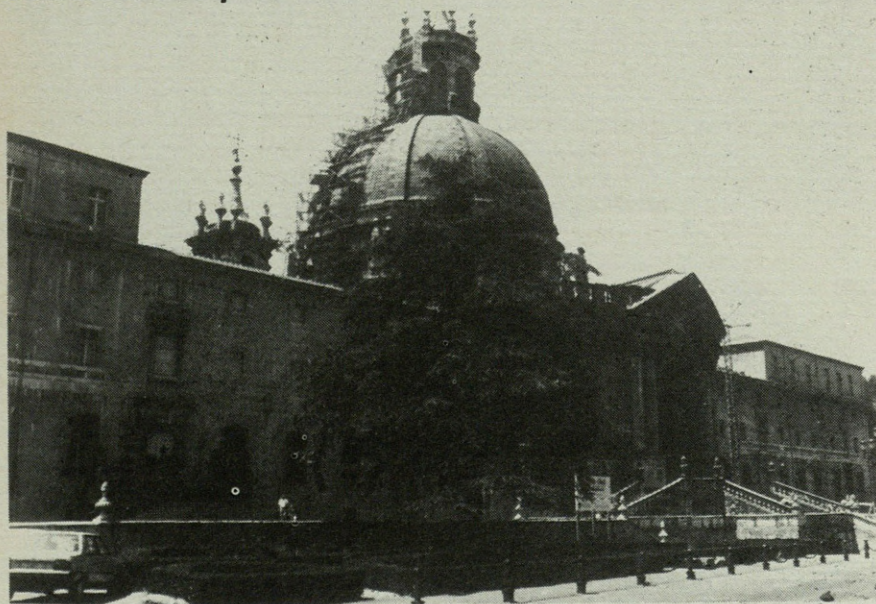
ZB SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA Tf.: 46 29 64 - 45 96 29

Loiolara milioi bat pertsona
hurbilduko dela espero da

1991: Inazio Sainduaren V. Mendeurrenerantz

Kopla zaharrak dioen «Inazio gure patroia haundia...»ren V. Mendeurrena 1991ean ospatuko delarik, Jesus Lagundia lan anitz burutzen ari da Loiolako Sainduaren berri mundu osoan zabaltzeko. Bestalde, Azpeiti eta Azkoitiko Udalek, Gipuzkoako Foru Diputazioak eta Eusko Jaurlaritzak Komisio bat bideratu dute antolakuntzaren prestatzeko. Milioi bat erromes eta turista etorriko dena espero da.

Teilatutik hasita berritze lanak hasiak dira Santutegian.

Ingelesezt, eta txartel haundiezt iritsi zaigu notizia: «Loiola 91, meeting point» diote Gipuzkoako errepideetan zehar, Loiolako Inazioaren V. Mendeurrena 1991ean ospatzear delarik jarri diren iragarkiek. Hori dela-ta, Eusko Jaurlaritzak, Gipuzkoako Foru Diputazioak, Azkoiti eta Azpeitiko Udalek, Je-

susen Lagundiak eta kultura munduko zenbait pertsonak Loiola'91 deituriko Komisia osatu dute, zeinaren esku dagoen, aurkezpen txartelan argiro adierazten den lez, «V. mendeurren ospakizunak eskatzen duen marko kulturalaren prestaketa alde batetik, eta mundu guztitik Loiolara etorriko diren turistak jasotzeko beharko den infraestruturaz sortzea bestetik».

Loiolako Santutegiko erretore den Inazio Katxok aditzera emandako datuen arabera milioi bat pertsona inguru hurbilduko dena espero da, «1956ean hil zeneko 400 urte zirela eta, izan genituen erromes eta bisitarien milioi erdiko kopurua gaindituko den ustetan jartzan gaitu». Beraz, zenbait ekintza kultural eta erlijiosoren inguruan egingo diren topaketok alde guztietatik behatuta festa haundi baten itxura hartuko dute.

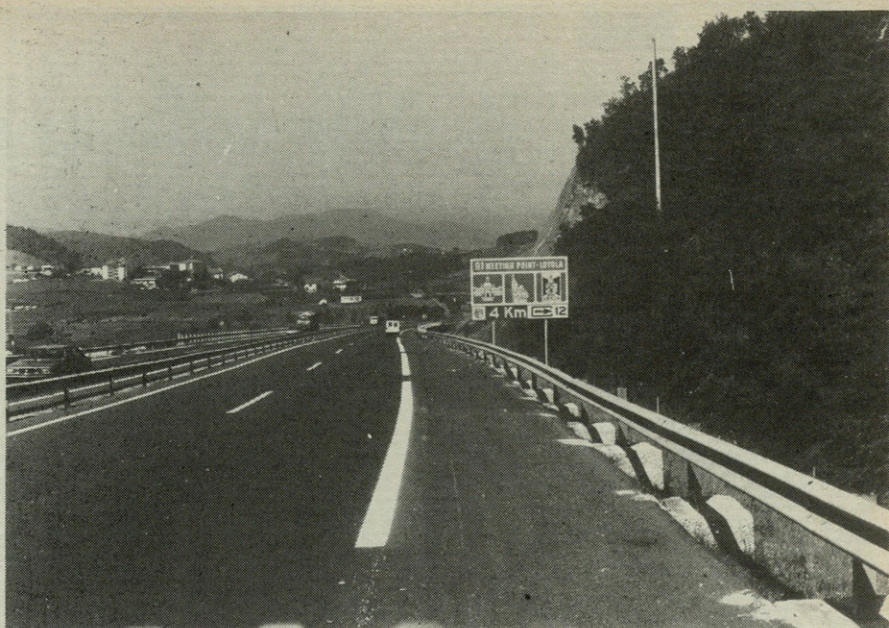
Loiolako Santutegiaren berrikuntzak martxan

Loiolako Santutegiari esnaldia etorri zaio ospakizuna dela medio. Obrak eta konponketak nagusitzen dira bistara. Teilatu osoa, 1.000 metro, berritu dute jadanik. Barroko erako elizaren kupulak, tubu mordoetz eratutako estruktura metaliko bat baliatuz, hainbat sensore kokatu dira urtebeteko epean egoera aztertu eta ondoren beharrezko diratekeen konponketak egin ahal izateko. Gela guztiak berritu dira. Sukaldea be-

ra, ikatzezkoa zena orain bitartean, su berriez ornitu dute. Plaza haundi bat egiteko asmoa dago bestalde, aparkalekuak, errepideak hobetze lanetan ari dira, Urola bailara osoa nabari da martxan ospakizunaren inguruan, ekintzak antolatzen hasiak dira dira kasik astero...

Loiola'91 Komisioak, bidailariarentzat gida-liburu bat argitara berri du, non Gipuzkoako folklorea, kirolak, artea, hotelak, paisaia, gastronomia, hondartzak eta festak xehetzen diren V. mendeurrenara hurbil daitekeen turista horren kontseilatzeko. Komisioaren helburu orokorretarik bi esan genezake instituzioen esku geratzen direla: «mendeurrenak sortzen duen interesa aprobetxatuz, bai Euskadira eta Urola bailarara batez ere, turistak erakartzeko egitarauak bultzatzea eta Euskadiko gaurko errealitatea hiru ikuspegi desberdinetatik erakustaraztea: sozio-kulturala, ekonomikoa eta erakundeak». Beste biak, «Loiolako Inazio gure herriaren benetako enbaxadorearen irudia potentziaztea eta bere lanak eta historian izan duen eragina aztertzea» Jesus Lagundiaren eskutan leudekeen barruko ospakizunak lirateke.

Inazio Katxok ez du halere, inolako haundikeriarik nahi 91rako. Berak dioen bezala «beste interes batzuk sartu direla medio emango direnak», baina ez

Hainbat kartel jarri dira dagoeneko 91rako deialdia ingelesez eginez.

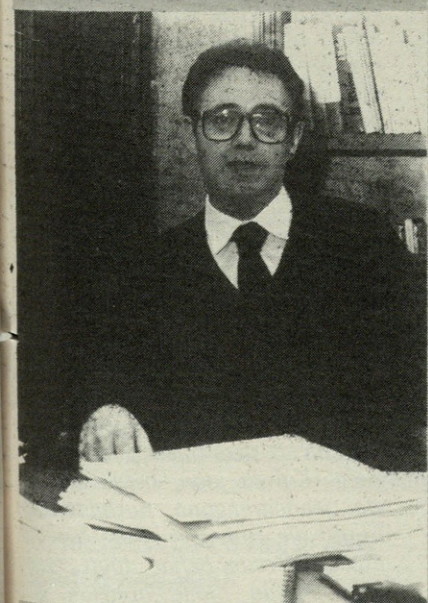
«Jesus Lagundiaren helburua delako festa haundi bat egitea; Inaziotarren arteko bilkura da gure zio bakarra. Loiolako Inazioren mezua, hein haundi batean, oraindik orain ezezaguna egiten dena aldarrikatzea». Barruko ospakizunetan jardungo direla mintzatu zait erretorea, «alde batetik gure asmoak ez nahasteko; eta bestalde, gure Inazioren

gaurkotutako mezua eman ahal izateko».

Berak adierazten duen bezala «nik beldur bat daukat: ospakizun guztiek bere eskenatokia dute, eta hori besteek bilatzen dutena da; hemen bakoitzak bere interesak defendatuko ditu. Nik argi utzi diet Santutegiaren aurrean barrera sinboliko bat jarriko dudala, eta

Inazio Katxo, Loiolako erretorea:

«Negu kultural batean murgildurik gaude»

ARGIA.— V. mendeurrena dela-ta Jesus Lagundiaren helburuetarik bat Loiolako Inazioren mezua gaurkotzea litzateke. Bere bizitza eta pentsakizunen berri emanez egungo gizakiarengan bere mezua zabaltzea. Gaur eta hemen zer esango zuen Inaziok?

INAZIO KATXO.— European, Euskadin eta Mendebaldean momentu depresibo bat bizi dugu. Negu kultural batean murgilduta gaude. Kemenak falta dira zerbait egiteko, mundua aldatzeko, gizartea aldatzeko, European batez ere eta Ifar Ameriketara. Gauzak honela, momentu kultural honetan esna al daitezke utopien, ideien, mundua eta gizona aldatzeko asmoak, proiektuak eta perspektibak? Duela hamar urte Europa eta Amerika momentu baikor batean bi-

zi ziren, bai ekonomikoki, bai ideien aldetik. Orain berriz, posmodernismoan jausi gara, atonia batean bizi gara. Eta atonia hortarik ateratzeko Inazioren estiloa oso baliogarri zaigu; gizaki haundien estiloa zen berea, gizakia bere osotasunean eta bere misterioan esnatzen saiatu zena, eta hori da behar duguna etorkizunean baikortasunez eta fedez jokatu ahal izateko.

Jesus Aldundiaren errealitateari dagokionean berriz, federik ba al dugu unibertsitatean, eskoletan edota espiritualitate zentruetan egia aztertzeko? Bestela esanda: gure obren martxa ondo al doa edo beste helburu batzuren atzetik jarri behar dugu? Guzti honen argitzen saiatuko gara aurrerantzean, munduko Jesus Lagundia bilduko garelarik lan honen burutzeko.

Nor izan zen Loiolako Inazio?

Beltran Iañez Oñazko eta Marina Saenz Likonako senar emazteen hamairu semealabetan gazteena, 1491. urtean jaio zen Loiolako Inazio Izarraitz mendiaren oinetan, Gipuzkoaren bihotzean Olatz-Iraurgi ibarreko dorretxe batean. Orduan, Gipuzkoak Gaztelarekin zuen paktua medio, Isabel La Católica eta Fernando de Aragón-en kortean hezitu zen. 1521ean, eta frantsesen aurka Iruñea defendatzen, garaiko kronistek diotenez ja dena galduta zelarik, zauritua izango zen, 27 zituelarik. Garai horretan hasi zen bere bilakaera: 6 hilabetez sendatzen egon zen denboran Sainduen bizitza imitatzea erabaki zuen, erromes joatea, eta nora? Jerusalem. Anai zaharraren aurkako eritziaz beldur abiatu zen etxetik, Manresa, Erroma eta beste pasatu ostean Jerusalem iritsiz, bizitza osoan erabilitako jazki eta jauntxoaren ohitura oro utzi eta miserable baten moduan, historiagileek diotenez, behartsuen artean Jesusen hitza zabalduz. Gauzak honela, inkisizioa kontra jarri zitzaion, eta kartzelaratu izan zen, iluminatutzat hartuta. Aurrerantzean, berak hasitako lanari jarraiki asmoz, eta oztupo guztiak gainditu asmoz, ikastea erabaki, eta Iruñea, Salamanca, Bartzelona eta Parisen teologia egin zuen. Eta hasitako bideari eutsi zion, gogojardunak besapean hartuta mundu osoan zeharreko behartsuenen, umeen eta gaisoen laguntzen. Talde-

txo bat sortu zuen bere inguruan, zeina Jesus Lagundiaren lehen urratsak izango zen. Haseran talde labur bat baino ez zena zabaltzen hasi zen, eta urteen poderioz mila batzuk bildu zitzaizkion. Bere azken urtean Erroman pasa zituen Jesus Aldundiaren jarraikiz etortzen ziren gazteen hezitzen eta prestatzen. Milaka gutun idatzia, beroietan geratu da argiki adierazita gizakia eta bere misterioaren inguruan izan zituen kezka guztiak. Bizitza osoan erromes eta txiro izatea erabaki zuen gizon honen testigantza direnak.

«Gizakia bere misterioaren aurrean»

Inazio Katxo: «Nahiz eta historiak Loiolako Inazio ez kontsideratu euskaldun, bera hemengo produktu tipiko bat izan zen, kontraesankorra, idealista ero bat, eta aldi berean arrazionalista matematiko bat, Deskartes bezain erreflexiboa, politikoa bat bezain aktiboa eta lehiatsua, Francisco de Asis bat, arlote bat... munduan zehar abiatu zen, zoritxarreko baten moduan, inkisizioak jarraitu eta kartzelaratu zuen iluminatu bat zelakoan... eta guzti hau ez da esaten bere legenda ofizialean, barrokoan. Elizaren ejertzituaren kapitain haundiena bezala deskribatzen dute, Luteroren kontrako porrokatzaile sutsua, barnerakoa, borondate tinkokoa, buru argikoa defini-

tzen dute, eta ez da hala, berak beste elizaren inguratzeko saioen aldean.

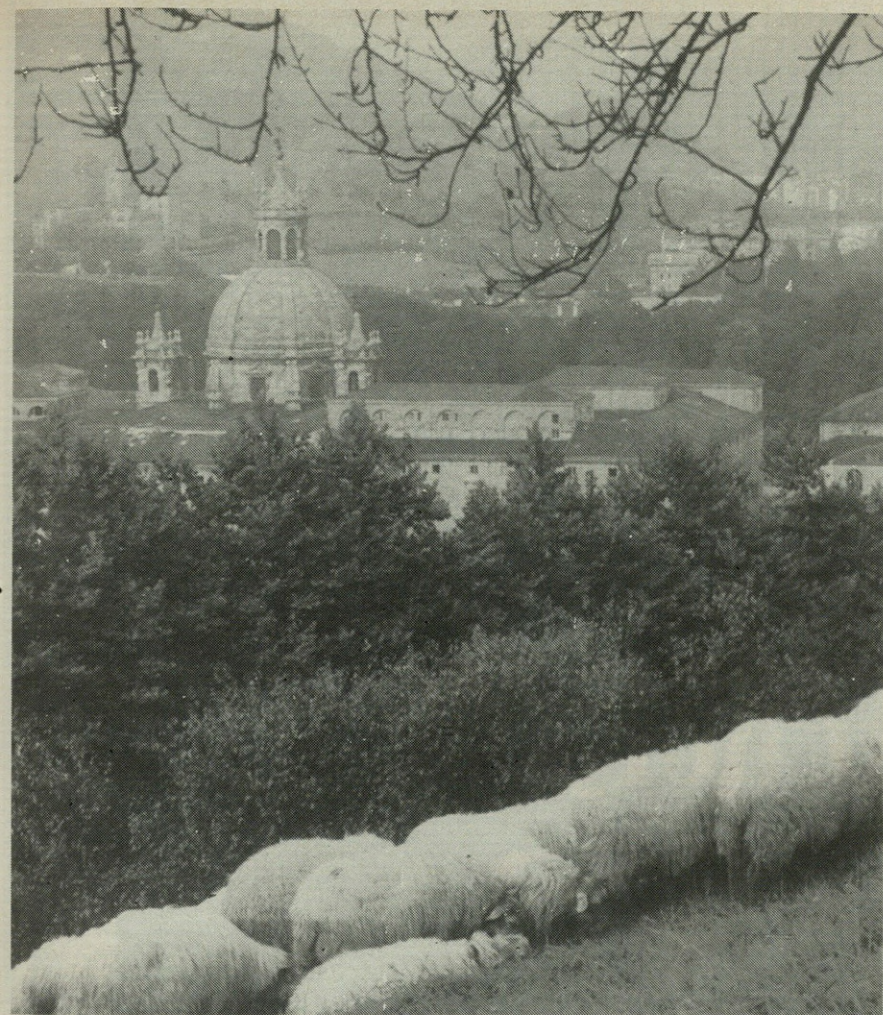
Inaziok erdi arotik berpizkundeko tarte bizitu zuen. Teokraziaren garaitik aldentuta gizakian oinarritzen den mundu berria ezagutu zuen bera korteko heziketa klasiko jasotakoa izaki Erroman izan zelarik. Gizakiaren baitan dagoen misterioa, trazezientzia (batzuk Jainko deitzen dutena, besteek justizia) sokondu zuen. Gizakia bere osotasunean bizi duen misterioaren aurrean kuestionatzen du. Eta hau berpizkundearen baitan uler daiteke eta bestela».

«Inazioren sinismena iraultzailea izan zen»

Txema Auzmendi, jesuita: «Nik esan nahi dut kolan atera nuen eritzia zera izan zen: militarra eta espainolista zela. Gerora bere eskutitzak irakurri nahi nuen, milaka idatzi zituenak, adibidez Xabierko Franciscori han Indiara zegoela, Italiako jesuitei, edo Amerikakoak idatziak, eta horien bitartean jakin dut zer nolako gizona izan zen. Kezka eta ardura txikiez bizi izan zen gizon haundia, eta gero baita ere, munduko arazoak, denak beregain hartu zituen. Bere mugak ere badiu dudarik gabe, garai hartan ez zegoen ez espainolismorik, eta zentzu horretan abertzaletasunik, hori bai, bere edukazioa eta haundi nahi izate horrek Gaztelako korte horietara eraman zuen.

Gerora, nik uste, beste zerbait deskubritu zuela, norberak bere burua ezagutu eta hor dituen aberastasunak nola jarri besteen zerbitzuan edo.

Eta zerbait berria sortu nahian hasi zen baina ez «nik eliza honetako talde berri bat sortuko dut» planteamenduaz, ez, bere esperientzia Jainkoarengan zuen barruko esperientzia besteei agertzera eraman zuen. Kalera joan, beharrak ikusi eta jendearengana hurbildu zen. Iraultzaile izan zen maila honetan. Eta guk, esan behar dugu, atzeratu egin dugula maila honetan gaur egun».

nik nerea hemen egingo dut eta besteek kilometrotara egin dezatela nahi dutena».

“Jesus Lagundiaren
helburua ez da festa
haundi bat egitea,
Inazioaren mezua
zabaltzea baino”

Diruari dagokionean, aipatu jadanik Jesus Lagundiak 200 milioi gastatu dituela bere boltsikutik egoitzaren berrikuntzan. «Eusko Jaurlaritza piskanka-piskanaka sartzen ari da —dio gure solaskideak—, eta momentu honetan 300 milioi gastaturik daukate. Foru Diputazioak kasu, plaza berriaren egiteko 250 milioi jarri ditu». Hori oraino egin dena.

**Mendeurrenaren inguruko
ekintza nagusiak**

Jada iragarri denez hiru ekintza nagusi izango dira Inazio Sainduaren jaio-

teguneko V. mendeurrenaren inguruan urte osoz eratuko diren ospakizunetan. Bat: Gipuzkoa XV. mendean eta garai hartako kultura eta kontesto sozialak aztertuko dituen, asmo horrekin zortzi mahai inguru antolatu direlarik; Bi: Gipuzkoako kondairan XV eta XVI. gizaldi bitarteko historian diren hutsuneen sakonketa. Sail honen barruan, eta bigarren atal batetan, San Inaziori buruz ezagutzen den material osoa bildu, transkribatu eta argitaratuko da. Hiru: Azpeiti eta Azkoiti, Loiola Santutegiko eta Parrokietako artxiboak arakatu, dagoen informazioa bildu, katalogatu eta mikrofilmaturiko egingo da.

Bestalde, zenbait erakusketa antolatuko da: Inazioaren bizi izandako gertaerak garrantzitsuenen bilduma; besteak, XV-XVI gizaldietako liburuen eskapareta antolatuko da, zeinaren bidez espero den hobe ulertu ahal izan den dela «nola eta zein kontestuan jaio, bizi eta hezitu zen Loiolako Inazio» aitatu digu Inazio Katxo erretoreak. Expo-Joven Loiola'91 deiturikoa izanen da seguruenik erakusketa haundiena. Plan-teiaturik dagoen moduan gazteriari zuzendurik legoke, eta muntaiaren funtsa gai kulturalak, ekonomikoak eta komertzialak hainbat standen zehar erakustea litzateke.

Hirugarren multzo batean, nazioarteko gazteen topaketak eratuko dira. Kultura topaketak izango direnak: Komunitate Autonomoan diren OHO mailako ikastolak Estatu espainiarreko beste komunitateekin lehiatuko dira Inazioaren bizitza eta lanak gaitzak hartuta. Eta kirol topaketak: Jesusen Lagundiak Europan zehar dituen zenbait ikastetxetako 500 gazte biduko direlarik Loiolan bost egunetan.

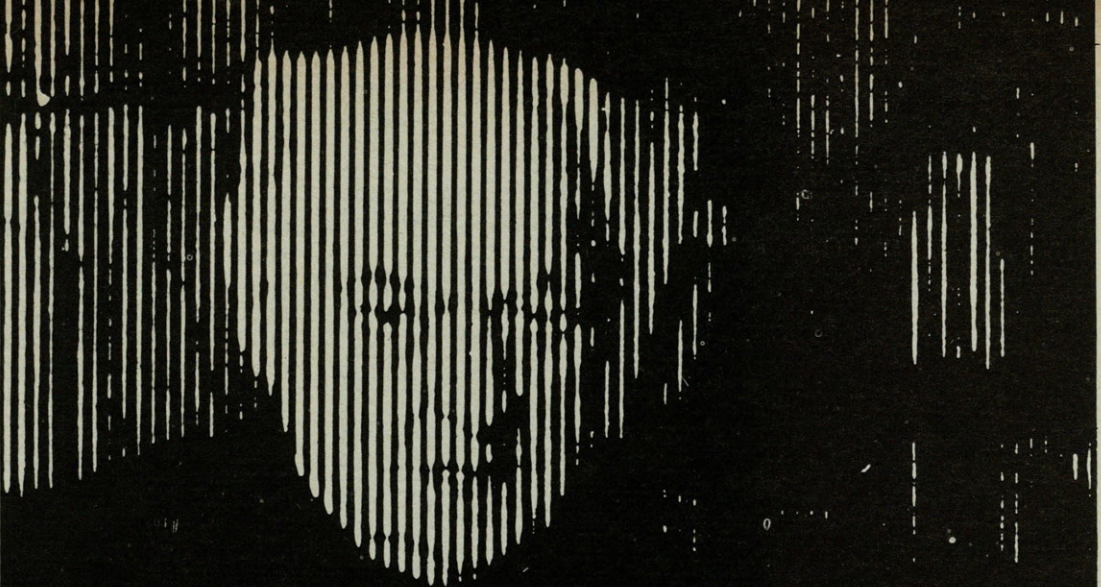
“Santutegia jesuita
zaharren atsedena toki da
egun, eta hori aldatu nahi
nuke, jesuita gazteak
hurbildu hona, eta gure
kultura eta historia
arakatu”

**Euskal Herriko jesuitak
zahartzen eta gutxitzen**

91ari begira prestatzen ari den giroa erreparatu dugun neurrian, Jesus Lagundiaren egungo egoeraz eta aurrera begira dauden perspektibek amaitu digu elkar hizketaketa. «Guztira 500 jesuita izango dira Hego Euskal Herrian dihardutenak, eta beste hainbeste munduan zehar, Asian, Afrikan, Hego Ameriketara... nola eskola hala heritegi eta parrokietan ari direnak. Horietatik 70 Loiolako Santutegian bizi dira, gehientsuenak gaiso».

Duela 20 urte, Jesus Lagundiaren gaztediak Santutegian ikasten zituzten filosofia eta gizatasun karrerak. Inazio Katxok gogoratzen duenez «300 gazte egon ohi zen», gerora han hemenka eraikiz joan ziren unibertsitate eta fakultateetan barreiatu direnak. Egun erretiro etxea baino ez da Santutegia. Jesuita zaharren esku geratu da. Eta antza, ez dator gazterik atzetik, Inazioaren jaiotexea odolberrituko duenik. Maila honetan oso kezkatu azaldu da: «Zaharren atsedena leku baino ez da. Eta gauzak honela, leku hau berritzen saiatzen ari naiz, ze leku espiritualaz gain, beste lanetan, kultura dela, historia... arituko diren jesuitak nahi ditut. Jende gaztea behar dut», baina errealtatea ezker azaltzen da, «6 edo 7 nobizio besterik ez dabil egun gure eskolatan» aitortu digularik.

LOREN ARISTI

AZKUE 89

TELEBERRI,
OLERKI
ETA
IKERLAN
SARIKETA

Gran Vía, 23 - 48001 BILBO

Tlnoa.: 416 70 00

Informazioa, gure sukurtsaletariko edozeinetan

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO

Kale antzerkia Lekeition: hiru egunetan bost talde

Egitarau polita Lekeition lehenda-biziko urtez apailatu dutena, hil honen 28tik 30era bitartean bost antzerki talderen bereziki kalerako moldatu obrak ikusteko parada izanen bait da. Bost ikuskizun, horietarik bi euskaraz emango direnak, beste hiruak gazte-leraz.

Ostiralez, Maskarada taldeak muntaturiko «Akerlarrua»z zabalduko da jaialdia, kalejira eta akelarre batez. Larunbatean izango du gero jarraipena: Kukubiltxok «Umeak gara, eta zer?» azken muntaia erakustiko du; Markeliñek, «Escalada Urbana»; eta herriko La Burbuja Teatrok berriz «Carnaval Medieval».

Biharamunean, igandez, Hankapalu Eguna ospatuko da, zanga luzetan dabiltzan 200 gizon-mamuez herri osoan barrena izugarri. Eta azkenik, Catalunyatik datorren Gog Magog taldearen «Gog, Rey de Magog» itxiko du Lekeitioko Udalaren babesaz lotu den kale antzerki jaialdi honen aurrengo edizioa. Izan ahal du segidarik!

ABUZTUAREN 5-EAN ERREPIKATUKO BAINA LAKARRI HERRIAN HURRENA

«Zumalakarregi» pastoralara 3 mila lagunek ikusi Altzain

Duela bi aste eskaini genizuen «Zumalakarregi» pastoralari buruzko erreportaia koloretan. Iragan igandean taularatu zen lehen aldikotz Altzain, herri bertako eta Lakarriko lagun artean.

Junes Casenavek izkiriaturiko «Zumalakarregi» pastoralara uztailean estreinatuko zela pasatu den neguan iragarri genizuen, Allende Sokarrosek egileari egin zion elkar hizketa luzea zela medio. Sei bat hilabete gero, joan den igandez heldu zen Altzai eta Lakarriko biztanleentzat taula eguna, eta Xiberoko lurretan eskaini zuten ekitaldia hiru mila bat lagun aurrean.

Bazkal ostean Lakarritik abiatu ziren «Zumalakarregi» pastoraleko pertsoanaia guztiak Altzain paratutako taulara bidean, herri batetik besterakoan gehitzen zitzaizkiela ikusleak. Hiru t'erdietan heldu ziren Altzaira eta ikuskizunari ekin: Niko Etxart-en musikaz —Kulturaren Aste Borrastean duzu el-

kar hizketa llabur bat bera- rekin—, zazpi kantu sortu bait zituen bertarako; Battita Urruti errejent moduan; Battita Bassaber 'Subiet' Zumalakarregiri ahotza ipiniz; eta inguruan kasik 80 lagun gehiago jokolari eta musikarrien artean.

Euriak, une batez, pastoralara blaituko zuelakoan, bost minutu baino ez zuen iraun, eta arazo batzu salbu, ederki borobildu zuten lana. Bigarren emanaldirako are lasaiago izanen dira orain: Lakarri herrian egiteko, abuztuaren 5ean. Ondoren Hegoaldera abiatuko dira, eta Zumalakarregi bera jaio zen herrian, Ormaiztegin ikusi ahal izango ditugu hirugarrenez, abuztuaren 27an.

Eskulangintza azoka Donostian

Zazpi egunetan barrena, Donostiako Boulebardean eskulangintzako hainbat azoka zabalduko dira Lur Kolektiboak antolatutako eskulangintza astean.

Uztailaren 30ean hasi eta abuztuaren 10.ena bitartean zazpi azoka desberdin bixitatu eta ezagutzeko aukera izango da Donostian: lehendabizikoan dultzainen eta atabalen fabrikazioaren nolakoa ikusi ahalko da; bigarrenean, Lur Kolektiboak egin ohi dituen lanen erakusketa; hirugarrenez —abuztuaren 3an— haurrentzako karikatuta tailer irekia paratuko dute; biharamunean, grabatuen erakustaldia; abuztuak 6an, eskulangintza tradizionalaren eguna, ontziak, saskiak eta baserrien arkitektura egituren make-tak ikusgai; eta azken egunez, haurrei eskaini egun berri bat: kollage tailer irekia.

Ikusgarria ez ezik, lan puska bat egiten ongi pasatzeko moduko astea: goiz eta arratsalde asteburutan eta soilik arratsalde beste-lakoetan.

Aste honetan

Iruñeko UEUko ikastaroak amaitzeaz (52. orrialdea)

Azala folk taldeak «Marigaizto» kaleratu (56. orrialdea)

Musika promotoreak uda jaialditan lanean (57. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea (60. orrialdea)

Munduarien zabaletik kultura: Vaclav Havel (64. orrialdea)

IKASLE, IRAKASLE ETA KOORDINATZAILEEN ERITZIEZ
IRUÑEKO SAIOAREN BALANTZEA LABURBILTZEN DUGU

500 lagunetik gorako UEUko 17. edizioa: euskal unibertsitate bakarraren lekuko

Hilaren 28an bukatuko du bere 17. edizioa, hamabigarrenez dagoeneko UEUren udako saioaren kokagune ekidinezin bihurtu den Larraona ikastetxean. Nagusiki jende gaztea uztaila honetan, unibertsitateko ikasleak, oh! bezala irakasle izan ordez.

Artikulu hau idazteko orduanoraindik datu definitiboak falta direlarik ere, 550 inguru lagun bildu da Larraonnan, ikasle eta irakasleak bilduta; iazko antzerako kopurua, beraz, laz bezala ere, Gipuzkoatik etorritakoak dira gehientsuenak eta ondoren bizkaitarrak, nafarrak, arabarrak eta Iparraldetik hurbil-

duak, hurrenez hurren. Lehen esan bezala, azpimarregarria da aurten izan dela lehen alia unibertsitateko ikasle kopuruak irakasle kopurua gainditu duena. Izan ere, orain arte Euskal Herri osoko unibertsitate ezberdinetako irakasleak izan dira nagusi, bai klaseak azalduz eta baita ikasle bezala parte hartuz

ere.

Larraonako atea gurutzatu duten ikasleek zenbait aldaketa aurkitu dute iazko saioetik hona sailei dagokienean. Batetik, norbait literatura saila edota bertsolaritza sailak aurkitzen ahaleginduko baltz, berehala ohatuko litzateke sail ezberdinen egitaraua agertzen den paretean batera eta bestera begiratuta ere ez direla inondik inora agertzen. Izan ere, dagoeneko UEUn sail historikoak izan diren bi hauek huts egin bait dute aurtengoan, alfabetatze teknikosaila zientzia adarrak bezalaxe. Kontran, pareta beari ondo begiratuta, Kazetaritza, Politika eta Itzulpengintza sail berriak ikusiko lituzke. Hiru sail berri eta hiru gutxiago, beraz, 1989. go udako saio honetan.

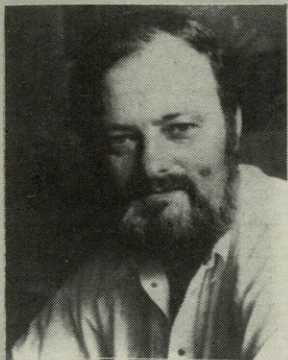
Itzulpengintza eta kazetaritzak erruz errakarri jendea

Interesgarriki jorratu da edizio honetan kazetaritza saila, «manipulazio informatiboa» gaitzat hartuta. Eta ikasleen aldetik harrera handia, izan ere matrikulatuen kopurua bikoiztu egin bait du klaseetako parte hartzeak. Gauza bera gertatu da gutxi gorabehera politika sailean, arratsaldeaz garatutako «Pestroika» gaiaz: berriro ikasgelako parte hartzeak gainditu egin du matrikulatuen kopurua. Dena dela, itzulpengintza sail berriak eman du topea: glotodidaktikarekin batera berori izan bait da ikasle gehien mugitu duena.

Ostera, ikasleek ez dute inolako arazorik izan beren

Zalakain: «Urratsak UPVn ez beste nonbait emango»

ARGIA.— Nola ikusten duzu euskal unibertsitate barruti bakarren arazoa?

J.M. ZALAKAIN.— Nahiko zokoratuta dago, ez bait da horretaz hitz egiten. Egoera politikoa dela eta nahiko fintaut dago Hego Euskal Herriaren zatiketa. Beraz unibertsitate barruti bakarra hartzen duena UEU da. Eta UPVk ez dauka mementu honetan ez posibilitaterik ez gogorik muga horiek gainditzeko. Nafarroako Unibertsitate Publikoa dela eta ez da pentsatzen unibertsitate bakar batean sartzean, beste batetan baizik, politikoki egin den zatiketa finkatzeko. Uste dut aukerak egon direla Nafarroako Uni-

bertsitatea eta UPVrekin bat egiteko baina ez dira muga horiek urratu nahi. Unibertsitate bakarren ez asmorik ez proiektu politikorik ez dago. Alde horretatik ez dago zereginik, muga politikoak bere horretan mantentzen diren neurrian. Eta horregatik da hain inportantea, nahiz eta oraingoz maila sinbolikoz izanik UEUK betetzen duen leku hori. Beste unibertsitateek ezin dute. Lortu ditzakezu kolaborazioak baina inola ere ez ezer ofizialik.

A.— UEU UPVren appendize euskalduna al da?

J.M.Z.— UPVko buruzagiek hori nahi dute eta hori eskaintzen dute, salbazio harri gisa. UEUK bere burua mantendu behar baldin badu, dirutza bat behar du, segurtasun bat ondorioz, xantaia hori beti hor dago; UEUK bere helburuak ezkuta ditzan edo betetzera errenuntzia dezan eskatzen zaio. UEU eginahalak egiten ari da hori gerta ez dadin. UEUKo talde hedatzailerak ukatu egin du xantaia horretan jaustea. Bestalde, UEU UPVko ikasle eta irakasle hornitzen da neurri batean; nik esango nuke horren

zera esan nahi duela, UPV barruan ere zenbait jendeak beste helburuak dituela, Euskal Unibertsitatea sendotzeko prest egongo litzatekeela. Pena litzateke UPVtik jendea hona etortzea bere karrera pertsonala egiteko. Guk badakigu hemen egiten dugunak ezer gutxi balio duela meritu bezala presentatzeko ofizialki. Baina inork gutxi ukatu du hemen egiten dugunak ez duela baliorik. UPVkoek beti esan ahal izango dute UEU ezin izango litzatekeela UPV gabe. Ba agian ez, zeren jendeak unibertsitatean ikasi du, eta jende horrek, eta gero eta jende berri gehiagok, UEUKen alde apostu egiten duen heinean, etorkizuna ez dagoela guztiz galdua mantenduko dugu.

Hona etortzen den jendeak argi dauka urratsak UPVn ez beste nonbait eman behar direla. UEUKa datorren askok beste posibilitate asko ukatzen ditu.

A.— UEUK dirulaguntza gutxi jasotzen du «Cursos de Verano»en aldean...

J.M.Z.— Uste dut guztiz lotsagarria dela, zeren azken batean benetan kultura la-

gundu nahi bada, inork ezin dezake ukatu UEUK egiten dena ekintza kultural eta unibertsitarioa denik, ez eta euskal kulturaren indar nagusiak hemendik pasatzen direnik. Beraz, honi dirulaguntzak ukatzea eta egoera probisional batean mantendu nahi izatea, lotsagarria da.

Beti gertatzen dena gertatzen da hemen ere: kontrolatzen ez den indar bat itoartztea diru aldetik. Hemen bildu ziren ikerkuntza zentruetako hainbat talde eta jende, eta Eusko Jaurlaritzak eta diputazioek urtean guxtienez 1.000 milioiko laguntza ematen du empresa horien aurrekontuaren erdia. Orduan, nik uste dut herri honetan instituzioek ditua erruz dutela eta ulertu ezin dena da, egoskortasunez pentsatzen ez baduzu behintzat, nola hainbat buruhauste eta neke izan behar dituen UEUK sei milioi pezeta kaskar lortzeko.

Azken finean ez da kontrol kontua, baizik eta euskal kulturari lagundu nahi ez izatea, zeren eta eurak prest daude «Cursos de Verano»etan euskarak presentziarik ez izatea dirua eman baino.

gogo eta premiei hobekien erantzuten dien saila aukeratzeko orduan: hogeitaz sailguztira, sei arlo nagusitan banaturik: Arteak eta Komunikazioa, Giza eta Gizarte zientziak, Hizkuntzalaritza, Nekazaritza, Natur zientziak eta Zientziak eta Teknika. Antzerkilaritza-tik hasi eta kimika edo informatikan bukatu arte, edozein gogoak asetzeko esparru zabalak.

Ekintza osagarriak, ezinbesteko atala

Udako Euskal Unibertsitatea kiskaltzen duen beroak Larraona ikastetxeko tabernako edarimultzoa izugarri jeitsi erazidu honez gero. Izan ere, bero itogarriak etengabe kolpatzen baitditu partaide gizarajoak. Eta tabernako edariak areago mu-

rritzen dira afalostean 'jazz sesion' bikaina entzuteko eta dantzatzeko aukera bait dago.

Klaseetatik kanpo ematen diren ekintza osagarri hauek UEUKo parte ezinbesteko dira dagoeneko. Guztira hama-bost inguru izan dira aurtengo saioan, askotan hain pilaturik ezen bata edo bestearen artean hautatu beharra dagoen.

Hitzaldiak, hala nola «Zezenak Euskal Herrian» izenburupean Iñaki Azkune idazleak eskainitakoa, edo «Fisikaren mugetan: superreroa-leak eta fusio hotza» izenburupean Pedro Migel Etxenike eta Jesus Ugaldek eskainitakoa. Diapositiba emanaldi ikusgarriak, «Gipuzkoako espedizioa Annapurna 1era» bezalakoa edota «Antartida:

A. Urkarregi: «UEU da UPVk izan beharko lukeena»

ARGIA.— Zer eritzi duzu euskal unibertsitate barruti bakarrari buruz?

A. URKARREGI.— Arazoa politikoa dela argi dago. Uni-

bertsitatean estatutoak ezta baidatu zirenean, planteatu zen barruti bakarraren beharra, eta onartu zen emendekin bakarra izan zen: harreman estuak ukaitea Nafarroako Unibertsitatearekin, baina goitik ezarritako ezintasun horrekin. Nafarroako Unibertsitatea gauzatzen denean badago zereginik harremanak estutzeko ikasle nahiz irakasleen artean, Barrutiaren aferan egin daitekeen gauza bakarra da, ez dago beste zereginik.

A.— UEUk UPVri aurpegia garbitzen dio bere

apendiz bezala?

A.U.— UEUren betebeharra EHU-UPVk bete beharko luke, baina ez dut ikusten UEU apendiz gisa. UPV berak pasatu egiten du eta ez du onartzen hemen egiten dugun lana. Hemen egiten dena osagarria da eta unibertsitateetik kanpo dago, beste dinamika bat da, hainbat sail ofizialtasunetik kanpokoak dira.

A.— Zer deritzozu dirulaguntzei dagokienez, UEU eta «Cursos de Verano» alderatuz?

A.U.— Euskararekiko diskriminazioa garbia da. Azken fi-

nean dirua Eusko Jaurilaritzatik dator, nahiz eta «Cursos de Verano» UPV finantzatu, beraien aurrekontuetan sartzen dutelako. Argi dago ez duela sartu nahi bere aurrekontuetan UEUren presuposua. Jazinto Iturberen hitzen arauera, UPVk ezin duela beste unibertsitate bat finantzatu. Ez dute nahi kontrolatzen ez dutena bultzatu nahi, eta diskriminazioa nabaria da. Bidezkoa izango litzateke Eusko Jaurilaritzak UEU bere osotasunean finantziatzea, inolako mugarik gabe, UPVk nahi izan zuen bezala.

paisaia eta bizitza». Musikari dagokionez, esaterako, Zubipeko Swing taldea edota «Aintzinako musika» izenpean Loreto Fernandez Imaz klabezinak eta Javier Viejo flauta joleak eskainia. Antzerkiaren esparruan, Hika taldeak taularatutako «Eta etxeok zer moduz?» edota Koldo Amestoi ipuin kontala-

riaren «Kalaka txokoa...»; gartzelako literaturaren errezitatzea «Susa» aldizkariaren eskutik eta preso-ohien ahotsez... Eta ia ezinezko guztiak hemen aipatu ahal izatea. Aurreko urteen aldean, jauzi nabarmena eman dela esan daiteke ekintza osagarrien atalari lotuta.

Egitarauko ekintza hauei

gainera, Larraonako biztanleek sortutako ekintzak atxeki behar zaizkie. Bertsolaritza sailekoak falta direlarik bertso «txukun» eta «dotoreak» sortzeko, edozein partaide, fisikari zein hizkuntzalari da gai afalosteko ordutan bertso saio inprobisatua sortzeko, bata tabernaren punta batean dagoela bestea beste

muturretik erantzunka. Era berean, antzerkilaritza sailekoak ederki ongi frogatu dute nola astebetean aritutako antzezleak lan bikainak egiteko kapaz izan daitezkeen bitarteko urriak baliatuz. Berotasuna —eguzkiaren eta bestelakoa— nagusi den jakturiaren soinuak dantzaren hasiera markatzen dutenmo-

M. Orbe: «Euskal kulturak faborezko tratua behar du»

ARGIA.— UEU eta UPV di-kotomiatik atea, zertan da euskal unibertsitate barruti bakarraren afera?

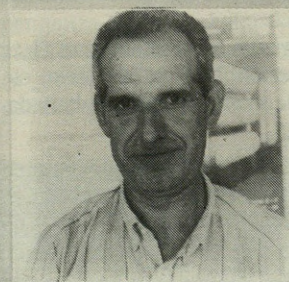
M. ORBE.— Orain zenbait urte gauza asko bezala esango nuke unibertsitate girotik kaleratutako arazo bat dela. Barrutiaren bidez pentsatzen zen zenbait unibertsital arazo bideratu zitezkeela; halako esparru edo fronte zabal bat zegoen honen inguruan eta azken urteetan isildu egin dena bai unibertsitatean bai kalean. Beharbada nire ustez badago hemen halako paralelismo bat beste zenbait arazok izan duten bilakaerarekin.

Euskal Herriak eman duen egituratze bidean, zenbait gauza idanik eginak daudela onartzen da. Komunitate autonomo eta Nafarroaren banaketa gauza egintzat hartzen da. Hor dago EHU-UPV eta Nafarroako Unibertsitate Publikoa, biak onartzen dira

barrutiaren arazoa ukitu gabe. Eta arriskutsua da, konformatu egin bait gara. Prezesu honen balorazioa ezkorra dela esango nuke. Nahiz eta esan gauzak ezin direla politizatu, onartu egin behar da politikak baduela eraginik, are gehiago gure herrian. Honez gain, ez dut uste euskal kulturaren inguruan proiektu zabal bat badagoe-nik. Badira zenbait arlo, euskal batasunaren auzia pizten dutenak eta zokoratuak izan direnak. Beste ekintza batzu legez, UEU ere ez da baloratzen. Politikarien aldetik huts nabarmena da.

A.— Badirudi UEU UPVren apendiz euskalduna dena, nolabait aurpegia garbitzen diola.

M.O.— Ez nuke definituko UPVren apendiz bezala. UEUn egon da bilakaera bat. Lehen mementuan pentsatzen zen izan zitekeela euskal unibertsitatearen hasiera, ge-

rozтик hori ez du inork sinesten. UEU gabezi handi batetik sortu zen, eta orain beste egoera bat bizi du. Onartu egin behar da UPVk hainbat gauza egin dituela, baina ez dut ikusten proiektu orokorririk duenik; mementuko beharrei erantzutera mugatzen da. Alde honetatik, bai uste dudala UPVren gabeziaren erakusle bat dela, bi funtzio betetzen dituelarik: bata, UPVn ematen ez diren zenbait zerbitzu betetzea, eta bestetik, zirikatzeta. UPVk onartu egin beharko luke

UEUren lana eta ez arerio bezala ikusi.

A.— UEU eta «Cursos de Verano»ren artean dirulaguntza diferentzia bat bad...

M.O.— Egoera objektiboa uste dut iraingarria dela. Azken batean, gure egoeraren ispilu bat gehiago da: erdal kulturaren nagusitasuna alderdi guztietatik aipatzen da, dirulaguntzen banaketan argi erakusten duten bezala. Ez dut nik inola ere onartzen demokraziaren arrazoia erabiltzea, gehiengo eta gutxiengoaren arrazoia erabiltzea. Historia hor dago eta borondate minimo bat duenak ikusi behar du zapalkuntza eta egoera horri erantzuteko beharra. Euskarak, euskal kulturak eta euskal gizarteak faborezko tratua behar du, diskriminazio positiboa. Onartezina da kontrako diskriminazioa eta hori salatu egin behar da.

Irazabalbeitia: «Unibertsitatea eta lurraldetasuna»

ARGIA.— Zertan ikusten duzu gaur egun euskal unibertsitate barruti bakarra?

IRAZABALBEITIA.— Gaia ahaztuta dago, piska bat zokoratuta, agian gure herriaren errealitate politikoak markatzen duelako eta epe laburrera hori lortzea ezinezko jotzen delako. Orain urte batzu borroka bat izan zen, EHU-UPVren sorreran, Nafarroa ere sartzeko, baita euskal instituzioen barruan kokatzeko ere, baina borroka hori galdu egin genuen eta uste dut etsitu samar gaudela. Egun, unibertsitatea eta lurraldetasunaren kontua aipatzen dugun bakarrak UEUkoak gara, eta behar bada geuk ere oso gutxitan. Ez Hegoaldeko lau probintziatarako, garai batetan egiten zen bezala, baizik eta Euskal Herri osorako.

A.— UEU UPVren mutur euskalduna dela ditudi, aurpegia garbitzen diona.

I.I.— Ez nago ados, ez eta gutxiago ere. Honen erakusle EHU-UPVrekin izan ditugun istiluak. Bere appendize izan-go bagina ez genukeen istilurik izango, eta ez izateagatik izan ditugu istiluok. Beraiek gure bidez garbitu nahi zuten euskararen arazoa eta ez ge-

nuen onartu nahi izan EHU-UPVren appendize izatea diru truk. Gainera ideia faltsua da hona datorren ikasle-goaren gehiengoa EHU-UPVtik datorrena; %30a baino gehiago ez dira bertatik datozkigunak.

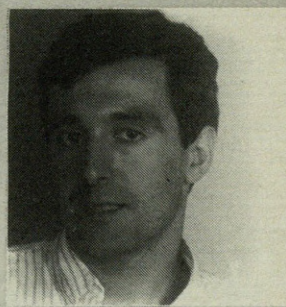
Bestalde, bi helburu ezberdin ditugu. UPV tituluak ematen dituen unibertsitatea da, profesionalak formatzeko ikastaroak ematen dituen unibertsitatea. UEUren funtzioa bestelako da, jende bat biltzea euskaraz gain batzuren inguruan lan egiteko, azken helburua delarik Euskal Unibertsitatea erdiestea. UEU ez da horretan bilakatuko, eragile izango da, UPV ere bilakatuko ez den moduan. Guk jendea prestatu eta akuilu gisa jokatzaren dugu, eta honekin egiten dio UPVri, ikusten bait du ez dela hau egiteko gai. Nahi izan zuten UEU

UPVren sistemak irenstea, egiten dugun denuntzia lana desagertarazteko.

A.— Dirulaguntzak? Bada desorekarik UEU eta «Cursos de Verano» horien artean.

I.I.— Kontutan izan behar da Donostiako Udalak eta Gipuzkoako Diputazioak gehiena ordaintzen dutela. Ikusi egin behar da hori nola jaio zen. Bestetan egiten zirenez, UPVk ere Udako Ikastaroak egin behar, eta are gehiago Donostian, *kultur hirirako*. Labaien zen alkate eta mementu turistiko propagandistikoa izan zen. Eboluzionatu egin dute maila kultural handiago duten ikastarotaruntz, eta saio oso interesgarriak ere badaude.

Sortu zirenean kompetentzia bezala ikusi genituen, baina ez dira gertatu erdaraz egiten diren bitartean, Euskal Uni-

bertsitateari eta euskararen kontzientzia eta behara sentitzen duen unibertsitariari ez bait dio ezer eskaintzen. Ez dute betetzen UEUk duen funtzio soziala. Gainera parte hartzera ikasle berriak etortzen zaizkigu eta dinamika dagoen seinale da guretzat.

Bestalde, nik uste instituzioetan UEU marjinal moduan ikusten zutela, zerbait alternatiboa, sistemaren aurka doana... Baina UEUn jende asko biltzen da, era guztikoa. Eta konturatu dira UEU hori baino askoz ere inportanteagoa dela. Azken batean instituzioek herri honen beharra eta eskakizun puntualak bete behar dituzte. Hala ere, diru gehiena bestera bada ere, geuk egiten dugun lana askoz inportanteagoa dela uste dut.

UEUri buruz, eta gogoia nuen ezagutzeko; bestetik, kazetaritzako egitaraua irakurri dudanean, erakargarria iruditu zait oso». Balantzea egiteko orduan, «beste ikuspuntu batetik landu» dela gaia esan digu, «ongi ikusi dut hemen egin duguna».

Esanak esan, ostiral honean amaituko da Iruñeko saioa. Oraindik Bilboko eta Donostiako saioak falta direlarik. Urtero esan ohi den bezala, UEU ez bait da hutsean Udako Euskal Unibertsitatea, baizik eta urte osoan aritzen den unibertsitate euskaldun bakarra, Euskal Herriko zazpi probintziatar hedatzen dena.

LOREA AGIRRE
SABIN MAKAZAGA

mentuan; ondoan dutxa dago eta ez dago zertan kezkatu beharrik.

«Zerbait ezberdina», eritzia nagusitu

Aurten lehen aldiz Larraonara hurbildu diren ikasleen artean eritzi baikorrekin egin dugu topo, nahiz eta desberdin planteamendutan. Hala, antzerkilaritza sailean dagoen ikasle batek «euskal kulturaren erreferentzia puntu garrantzitsu den UEU ezagutzeko asmoz» etorri dela aitortu digu, bide batez urtean zehar egiten ez duen ihardueran —antzerkilaritza— arituz.

Jaso duen inpresioaz galdetu diogunean, berriz, «zerbait ezberdina» dela erantzun

digu, udalekuen antzerako giroaz: «iharduera batzu dituzu aukeran, zure gogoak betetzeko, baina iharduera horiek, behintzat nire kasuan ia ludikoak dira, ez dira aspergarriak eta antzerkilaritza bezalako arloan aritzeko aukera eman dit. Gauzez berriz, ez da unibertsitateko giro serioa, zerbait gehiago dauka udalekuen antzekoa».

Medikuntza sailean matrikulatu den ikasle batek, aldiz, «erdi uda pasatzera eta erdi ikastera» etorri dela adierazi digu. Orain arte

egindakoaren balorazio gisa, «klaseen seriotasuna, alegia, jendea klaseetara fin joaten dela eta parte hartzen duela biziki», batetik eta klaseetako mamia bestetik azpimarratu ditu. «Hemen ematen ditugun gaiak ez dira unibertsitatean urtean zehar ematen ditugunak: yoga, hemeopatia, akupuntura... medikuntzaren beste alderdi bat erakusten dute, mediku izan nahi duenarentzat interesgarriak». Beste gauza bat ere aipatu nahi izan digu ikasle honek: «oso ongi hitz egin izan didate

«MARIGAIZTO» DISKOAREN OSTEAN BESTE BAT PENTSATZEN ARI

J. Leon Kazabon: «Folkak etorkizun iluna du»

Kaleratu berri dute disko berria, 7 urteren ostean laugarren lana dugularik honako hau. Diskoaz eta folkaren egoeraz hitz egiteko asmoz, taldeko gitarra jolea den Jose Leon Kazabonek Oiartzunen duen baserrira gerturatu gara.

ARGIA.— Zein izan da Azalak zazpi urte hauetan eraman duen bilakaera?

J.L. KAZABON.— Ni lehenengo diskoan ez nintzen egon, baina esan daiteke estilo aldaketa bakarra lehen diskotik bigarrenera eman zela. Lehenengo diskan Beltran zen talde burua, eta berak ezarritako bidea jarraitzen zen. Gero Beltranek Txanbela sortu zuen eta Azalak beste bide bat hartu zuen. Geroztikan nahiko estilo berdina jarraitu dugu.

A.— Ze berrikuntza dakar «Marigaizto» izeneko azken honek?

J.L.K.— Musika mailan soma daitezkeen berrikuntzez gain, ahotsa da berrikuntzarik nabariena. Honen arrazoia ulertze-reza da: honen aurreko izan zen «Zaldiko Maldiko» izeneko diskoan kantak ez sartzearen arrazoi bakarra oso gaizki abesten genuela izan zen. Orain ordea Jojo Bordagarai eta Ramuntxo Carrerekin gauzak asko aldatu dira.

A.— Nola ikusten duzu folkaren egoera?

J.L.K.— Baldin eta etorkizuna nola ikusten den; profesional gisara ikusten baldin bada

etorkizuna, ezinezkoa gertatzen da. Merkatua txikia da eta gainera euskaraz abesten baldin bada are txikiagoa. Berbenatan hastea adibidez, bihardanik litzateke posible: mänduan zehar dabiltzan zenbait abeslariaren abestiak hartu eta herriz herri kantatu. Baina guk abesti herrikoiak ditugu gustokoak.

A.— Azken diskoari atxikituz, nondik datorkio izena?

J.L.K.— Galdera horrek ez dauka erantzunik. Norbaiti bururatu zitzaion eta besteei atsegina suertatu zitzaigunez, aurrera jo genuen. Neri Jose Leon jarri zidaten bezala jarri diogu guk «Marigaizto» diskoari.

Abestiei dagokienez, orohar herrikoiak dira. Dena den bada gutzien artean ezberdina suertatzen den bat: «Jota Vieja» delakoa. Oso kanta zaharra da, nahiz eta entzun ostean oso modernoa dela irudit. Herrikoien artean kanta ezezagune-

nak hautatzen saiatu gara, beste asko oso entzunak bait daude.

A.— Noiz izango dugu ordea Azala herriz herri ikusteko aukera?

J.L.K.— Duela urte eta erdi utzi genituen herriz herriko iharduerak, asperturik bait geuden. Lehen esan dizudan bezala Folkak etorkizun iluna du; jende gutxi ibiltzen da gure atzetik, eta honen ondorioz etekinak oso urriak dira. Honen ondorioz ez dago ez ekipo onik ez eta tekniko onik, eta honek azkenean nekatu egiten zaitu. Teknikoak ez bazaitu ezagutzen, kultur emaitza ez da hain ona, eta taula gainean deseroso nabaritzen zaigu, honek jendearekiko harreman hotza sortzen duelarik.

A.— Zer dela eta diozu folkak arrakasta gutxi duela. Hor dago Oskorri, esate baterako...

J.L.K.— Nik bi puntu haue-tan oinarrituko nuke: partaideek eskaintzen duten kalitate bikaina batetik, eta duten esperientzia bestetik. Ez dut uste dena den kalitate soilez arrakasta hori lor daitekeenik, ez bait dago merkaturik. Folkak behera jo duela esan liteke ez-bairik gabe. Ganbara-koek diote gorakuntza ttipi bat somatu dutela, baina nik ez nuke hori horrela denik esango.

Disko honekin oso gustora geratu omen dira hala ere, eta zehazterik ez baldin badago ere, beste disko bat gauzatzeko aukera aurreikusi dute dagoneko. Martxa hartzen hasiko ahal da berriro!

MIKEL ARRIETA

«ALTERNATIBA», «SERRANO», «MATXITXA» ETA «FACTORY» KANTARIEN KONTRATAZIO ARDURADUNAK MINTZO

Managerren musika kantarien lilura

Batzuren ustez musika gurpilaren motorra edo larunbateroko kontzertuaren gurasoak.

Bestetzurentzat ordea, feniziotar saldoa eta izkutuko esku asegaitza. Horretan auzia. Korapiloa lasatu asmoz edo, beraiekin izan gara. Hona jasotakoaren berri laburra.

Lau manager, errepresentante edota kontzertu eragile (besteak beste, auzi hau azaltzea da artikulu honen helburua), izan ditugu solaskide *Serrano*, *Matxitxa*, *Jabier Arnaiz* *Alternatibakoa* eta *Juanma Factoryko* nominakoa. *Matxitxarekin* izandako elkarriketa koadro nagusian paratu dugularik, hona hemen beste gainontzeko hiruren aurkezpen-argigarri modukoa.

Dozena bat urte inguru eman ditu *Serrano* bilbotarrak ihardun honetan «*Oskorri*» eta «*Azala*», folkiak, «*Dolphin blues band*», «*Pork Pie Hat*» eta «*Infussion*» jazz taldeak, edo, «*Punta Galea*» edota «*Mac Gómez*» pop-rockean, bezalako taldeen management daramalarik. Atzerriko taldeak ekartzen ere betidanik ihardun du —berak inguratu zigan 'Joe Cocker, alegia, Altsasuara berriki—.

Beste biek 4 ez ba 5 urtez ibiliak dituzte errepresentazio bideok. *Factoryk*, estatu espainiar mailako talde dezenterekin ere funtzionatzen duelarik, «*Korroskada*», «*Jarri*

berton» edo «*Malos Tratos*» taldeak lituzke *hemengo* *besteak*. *Alternatibakoa* azkenik, «*Martxa* eta *borroka*» mugidarekin sortu ziren menturaz. Egun ordea ez du-

te doinu poperoa arbuiazen, nahiz eta talde heavyen pizua frangoa izan edo «*Zarama*» bezalakoak bere eki-poan eduki. Antolakuntza lanetan ere sartuak dira 'Bilbo Hiriko Pop Rock Lehiaketa' bezalakoak paratzen.

Tresneria tekniko eta giza bitartekoak

Taldeen kaptazioa eta promozioa antzekoa genituzke hiru etxeona, *Factoryrena* kasu: «*Maketarekin* datoz, entzun eta gustokoa badugu diskaetxeratzen diogu segituan gerorrek promozionatzeko: irrati, telebista, errebista eta birak. Horrela da *asuntua*». Inportantea *Serrano* konstatatzen duen datoa: «*Gauza hau da, promozioa ondo eginez gero kontzertu eskaintzak bere kabuz datoz*». Jaialdiak eskutan

izanda, tresneria tekniko eta giza bitartekoak ondo lotu behar. Hortik sortzen da beste etxerekiko lotura, soinu eta argi eki-poak alokatzen dizkieten enpresa jakinak. «*Beti 2-3 ekipo fijoak erabiltzen ditugu, zeintzuk eskuratzen dizkiguten behar diren langile monta-desmontarako*». Zerbitzu satellite hauen artean ere seguritate enpresak, eskenatokiak eta, besteak beste, afitxen mugimendua. J. Arnaizek aipatuta, nork daraman produkzioa asko aldatzen ditu gauzak: «*Guk antolatutakoetan, Euskadi Irratia eta 40 printzipalesetan egiten dugu promozioa, gainontzeko mugida gure esku geratzen delarik. Guk ez antolatuetan berri, ez gara horretan sartzen*».

Serrano aldaketa hau taldeen gutizietan kokatzen du

«*Oskorri*» taldeak *Serrano* bilbotarra dauka kontratazioetarako

gehiago, izan ere eta taldearen interes mailak baldintzatzen du gure esku sartzea; «manager pertsonala duten taldeek orohar arintzen digute zama hau».

Diru kontuak tartean: ospe txarra

Sosa kontuak aitzitik, denek dute kontrolpean nola-bait. Halaz ere, badago filosofia nabardurik. Juanmak adibidez: «portzentaiaz gabiltza, molda daitekeen portzentaiaz». Edota «urte hasieran taldearekin osatzen dugu portzentaia, batazbeste %20a, baina behin ezarritz gero ez dago beherapenik», Serrano kasu.

Antolatzailearekin osatzen diren kontratuek halaber, badute berea: «Nahiago dut idatzitako kontratua, ideala da, horrela: taka-taka, ez dago hutsak eta jazotzen diren tira-biren konponbidea izan

Alternatiba-ren eskutan utzi du «Zarama» taldeak bere burua.

daiteke» da Juanmaren ustea. Arnaiz, Alternatibakoaren eritziz berriz: «Jendearen arabera, baina azkenaldiontan talde handiekin nahiago kontratua sinatu. Bigarren

mailako talderekin berriz hitz emanez soilik. Baina bestalde kanal ofizialekin osatutako kontratuak ez ditut batere gustoko, ze burokraziak eta papeleoak ozto-

patzen du asko dirua jasotzea».

Beren ospe txarra baldintzatzerakoan, honakook entzun ahal izan genituen. Serranok esaterako: «Profesio

Matxitxa: «Konfidantzarik ez badago, hau bussines madarikatua da»

Mutrikun operazio gunea izanda, «Matxitxa Musika Eragintza» genuke euskal talde gehien mugitzen dituen bulegoa (besteak beste «Jotakie», «Hertzainak», «Yassa», «Delirium» edota «M-ak»; baita «Itoiz» ere desegin baino lehen). Hauxe mundu nahasi honetan 10 urte emanak dituen Matxitxa berarekin izandako hitz aspertuaren laburpena.

ARGIA.— Talde berri bat hartzen duzue. Zer nolako pausuak ematen dituzue diskoa grabatu edo jaialdi nagusia plazaratu arte?

MATXITXA.— Ba taldea entzun, hitz egin, ikusi ze momentua dagoen, ze material duen eta gero lasai lan plangintza bat osatu, maketa bat grabatu eta jaialdiak bilatzen hasi. Gaztetxetan edo telonero gisa hasieran, horrela erro-dajea har dezaten.

A.— Taldea jada sendotuta, grabaziotan sartzen zarete.

M.— Guk negoziatzen dugu kontratua diskaetxearekin. Geró, guk produzitutako diskoa ez bada, gainontzeko

guztia gure eskutik kanpo geratuz. Guk produzituta bada, geuk lotzen ditugu fetxak, orduak, materiala eta abar luze bat. Jaialdietan bezala kriterioa beti taldearena da, baina guk ere botatzen ditugu gure eritziak, izan ere konfiantza badago.

A.— Grabazio gela utzita plazara, benetako lan esparrura. Nola moldatzen zarete?

M.— Lan izugarria da, baina egin behar. Entsaiaitzen eta jotzen nahiko lana duen talde batek ezin dezake 50 bat jaialdiaren detaile guztiak lotu: kartelak, argia, eszenarioa, soinua, promozioa edo kontratuak osatu. Talde ba-

tzuk, manager pertsonal bat dutela (O.K. Korral, Tahúres Zurdos,...), gehiago egokitzen dituzte detaile hauek haien gustora, baina beti elkar lanean eta errespetoz.

A.— Dirudienez, talderekiko harremanetan ez dago arazorik. Zenbait jendearengan berriz zuen lanarekiko badago begirune txarrik nonbait. Sumatzen al duzu horrelakorik?

M.— Bai badago *chupatin-tas* batzu garen ideia hainbat antolatzailearengan, baina nik argi daukat: nik nere lana egiten dut taldeak nahi duelako, hala ez bada nik ez dut lanik egiten. Konfidantza behar beharrezkoa da neretzat.

A.— Bestaldetik, eta gai arantzatzurekin jarraituz, katxeta eta kontratu kon-tuetaz nola zabiltzate?

M.— Normalean taldeak kobratzen duen parte bat kobratzen dugu, taldeek kobra-

guztietan dago jende ona eta jende putakumea. Baina onartzen dut eta horretaz konziente naiz badagoela gurekiko ikuste txar bat, ez musikoen partetik kaleko jendearengandik baizik. Antolatzailen aldetik egunetik egunera gure lan onaz konzienteagoak dira, konturatu dira neurri egokiak jarri behar direla kontzertuak ondo ateratzeko».

Factoryko Juanmak horrelakorik ikusten ez duen bitartean, Arnaizek: «Askotan giroan somatzen duzu, jendea ez baitago honetarako hezita. Uste dute mafiosoak garelako tokatzen zaion kontzejalari estutzeko. Pelikularen gaiztoak gara baina gure erroa onartzen dugu taldekideak gustora dauden neurrian».

Konstatatzen du ere dirua tartean dagoen heinean mu-

siko-manager erlazioa hoztu daitekeela, «baina musika hala da, fluktuantea».

Manager zerbitzua gero eta hedatuagoa

Azkenik nola definituko lukeen beren buruez itauntzerakoan, honakoak: «management bulego bat» Serranok, «espektakulu errepresentantetzat». Juanmak eta azkenik Arnaizek: «managerra, or-

dezkarria eta produktorea. Finen musika munduan kata-begi bat».

Esaldi bat amaitzeko: «Hemendik pare bat urtera, agian baita berbena taldeek ere ekingo diote bide honi». Matxitxarena dugu erreflexioa eta ez da txantxetakoia. Kolore guztietakoak ditugu managementak, onak, kaxkarrak eta txarrak; hala ere, oro har hartuta bederen, ezin beren balioa gutxiestu. Nork

emango du lehenengo urratsa? Ala, besteak beste, gaurdiko 4etan jaialdia bukatuta ordubeteko karga-deskargari oraindik eutsi behar. Nolabaiteko lagungarri bat behar (eta ez plaza taldeek bakarrik). Taldearen independentzia hondatuko ez lukeena eta musiko-musikazale erlazioaren etendura ez litza-tekeena.

JOXAN OIZ

«M-ak» taldeaz gainera «Hertzainak», «Delirium», «Covers», «OK Korral», «Jotakie» eta beste hainbeste musikari ezagunekin kontaktoan jartzeko Matxitxa dago Motrikun.

tzen duten arabera. Hala ere, antolakuntza ofizialetan eta, portzentai hori fijo bihurtu behar; oso erlatiboa da. Moldatzen gara antolamendua- ren arabera, ikastolak, herri-ko gazteak, jaialdi politi-koak... Kasu bakoitzean mun- du bat. Bestaldekik segun eta zer publikoa den eskatutako baldintzak aldatzen dira. Beti daude baldintza minimo bat- zu: eszenarioa, bitarteko tek- nikoak eta abar; baina ez da gauza bera Gaztetxe baten eskatutako eta Donstiako po- likiroldegian behar diren mila detaile gehiago.

A.— Baldintzak aipatzen dituzu. Antolatzailerek onartutako baldintzak, kontratuak, hitz emanak, ezuzteak... Nolakoak izaten dira pasadizuok?

M.— Guk oso argi uzten di- tugu gure baldintzak, noiz jo, ordua, nolako eszenarioa, argi- ak, bidalitako zenbat kartel jarri behar, etab. Eskatu, es- katzen dugu haien hitza bete- tzea, prestakuntza eta eszne- nario egokia, montajea bere orduan eta baita diru aldetik seriotasuna. Justu konpromet- titua pagatzea, zeren eta ger-

ta daiteke antolatzailak iraba- zi ala galtzea. Irabaziz gero ez digu esandako baino ge- hiago emanen, baina galduz gero hasten dira mugidak eta negarrak. Horrela askotan gogor jarri behar eta espe- rientziak esaten dizu marroia guk jan beharrean berak jan dezala. Halere, noski, hainbat kasutan, kontzertua honda- mendi argia izan dela ikusten duzunean (aurre baldintzak bete badira ere) akordio bate- ra ailegatzen zara. Ezin duzu tipo bat puteatu maila pertso- nalean kontratu bat sinatu duelako.

A.— Maila formalago ba- tean, zenbat jende zarete «Matxitxa»n bertan eta zen- bat inguruan?

M.— Bulegoan bi egoten gara beste batek lagunduta asteburutan. Gero, 8 talde mugitzen ditugula, 2 soinu ekipo eta 2-3 argi eta beraiek dakarren jendea. Muntai han- dia bada edota disko graba- tzea, kanpoko jendeari eska- tzen diogu. Hauek gurekin batera hasi ziren, gu txiki eta hauek 4 altabozarekin. Gero eta handiago egin da hau eta orain beharbada taldeerekiko lotura lasatu da, telefonotik

zintzilik gehiago gaudelarik.

A.— Bukatzeko, talde- rekiko etentxoa, aipatu lis- karrak, ezuzteak, eta abar horiek direla. Nola ikusten du Matxitxak bere burua?

M.— Ni pozik nago, nahiz eta, udan batez ere, asteburu- rik eta ez izan. Inportanteena gu eta talderen arteko konfi- dantza da, bestela hobe ez la- nik egin, bestela bussines ma- darikatua besterik ez da. Gu- re lana taldeari zerbitzu bat ematea da. berek nahi dute eta guri gustatzen zaigu.

Paperetan idatzia

KONTSUMO LITERATURA

Kontsumo-literatura gehiago behar da. Idazten hasi nintzenean konturatu nintzen euskal idazlerik gehienek kalitatezko edo elitearentzako literatura egiten zutela, eta, beraz, huts nabaria somatzen nuen herri mailako literaturaren inguruan. Atzerriko literaturei so eginez, berehala ikusten dugu, edozein hizkuntzatan, indarririk handien duen literatura oinarritzko literatura popularra dela.

Xabier Gereño, («Gaur Express», 89-7-16).

LITERATURAREN TRADIZIO ARAZOA

Gu —Lertxundi eta neroni— gara euskal literaturako *beteranoak*. Eta hori ez da ona: bere trikimailuak erakutsiko lizkidakeen aitonatxo bat eduki nahiko nuke. Beteranoen eskazia eta gazteen ugaritasunak ahuldu egiten du gure instituzio literarioa. (...) Gabriel Aristi izan zen bat. Luis Mitxelena bestea. Guk, gazteenok, *euskara batua* deiturikoa ukan genezan lan egin zuten biek.

Bernardo Atxaga, («Diario 16», 89-7-15).

ELEBITASUNAREN ARAZOA NARRATIBAN

Gure gizartea nagusiki erdalduna denez gero, oso zaila omen da gizarte hori jasoko lukeen, isladatuko lukeen, nobela bat euskara hutsez idaztea. Hori da azken bolada honetan leku askotan entzuten eta irakurtzen dudana baietzapena. (...) Zenbat eta klasikoagoa izan kontakizuna, orduan eta errazagoa prolema gainditzea. Zenbat eta barne-bakarriketa gehiago eta narratzaile orojakile gutxiago, orduan eta prolematikoago gertatzen da. Hau da, zenbat eta bitarteko gutxiago, zenbat eta zuzenago aurkeztu pertsonaien ahotsak, orduan eta prolema gehiago.

Mikel H. Abaitua, («Jakin», 52. zenbakia).

GARTZELAKO LITERATURA: ZINTZOENA

Dudarik ez dago, errepresio, bakardadeak eta egoera kaxkar horiek agudezia zorrotzen dutela. Zentzu horretan, gartzelak alderdi propio batzu ditu literaturgintzarako. Horietatik bat, gizona bere buruarekin dagoela da, (...) eta gehiago ideal batengatik joan bada, denbora guztia ideala kuestionatzen jardun behar du. (...) Gartzelako literaturak zerbait baldin badu, zintzeritatea da, barrokismo gutxiago eta gauzak oso zuzenak adierazten dituen.

Anjel Lertxundi, («Hemen», 89-7-21).

XVI MENDEKO AMODIO POESIA

Ni ez nengoen akort, inolaz ere, Mitxelenak hamaiegarren mendeko amodizko poesiaz mantentzen zuen ideiaz. Dudarik gabe, mintzatzen ari naiz Euskal Herriko alderik aurreratu eta kultuenean egiten zenaz, alegia, gaur Iparralde deritzagunean, eta bereziki Dechepare kalongearen amodizko bertsoetat. Mitxelena jaunaren aburuz, poesia hau garai hartako espainol poesiararen alboan, oso zegoen atzeratua, atzerakoa zen.

Joseba Urrutia, («Eguna», 89-7-20).

Niko Etxart pastoralaz

Mari Karmen Odriozola-ren galderak Euskadi Irratiko «Gaur eta Bihar» saioan (89-7-22)

Uztailaren 23an, bihar, «Zumalakarregi» pastoralaren emango duzue Altzain. Nola sartu zara zu pastoralaren mundu horretan musika egiten?

— Erran behar da nik,

alde batetik, beti egin izan dudala rock musika, dantza musika, eta bestaldetik ere herriko tema asko egin ditut. Iparraldean ezaguna naiz lan horietan ere.

Orain bi urte egiten dut Altzain herrian bizi naizela, eta nere auzoko auzapeza da Jules Casenave denez —«Zumalakarregi» pastoralaren idazlea—, eni galdatu zidan musika egitea. Eta horrela.

Betidanik kantatu herrikoian eta rockean aritu naiz, eta enetako ez da gauza arraroa hau egitea. Badakit gehien bat ezagutua naizela rock munduan, baina enetako biak batera etor daitezke.

— Instituzioen jarrera nolakoa izan da egingo duzuen pastoralaren bezalako ekitaldi baten aurrean?

— Hori dugu prolema. Baditugu halako estruktura batzuk probintziak: Xiberuan «Uhaitza» izeneko kultur etxea, gero badago «Haizeberri» Garazi aldean, «Otelore» Lapurdin... Gertatzen da instituzioen ez dutela ezer laguntzarik egiten hemen gure estruktura sendotzearen alde. Adibidez, erranen dizut, pastoralarentzako —zeina Lakarri eta Altzai bi herrietako 85 partaidekin egingo den— laguntza apur bakarra edo Eusko Jaurlaritza besterik ez dugu hartu. Hemen uste dut diru guztia joan dela Pariseko gauza horien ospatzeko, Iraultza Frantsesa eta hori erran nahi dut.

Instituzioek ez dute ezer lagundu nahi euskaldun gauzetan, edo oso gutxi.

— Galdera pertsonalago bat orain. Badakigu disko bat prestatzen ari zarela. Nondik norakoa izango da bere mamia.

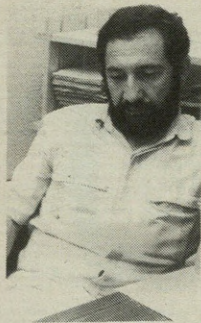
— Lehenik nahi dut berriz konektatu jendearekin, eta errazki asumitzen dudana musika sinplea, azken aldia egiten ari naizen rocka, rock ezti bat, piskat nere munduko gauzak aipatzen. Nahi dut gauza fresku bat egin.

Josu Zabaletari

(Itzultzailea)

— Itzulpengintzaren behar-izana nabaria da, noski, eta horretarako besteak beste, etorri zarete itzultzaileok UEUra. Itzulpengintzak, jakina, baditu ukan, maila desberdinak, eta horien artean kazetaritzak erabiltzen dituenak, edo kazetaritzan egiten dena. Esaidazu (kazetaritza ba-koitzak bereari ekiten diolarik) nola moduzkoak diren egiten diren itzulpenak eta zer proposatuko zenukeen hobetzeko.

EUSKAL kazetaritzak, ezinbestean, atzerrietako iturburuak erabili behar izaten ditu bere informazio eginkizuna betetzeko (gaztelania, frantses, ingeles eta beste). Iturburuetatik albisteak bera oso-osorik edo berorren interpretaziorako behar den informazio osagarria hartzen da. Horretan euskal kazetaritzak ez du beste hizkuntza batzuetako kazetaritzarekin berebiziko alderik. Euskal kazetaritzari ordea, sarritxo antzematen zaio, orokorrean, iturburuaren arrotasun hori. Antzemate edo susmakizun horren adierazpena 'ikusten da itzulia dela' izan ohi da maizenik. Egia bait da albistean paperera bitartean itzulpen ekiten bat tarteak dela. Adierazpen hori ez da doia ordea. Itzulpenari bere itzulpentasuna somatzen zaionean, itzulpentasuna ez baina testuaren distorsioa bait zaio sumatzen, itzulpen txarra dela, eta ez itzulpena denik. Eta zenbat eta dibulgaziozkoago orduan eta egiago bestela ere egia den baieztapen egin berri dudan hori.

Euskal itzulpengintzan, sortzen diren testuek hainbestetan komunikazio eginkizuna betetzen ez dutelarik (pentsa bedi Administrazioak kasua, hainbestetan aipatua eta inoiz ez zuzendua), kazetaritzako itzulpenek betetzen dute ongien edo, eta horrexegatik beraiek dute testu eredu egiazko eta eraginkor izateko posibilitate errazienik.

Horrelako baldintzetan ahalegin berezia egin beharko litzateke kazetaritzako profesionarien aldetik eta beraiek lana egiten duten informazio egituraren aldetik, etengabeko berreziklaketak egiteko, eta bertan burutzen den itzulpena eta erredakzioa doia eta egokia izan dadin.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Hontza» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Susa: Itzalpeko Ahotsak» (23-24. zenbakia). Susa.
- 3.— «Carla», Anjel Lertxundi. Erein.
- 4.— «Iraileko ipuin eta poemak», Pako Aristi. Elkar.
- 5.— «Zugarramurdiko Kontesa», Iñaki Bernaola. Elkar.

Orotarikoak:

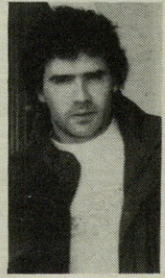
- 1.— «Bizkaia pausuz pausu», talde lanean. Bizkaiko Aldundia.
- 2.— «Artikutzako gidaliburu ekologikoa», Aranzadi. Donostiako Udala.
- 3.— «Laberintoaren Oroimena», Jon Kortazar. Baroja.
- 4.— «Irun Atzo» (argazkiak). Donostiako Kutxa Muzikala.
- 5.— «Saharai Herria» (argazkiak), Xabi Otero. Altaffaylla.

Paperetan idatzia

ZINEA ETA ANTZERKIA

Lan gogorra da pelikulan lan egitea, txarra; han jende guztia jasan behar duzu eta ni behintzat ez naiz trankila. Ez daukat asmorik [antzerki munduan sartzeko]. Nik pentsatzen dut zinea begirakunaren asuntua dela eta antzerkia jestoena; zinea gauza serioa da eta antzerkia txorrada bat. Jendeak kontrakoa pentsa dezake baina niretzat horrela da. Eta pentsatzen dut zine zuzendari asko egongo dela nirekin ados.

Iro Landaluze, («Aizu!», 89ko uztaila-abuztua).

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEAZ

Poliglota izan behar du unibertsitate batek eta bereziki euskal unibertsitateak, Abadia eta Xaho izan ziren bezala, mundu osoari zabalik, unibertsitate hitzak berak erran nahi duen bezala; poliglota baina, euskal izatekotan. (...) Ez da politikoen epe laburreko interesen aurrean makurtu behar, heuren azpitik, haien atzetik ibili behar; alderantziz, haiek dute kulturaren eta herriaren epe luzeko interesak kontutan hartu behar.

Jean Louis Davant, («Egin», 89-7-18).

EUSKARA ETA ITZULPENGINTZA

Bere burua normalizatzen ari den herriaren egoeraren barnean kokatu behar gara. Munduan gaur egiten den itzulpena batez ere merkataritza, industria, eta zientzia itzulpena da; hemen egiten duguna minoritarioa da, hots administrazio alorrekoa, literarioa eta komunikabideetako. (...) Hamar urtez esku pribatuetan egon da itzulpengintza eta ez da sortu Euskal Herriak behar duen planteamendu eta azpiegiturarik.

Xabier Mendiguren, («Deia», 89-7-19).

BERTSOLARITZAN POLEMIKA

Zer du Bizkaia [Bertsolari Elkarteak] epai-mahaiaren antolaketan hainbesteko zailtasunak aurkitzeko eta erabiltzeko? Zeren beldur da? Txapelarekin bidegabeke-riaren bat egingo ote zaion? Hori al da arazoa? (...) Egia esan, ez da berri-berria Bizkaia orain darabilkien kontu hori. Duela zazpi urte ere, azkenaurreko txapelketaren inguruan, sortu zen hots bereko marmarra. (...) Nik dakidana zera da: Epaia Bizkaia alde eman zela.

Joxemari Aranalde, («Deia», 89-7-15).

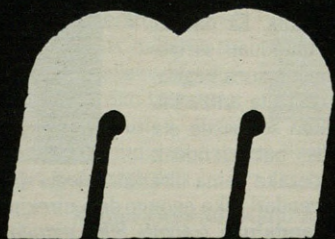
MUSIKA UDARAN

Hiru kilo t'ardi. Gal- detzen didatenean ea zer deritzodan musika arloan udan eskaintzen den emaitza kulturalari, aurreko zifra hori datorkit burura, Aste Nagusian Donostiako Udaletxeak hiru milioi t'ardi pezeta ordainduko bait dizkio Miguel Rios abeslariari. Nire ustez jarrera honekin Udaletxeak irain

egiten die hemengo taldeei, izan ere, diru horrekin talde ba-koitzari maketa bana graba lekioko, baita banden mostra an- tolatu ere.

Fermin Muguruza, («Hemen», 89-7-21).

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA, Mundaiz Bidea 8. 20.012 Donostia

Vaclav Havel txekiarra antzerkilari disidentea

54 urteko Vaclav Havel txekiarren obrak Berlin, London, Paris edota New York-en jokatzeko dira egun. Antzerkiak idazten ditu... edota idazten zituen, egun okupatuegi bait dauka politikak.

— Denbora luzean ez duzu ezer argitaratu. Zure disidentzia lanak denbora dena jaten al dizu?

— Ez daukat idazteko denborarik. Jokatzeko dudak paper politikoak lan militante handia eskatzen dit, bisita mordoa. Sortu ahal izateko Praga utzi eta nire datxan sartu behar naiz. Han ere ez naiz gauza ez eta artikulatu labur bat idazteko ere. Udazkenean hasi nuen obra bertan bera utzi nuen. Urtarrilean gartzelaratu ninduten eta lau hilabete pasa ditut, beste egonaldi batzutan baino konfort handiagoz.

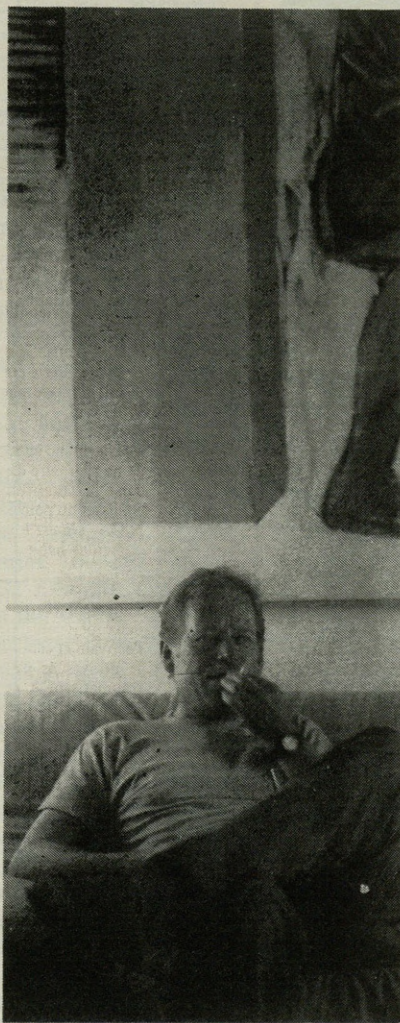
— Ez al zara zerorri zeuk askotan eskenaratutako militante sinboloaren preso bilakatu?

— Arrazoia duzu hori azpimarratzera: koan: bilatu gabeko egoera kontraesankorrean jautziz idazlea nauzu. Nire profesioa idazle izatea da. Ezin dut besterik izan. Baina kulturez guztia itota dagoenez Txekoslovakian, dena politiko bilakatzeko da. Areago idazketa. Egia hitzez idaztea Estatuaren mezuaren aitzinean. Obra batek botere totalitario bati kontrajarritako jendearen eritzia agertzen duenean, egilea ardura berezi batez zamatutik kautsitzen da nahigabe bada ere.

— Txekiar besterik ez duzu idazten, eta duela hogeitortetik hona, debekaturik zaude zure herrian. Ez al da beste zama bat?

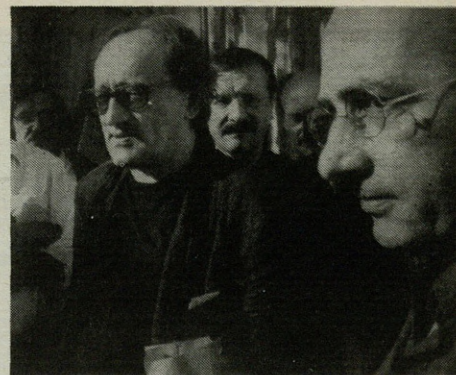
— Ez da guztiz egia esatea nire testuak ez direla ezagutzen Txekoslovakian. Samizdat moduan agertzen dira edota mendebalek txekiarz emititzen duten irratietan irakurtzen dute. Askok eta askok entzuten dute. Nire obraren hizkera ahozkoa da erdia, idatzizkoa beste erdia. Baina benetazko handikapa ez da txekiarz idaztea. Ni naizen dramaturgo horrentzat okerreana eskana txekiarretan ezin antzeztu ahal izatea da. Antzezlan bat ez da nobela: eskenaratzen ez den bitartean ez da, ez dago.

— Aipatu dituzun zailtasun guztiak kontutan hartuta ere ez duzu Txekoslovakian irten nahi, ez herbeste-teratu moduan, ez eta egun batzutarako ere. Zergatik?

— Txekoslovakian ateraz gero ez ninduteke sartzen utziko. Herbestea ez da nire aukera. Ez derizot gaizki Milan Kundera eta Milos Forman atzerrian bizitzeari. Ni ordea 'txekiar pelma' —guk diogun moduan— horietako bat naiz. Juduak, armeniarak eta poloniarak ez bezala ez nintzateke moldatuko. Uste dut nire ama-hizkuntza nire amaren herrian baino ezin ahalko nuela erabili.

J.M. HERITZ

Avignon-go Antzerkialdian Greziako antzerkiak

Luze joko luke uztailan barrena Avignonko Antzerkialdian eskenaratutako obren erreseña egiteak ere. Aipa dezagun ordea *Zer dago ikusteko grekoengan?* izenpean egindako mahaingurua. Sobel, Lacoue-Labarthe, J.Pierre Vincent eta Heiner Müller ziren partaideak. Azken honek bere buruari galdetzen dio *gaurko pop kontzertu batek ez ote duen zer ikusi gehiago antzerki grekoekin egungo ezin antzezpenek baino.*

Joan Baez-ek Txina ahoan

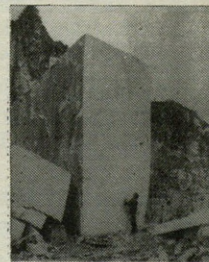
«Tian Anmen Square, China» izena du Joan Baez-ek 23an grabatzen hasitako *Speaking of Dreams* diskoan sartutako azken kantuak. *Ikasle txinarraren protestak unkitu nau borroka egin dutelako, eta luzaroan irabazi, pazifismoa eta ez-biolentziaren alde. Hainbatekoa izan da gertakizuna ze aspaldidanik jada espero ez nuen seinale bat piztu bait da nire barrenean.*

Vic Maile rock ekoizlea Ingalaterran hil

45 urte zituela hil da Vic Maile ekoizle britainiarra. Pye estudioetan hasita hirurogeigarren hamarkadan, Who eta Kinks ari zirenean, 75an izango zuen bere arrakastarik handienetakoa *Doctor Feelgood*-en hotsa asmatu zuenean. Rocka. Inmates ere bere eskuetatik pasatakoak dira. 1989. urtean Godfathers-ekin iharduna zen.

Harrifonoa, Nikola Frize-ren harrikada

Nikola Frize konposatzaile frantsesak musika egin nahi zuen harriekin. 1986. urtean eskainitako kontzertu baten ondoren lithofonoa izendatu duen harritzko bibrafonoa egin ari du. Marmorezko bibrafonoa egin du azkenik, eta lehen harritzko hotsak ateratzea lortu bazuen ere, orain badauka harritzko instrumentoa.

Gora Futbola

1

Denok maitatzen dugu
bihotzez futbola
eta askoz gehiago
etsaien odola.

Futbola, futbola,
ze kirol ederra!

2

Segun eta aurretik
zein ekipo doan
partidua partidua amaitzen
dugu boxeoan.

Futbola, futbola,
ze kirol ederra!

3

Entrenatzaile jaunak
esaten digu hau:
«irabazi ala hil
besteetako lau».

Futbola, futbola,
ze kirol ederra!

4

Lehen goan esan zidan:
«mutil, hau da gerra,
eman indartsu eta
apurtu izterra».

Futbola, futbola,
ze kirol ederra!

5

Ikusleak zelaira
jaisten direnean
datoz argitro jauna
harrapa nahiean.

Futbola, futbola,
zein kirol ederra!

6

Ta arbitroa beltzez
dator partidura
lutuz joatearren
bere enterrura.

Futbola, futbola,
zein kirol ederra!

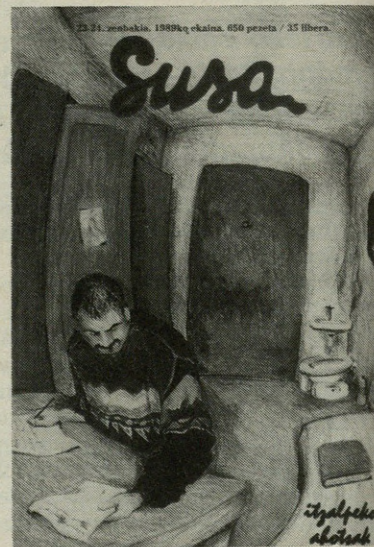
7

Beraz gura baduzu
osasuntsu bizi
gurekin etortzeko
entrenatzen hasi.

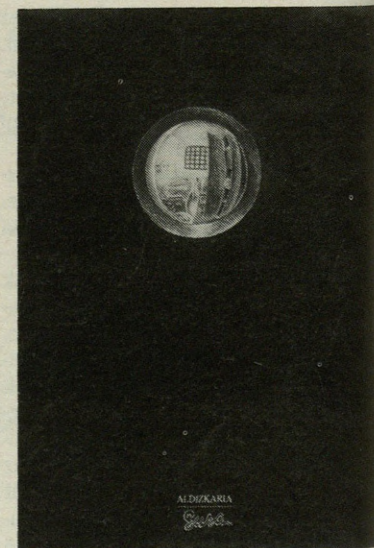
Futbola, futbola,
ze kirol ederra!

SAN INAZIOKO «INTXIXU» IKASTOLA

Susa

itzazpeko
ahotsak

gartzelako
literatura

Ertzainak barrikadak jartzen?

Falta zitzaiguna! Ertzainak greban eta protestak hasi dira. «Ertzaina borrokan» le-mapean irten ziren lehen-goan kotxe karabana egiten, dozenatik gora kotxe bozina iskanbila ateratzen.

Enbotellamendu dezentet sortu zuten eta atzetik kotxe mordoa 20 km. orduko. Horietako batetan nindoan ni eta ez zidan batere grazia egin. Ez zidan egin ez protesta era horiek bidezkoak iruditzen ez zaizkidalako, baizik eta bidea mozten ari zirelako eta beste zenbaitek protesta moduan bideak mozten dituztenean ertzainak berak makilazoka ateratzen direlako.

Ertzainak barrikadak jartzen? Falta zitzaiguna!

Baina karabana egin dutenean ez da beren adiskide beltzik atera. Ez dituzte beren adiskide beltzen ostikadak potroetan sufritu. Ezer ez... korporatibismoa edo esaten den hori baizik!

Ondo dago bakoitzaren lan eskubideak defenditzea, ondo dago konbenio hobetzeko ahaleginak egitea. Denok saiātu behar dugu horretan.

Ni taxista naiz. Lanean ari nintzen zuen enbotellamenduarekin izorratu nintzenean. Nik nere lan eskubideak defenditzen ditut karta honekin: bidea oztopatu zenidaten... Baina zuen adiskide beltzak ez ziren atera zuei makilazoak ematera.

TAXISTA BAT

Tour, boikota!

Periko, Periko, Periko edo Libertatea, Fraternitatea, Igualitatea. Hau duk hau matraka ematen ari direna! Tour-89 honek marka guztiak hautsi ditu txirrindularitza zaleen artean. Telebistatik ez dute begia kendu segundorik ere. Eta euskaldun zaletuak dira okerrenerakoak gainera. Marinotaz ez dira gogoratu azkenengo etapetara iritsi arte. Gero piskat, agian Periko baino gehiago edo Perikoren parean. Lotsagarria.

Bide batez esan nahi dut Marino dela euskal ziklistoaren historiak emandako onena. Nahiz eta beste euskaldun batzurentzat inportanteago ematen duen Periko eta Tamargo guzti horiek esandako txorrada guztiak. Baina zer egingo dugu...!

Baina beste gauza bat esan nahi dut, orain arte esandakoa aparte. Zergatik eskaintzen dizkio zortzi orrialde egunero «Egin» egunkariak Tour-ari? Pasada bat dela uste dut. Egunero erosten dut «Egin», baina uste nuen beste ikuspegi batekin emango zuela informazioa gai honi buruz: labur eta euskaldun. Baina zer egingo dugu...!

Hala ere ongi dago «Egin» saiatzeari ahalik eta informazio onena ematen. Horregatik ez diot sekula boikota egingo. Baina Tour-ari eta «Egin»eko Tour-ari buruzko orrialdeei bai. Tour, boikota! Periko, boikota!, Tamargo, boikota!... Gora Marino!

TXOMIN OTAEGI

Futbolari extranjerok

Nik ez dakit zergatik dagoen hainbeste istilu Errealak futbol taldeak jokalariek extranjerok ekartzeko asmoa duela eta. Batzuk esaten dute behintzat kanpoko gauza on guztien aurrean zabalak izan behar dugula, eta horregatik jartzen dute hainbeste musika ingelesa eta amerikanoa irratietan, eta horregatik ikusten ditugu hainbeste pelikula eta telefilme ingeles eta amerikano Euskal Tele-

bistan, eta horregatik...

Tradizioa tradizioa dela badakit, gainera batzuentzat inportantzi handikoa. Baina tradizioa traizio ere izan liteke. Eta traizioa da gure buruarentzat esatea Errealak ez dituela jokalariek extranjerok ekarri behar eta bitartean musika eta pelikula ingeles eta amerikanoak entzun eta ikusi eta ikusi.

Errealak larri dabil. Jokalariek onak behar ditu. Orduan jokalariek extranjerok ekarri ditzala. Zergatik ez, total?

AMAIA LEUNDA

Antxon hoa pakean bederen, pakerik ez bait da hemen

Gaueko bederatzi t'erdiak dituk eta oraintxe bukatu diagu gaurko entrenamendua Txantxilla zahar honetan. Lagun bat (hau ere gure belaunaldikoa eta basurde arrazakoa) inguratu aldagelara eta hortxe bota ziguk: «*Hi, Antxon Ibarguren hil omen duk Himalaian*». Hasera batetan ez diat jakin zer esan eta ohizko txorradaren bat bota diat 'del paso' ateratzeko. Honelako berriak (nahiz eta gehiegitan jaso) irensen oraindik ez diat ikasi. Dutxa azpian hasia nauk berria jaten eta ur epeletan nahasiak joan dituk nereak, inguruko inor konturatu gabe noski. Toyota furgoneta hartu eta askotan bezalaxe baina egun propio hirekin egoteko, Mozart-en Requiem-a entzuten abiatu nauk Urrunara, hi burutik kendu ezinik. Badakik hezi ohi gaituzte ahazten eta ez nauk arinki pasatzen, horregatik ikasi nahi izan diagu maite duguna gogoratzen.

Txaramako festak hituan eta bertako soziedadean kafea hartzen egon gintuan elkarrekin, hire bertso kaskarren bat lagun azken aldikoz. Askotan aipatu izan diagu bertsozale soilak gaituk bertsolari izateko gai ez garen guztiak.

Hala ere, gustora nahiz handi, txiki edo puntuka.

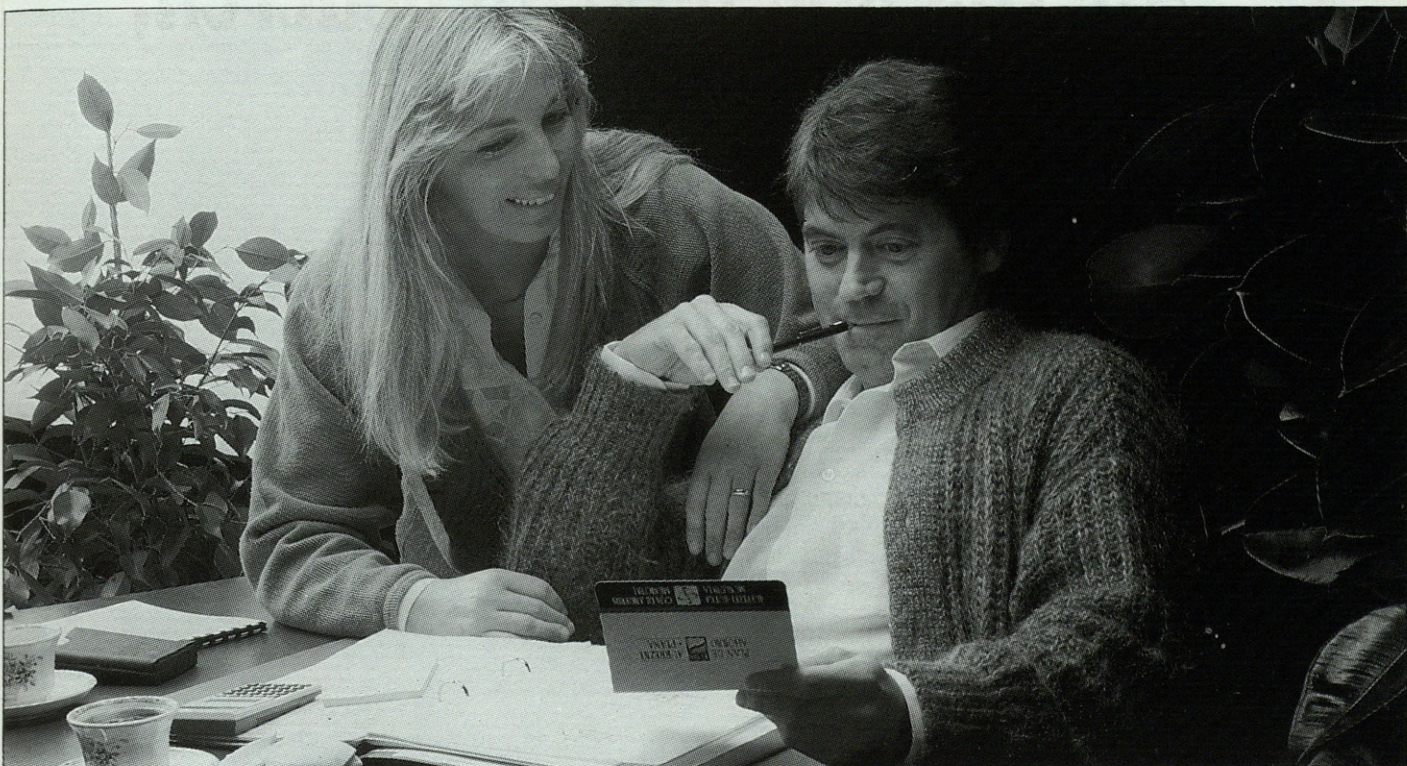
Ez omen hintzen jateko erraza, eta egoskor eta setosoen arteko ezberdintasunez buruz ia ia tesisa egin genian gau konplikatu batetan. Eta garbi zitxoan asuntoa: nahiz eta jateko onak ez izan irentsi nahi gintuzten. Eta ez bakarrik auzoak, askotan etxe-koek ere hori nahi izaten zieten baina keba hobe egoskorra setosoa baino eta era berean setosoa 'zibilizatu' baino, erdaltegi bilakatutako gizarte honetan. Hi behintzat erdaldun berria hintzen eta egoskorra izateko euskaldunberria baino kemen gehiagoren jabe hintzen dudarik gabe. Makina aldiz haizea eman zioagu elkarri egoskor izan behar hori zela eta.

Hi ni baino pare bat urte gazteago izanik ere belaunaldi berekoak izan gaituk ideologia eta bronkari dagokionez eta gogoratuko dituk gure lainerak eta besteak. Jode, ez ditek beste aukerarik eman eta zer kristo izango gaituk ba! «*Hi, dantza egiteko kanturen bat egin beharko duk noizbait*», askotan entzun behar izan diat hire ahotik eta orain ere trantze ederrean jarri nauk alu hori. Egia esan (hiri sekulan esan gabea) gure belaunaldi honek suertea ere izan dik hi eta beste askoren eza-gutza egiteaz gain, benetan elkar maite izan diagulako eta elkarren an-

paroan hainbat pasarte krudel igaro dizkiagulako duintasunez eta azaleko konposturarik behintzat galdu gabe. Etzekiat zergatik baina Sokoako erre-torea zetorkidak burura: «*hauek esango dizkizuet baina besteak nerekin doaz*», ARGIA honentzat egindako elkar hizketa batetan esandakoak dituk. Hik ere 'por activa y por pasiva' hirekin eramandakoak ez dituk txantxetakoak Antxon. Etzekiat poza haundirik emana izandu haizen munduan baina hi desagertzean gugan utzitako minak ez dituk txikiak eta eramanez errazak. Jakina orain horretaz eta hartaz hitzegingo ditek segurtasun neurriak eta abar aipatuz baina igerilari ona izan gabe ur haunditan ibili denak bazekik jakin segurtasun gutxi dagoela horrelakoetan eta hi zerbaitetan iaio eta azkarra izan bahaiz honetan honetan izan haiz hain zuzen, besteentzat segurtasuna eskaintzeko hire ahaleginetan. Xoxo beltz bat banuen kaiolan sartua egun batez neguen hil zen gixajua lurpean sartu nuen zelaian xokua eguna argitzen denin xulo hartan xoxuen kantua

XALBARDIN

Plan on bat baduzu gogoan kontutuan izan Kutxa.

Zure neurriko Plana aurki dezazun, zein edo zeintzu diren zuri hobekien datozkizunak aukeratu besterik ez duzu.

Etorkizunean, gauzak zuk aurrikusi bezala gerta daitezen.

Zuk nahi duzun bezala.

PENTSIO-PLANA

Errentagarria, zergarigarria eta zure neurrikoa. Etorkizuna duen dirua.

AURREZKI-PLAN ASEGURATUA

Oso interesgarria eta zergarigarria. Seguru hazten den dirua.

AURREZKI-PLANA

Interes handia aurrezki txikiarentzat. Piskanaka gehiagotzen den dirua da.

**AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA**

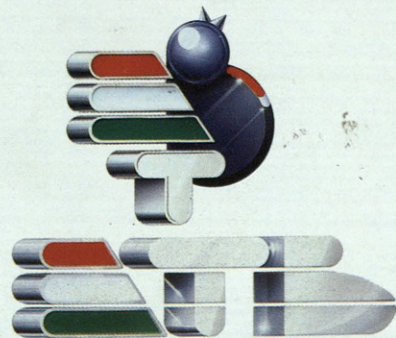
**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL**

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor beretik jaio zen Euskal Telebistak, gogor dihardu egunero euskara bera arnas-berritu eta zabaltzen.

Euskarari telebista-hizkuntza berriaren lehioak irekiz, komunikazio-mundurako baliabide egokia sortuz, beste hizkuntza modernoekin orpoz-orpo jokatzuz... Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA